

Lukas

Horok Lirna La'an

Lukas eni namwali dokter la an lernohi Paulus lar loikaru Makromod Lalap Lirna Wawa'an (Kol. 4:14; 2Tim. 4:11; Plm. 24). An loiwuku wanakunu ma na'ono Yesus nano ri nammori ma nauroin kokkoo inhawa namwali noro Yesus lere onne mene kakar hi'i horok eniyeni (1:1-2).

Lolo horok eni Lukas konohi Yesus Nin panaeku An mai noho wawan. Ai na'aheni Yesus mai nanoin ri man ko'u Makromod Lalap leke huri we'er hi nano rir dohohala nin molollo (19:10). Yesus mai noho wawan leke nala or'ori dardari ri na'akeme ma akin naili'il Ai, ri Yahudi noro idewe ma ka namwali Yahudi (2:10; 2:30-32; 3:6; 24:47).

Lolo horok eni ik lese hi'ihewi Yesus naramyak ri ma na'alehe haida-haida noro ri man susa (6:20; 7:22; 14:11-13; 21:1-4), ik les hi'ihewi Ai naramyaka ri man hi'i dohohala (5:30; 7:37-50; 15:1-2), la hi'ihewi Ai naramyaka maeke (7:11-17; 8:2-3; 10:38-42; 13:10-13; 21:1-4; 23:27-31), noro tatan'ukun (8:41-42; 54-55; 9:38-42; 9:46-48; 18:15-17).

Horok Ihin

1. Lukas nala wanakunu man hari horok eni (1:1-4).
2. Lukas wakunu mori Yohanis man ulutade ri noro mori Yesus (1:5-2:52).
3. Yesus hi'i Nin honowok dedesne (3:1-4:13).
4. Yesus hi'i Nin honowok lolo noho Galilea (4:14-9:50).
5. Yesus hi'i Nin honowok lolo Nin nala'ala'a laa Yerusalem (9:51-19:27).

6. Lukas konohi inhawa namwali Yesus Nin domeku man horu lolo kota Yerusalem (19:28-23:56).
7. Yesus mori wali'ur la nalhari kemen Nin man lernohi (pnk. 24).

Lukas nin panaeku hi'i horok eniyeni

¹ I wal'u Teopilus man rin horhawe!

Ri nammori ken hi'iyedi horok ma na'ono Yesus Nin panaeku wo'ira ma namwaliyedi lolo mayai herne kalarna nonolu me'e.

² Lolo rir horok onne hi rodi panaeku man am dervedi nano ri man mehe rodi oin makan do'on Yesus Nin morimori. Ri man meher do'on Yesus Nin morimori onnenihe penia do'on Nin hini'i weweha na'akeme la hi me'ene ramwaliyedi ma nodi Ai Lirna Wawa'an eni loikaru ri namehin haenhi.

³ Ya'u mehe a'inauwedi wawa'an panaeku wo'ira na'akeme onne nano lere dedesne me'e de ya aledi kenekrohu nahenia wa'an rehi ya'u kakar panaeku wo'ira wawa'an lolo horok ida aku ki makrom'u, Teopilus.

⁴ Ya'u hi'i heheni leke makrom'u nauroin inhawe man rin wakukuwedi makrom'u me'e, onneni namwali panaeku ma namlolo kokkoo.

Hophopon a'am raram man konohi Zakaria nahenia ai hono lo'o moriyana

⁵ Lere Herodes namwali rai lolo Yudea, imam ida aile naran Zakaria. An howok wewerre noro imam-imam rira muku ida rapolu muku Abia. Hono naran Elisabet, la ai namwali Harun upun anan haenhi.

⁶ Hirira morimori namlololo Makromod Lalap kalarna ono woro'ohe derne rakani Nin keneri hono'ok noro Nin holoor halauk na'akeme.

⁷ Maa woro'ohe ka ra'ori tatana ono Elisabet tatane kaale raramne, la hi ra'ileheredi me'e.

⁸ Ler ida, Zakaria nina muku enihe rira lere alam ilitolle Makromod Lalap Nin honowok de ai mahan ilitolle Nin honowok lolo Makromod Lalap Nin Romleu Lape.

⁹ Lere onne imam man howok onnenihe radem hi'i undi leke nili inhoi man laa onno man moumou dewdewe lolo Makromod Lalap Nin Romleu Lape raram harna honoi kanani man wala'ula'u. Hi'iyedi undi horu, Zakaria lernale.

¹⁰ Ende an laedi raram mahan harna honoi kanani onne, la lolo paharne ri nammori mahar hi'i lir napanak.

¹¹ Enime'ede Zakaria onne, namlilinnohi Makromod Lalap Nin hophopon a'am raram ida nalhari kemen ai. Hophopon onne namriri lolo honoi kanani onno rodi haharna au hairne wala'ula'u herne malanna.

¹² Zakaria do'onedi hophopon onneni ne, ai nahumarnedi la namka'uk rehi.

¹³ Enimaa hophopon a'am raram onne ne'el Zakaria na'ahenia, "Yono mamkauk! Makromod Lalap dervedi numa lir napanak me'e. Na'amoli o houm Elisabet moriyana tatana mo'oni ida, la om waki naran Yohanis.

¹⁴ Na'amoli an hi'i mi akim nahuwa'an wake'e, la lere mori ai, ri nammori akinhe nahuwa'an haenhi,

¹⁵ ono ai namwali ri lalapa lolo Makromod kalarna. Yon ai nomun anggur me arak, la nano

nin lere momori me'ede Roh Kudus na'aromromo irhun raramne.

¹⁶ Enla lere Israel upun ananhe derne ai lirna, hi nammori wali wali'ur mai hi Makromon, Makromod Lalap!

¹⁷ Ainin molollo namnenehe nabi Elia la Roh Kudus nala molollo ai naise nonolu nala Elia haenhi. Ende ai noluwedi Makromod hari kalla leke ri Israel akinhe ramkenedi lere Makromod mai eni. An hi'i ri leleher roro tatan'ukun ramwali mahaku. Enla ri ma kan derne rakani Makromod enihe, an wakuku hi leke rauroin derne rakani Makromod la ramwali ri molololo Makromod Lalap kalarna. An hi'i panaeku eni na'akeme leke hi'i ri mormori akinhe ramkene kokala Makromod.” *

¹⁸ Zakaria na'ukani hophopon a'am raram onne na'ahenia, “Hi'i hehewi ya auroin num wanakunu eni namlolo? Ya'u eni a'ileheredi me'e, la ainu'u maekleher na'ileheredi me'e haenhi.”

¹⁹ Enime'ede hophopon onne na'ahenia, “Ya'u eni Gabriel, Makromod Lalap Nin hophopon wah-wahan ma namriri Ai leken kalarna. Ai penia hopon yo odi lira wawa'an eni mai loikaru ki o.

²⁰ Horhorok! Rakan nin lere alam, ainu'u wanakunu eni na'akeme namwali kokkoo. Maa o eni kam derne makani ainu'u wanakunu eni, de om hakukuwedi hehen nanumene ainu'u wanakunu eni namwali.”

²¹ Zakaria aile Makromod Lalap Nin Romleu Lape raram makun ne, ri nammori mahar lalapan ai namhara mai paharne. Hir mehe kakaiyedi ono ai nalo'oledi Romleu raram onne me'e.

²² Enla an maiyedi paharne ne, ai kan wakunu haida ono ka nauroin wakunu me'e. Hir do'on ai

* **1:17** Mal. 4:5-6

nodi liman mehe herre wanakunu mene hi rauroin ai lo'o mehen do'onedi haida lolo Makromod Lalap Nin Romleu Lape raram me'e.

²³ Ainin lere alam howok lolo Romleu Lape horuwedi ne, an wali laa nin nakar me'e.

²⁴ Ka nalo'ol ne, hono Elisabet ap'apun me'e, la ka namhara nin nakar wollo wolima raramne.

²⁵ Ai na'aheni, "Eni mene Makromod kukule akin man wa'an paku maya'u. Ende ka awawa lolo heri kalarna me'e ono Ai nala tatana ya'u moriyane."

Hophopon a'am raram man konohi Maria an moriyana tatana mo'oniyana

²⁶ Lere Elisabet nornoro raramne wollo woneme ne, Makromod Lalap hopon Nin hophopon a'am raram ma naran Gabriel nala'a noho Galilea lolo kota Nazaret

²⁷ pakromo noro maeke ida naran Maria. Ai noro Yusup rira honorok aki namnehe na'alonedime'e leke woro'ohe ho, maa lere onne ka ramkuru wuku makun. Yusup onne rai Daud upun anan.

²⁸ Hophopon a'am raram onne ne'el Maria na'ahenia, "Heih, Maria! Akim nahuwa'enedi ono Makromod namre'e namharu o rehi, Ai norle'ule'u norwaliwali o mamani."

²⁹ Maria derne hophopon onne lirna, idewe an polletilu la namka'uk de lolo akin na'aheni, "Lira eni nina panaeku inhawe?"

³⁰ Enimaa hophopon onne na'aheni, "Maria, yono mamkauk! Makromod Lalap naledi kenekrohu nala rere'e haharu man lap la ma'aruru wake'e ki o.

³¹ Ka nalo'ol mormoro o raram me'e, la tatana ma namwali lolo o ihin kemen onne mo'oniyane. Na'amoli waki tatana onne naran Yesus.

³² Ai onne namwali ri lalapa la rin wekel Makromod Lalap Man Kulu Narehi Man Lap Narehi Ananne, la Makromod Lalap mehe kikan Ai namwali Rai naise upun a'an rai Daud.

³³ Enla Ai nodi molollo Israel upun ananhe rakan laa ewi-ewi.”

³⁴ Maria na'ukani hophopon a'am raram onne na'ahenia, “Hi'ihewi ha eniyenihe namwali? Ya'u ka oro mo'oni amkuruwala makun.”

³⁵ An walhe, “Na'amolia Makromod Lalap huri wali Nina Roh mai ki o. Makromod Lalap Man Kulu Narehi Man Lap Narehi Nin ke'eke'el an'anha norle'ule'u norwaliwali o de anum man om momori onne moumou dewdewe la rin wekel Ai onne Makromod Lalap Anan.

³⁶ O mehem po'on we'ekwallum Elisabet, kade ai onne na'ileheredi me'e la ri na'aheni tatane kaale raramne me'e ne, ors eni nornoro raramne wollo woneme me'e,

³⁷ ono Makromod Lalap mehe nauroin hi'i ha wo'ira na'akeme namwali.”

³⁸ Maria na'aheni, “Ya amkene hi'i lerno hi Makromod Lalap Nina honorok aki! Inhawe man Makromod na'aheni onne ya amkene kokale lolo i kem'u ono ya amwali Nina hophopon.” Enime'ede hophopon a'am raram onne nala'a me'e.

Maria lan ka'ar we'ekwalla Elisabet

³⁹ Ka nalo'ol ne, Maria na'akenedi nin hahaa la idewe nala'a laa leke ida ma aile Yudea nin wo'or. Lolo onne wo'or mamani.

⁴⁰ Rakanedi enne ne, ai nala'a laa Zakaria nin nakar, napoluwala la nala hiyene arore Elisabet.

⁴¹ Elisabet dervedi Maria lirna ne, tatana man minle konoin raram nawolwollo wake'e, la Roh Kudus na'aromromo lolo Elisabet raramne.

⁴² Enime'ede Elisabet wakau naruri na'ahenia, “O penia Makromod Lalap namre'e namharu o narehi maeke rahu na'akeme, la Ai namre'e namharu tatana man aile o raramne!

⁴³ Maya'u eni inhoi penia Makrom'u inna mam ka'ara'ue?

⁴⁴ Ya auroin Makrom'u aile o raramne ono ya'u derne num napolpolu idediyeni ne, idewe tatana man minle i kono'u raram nawolwollo wake'e ono ai akin nahuwa'an rehi.

⁴⁵ Om lernala rere'e haharu man lapa ono o akim naili'iledi nahenia Makromod lo'o hi'i in-hawa An konohiyedi me'eni.”

Maria na'uli nasa'a Makromod Lalap

⁴⁶ Enla Maria na'uli nasa'a Makromod Lalap na'ahenia,

“Yo odi i honorok akin penpenu kemkeme a'uli asa'a i Makrom'u.

⁴⁷ Ya akin nahuwa'an wake'e ono Makromod Lalap huri we'er ya'u nano ainu'u dohohala nin molollo.

⁴⁸ Ai penia kan hamlinu ya'u ma namwali Nin hophopon wahwahan man lolo yawa eni.

Nano lere eniyeni ri na'akeme ra'aheni ya amwali maeke man Makromod Lalap namre'e namharu narehi,

⁴⁹ ono Makromod Lalap Ma Nodi Molollo Ma Narehi Na'akeme hi'iyedi panaeku man ma'aruru maya'u.

Ai Oin Naran penia nahineiredi nano naran namehin na'akeme.

⁵⁰ Ku herre ku An kukul aki man wa'an ri ma namka'uk Ai.

⁵¹ Ai nodi Nin ke'eke'el an'anha hi'i hini'i man lewlewen.

An reiyer kope'eredi ri man holi kukulu lalap, leke rir panaeku yon namwali.

⁵² Ai nalkopuredi rai-rai nano rir kadere de ka rodi molollo me'e,

maa An kikan ri ma kan holi kukulu lalap.

⁵³ Ai nala hanana'an man wa'an na'apehur ri ma namlara,

maa An hopon ri orkanaru enihe rala'a ra'alehe haida-haida.

⁵⁴⁻⁵⁵ An kukul aki man wa'an maika, Israel upun ananhe ma namwali Nin hophopon wah-wahan enihe.

An paku ika naisa An nouwedi ik upud a'ad nonolu eni.

Ai kan hamlinu Nin nou man An hi'iyedi noro Abraham noro upun ananhe laa ewi-ewi."

⁵⁶ Maria nin ul'uli sasa'e horu an minle noro Elisabet wollo wokelu mene wali laa nina nakar.

Mori Yohanis

⁵⁷ Rakanedi Elisabet nina lere alam moriyana, an mori mo'oniyanida.

⁵⁸ Nin nakar wali noro lodon walinhe dervedi hi'ihewi Makromod Lalap kukul Nin aki man wa'an wake'e Elisabet me'e, de roro ai akinhe nahuwa'an wewerre.

⁵⁹ Tatana onne nina alam wo'aedi ne, nin nakar wali roro lodon walinhe mai leke sunate, la ai lodon walinhe rir panaeku waki tatana onne naran lernohi aman naran Zakaria.

60 Enimaa inna namhene la na'aheni, “Yono! Am waki naran Yohanis!”

61 Hi re'el ai na'ahenia, “Hi'ihepe? O upun a'anhe kar wawa naran eni menea!”

62 Enime'ede hi rodi liman herre wanakunu ra'ukani Zakaria na'ahenia, “Tatane waki naran inhoi?”

63 Kame'ede Zakaria nodi liman herre wanakunu napanak waku man rodi hi'i horok* leke an horok tatana naran. An horok na'ahenia, “Ai naran Yohanis.” Hi na'akeme mehe nananedi.

64 Lere onne me'ede Zakaria nauroin wakunu wali'uredi la na'uli nasa'a Makromod Lalap.

65 Rir nakar wali na'akeme ramka'uk rehi, la panaeku onne naderre nadaul lolo ri man minle Yudea nin wo'or-wo'or na'akeme.

66 Ri man derne panaeku onne na'akeme roro akin wakunu na'ahenia, “Tataneni lo'o namwali inhawa?” ono hir do'on rauroinedi Makromod norle'ule'u norwaliwali ai.

67 Enime'ede Roh Kudus nodi molollo Yohanis aman Zakaria de an wakunu inhawa ma namwali lere man mai. Ai na'ahenia,

68 “Mai ka'uli kasa'a Makromod, Israel nina Makromod Lalap,

ono An mai leke huri we'er Nin ri nano rir dohohala nin hunukum makmaki.

69 Ai nala Ri lewlewen ida mai huri we'er ika nano iknik dohohala nin molollo.

Ai onne, Makromod Lalap Nin hophopon wahwahan Daud upun anan.

* **1:63** Waku onne rodi wanakunu Malay “batu tulis”. Lere nonolu onne ri Yahudi nadedem nair papan tulis rodi au hi'ie noro ha naisa kertas nam'awal rodi pake.

- 70 Panaeku ma namwali eni naise inhawa man nonolu eni Makromod nouwedi lolo Nin nabi mememen enihe.
- 71 Ai nala Ri man lewlewen onne mai huri we'er ika nano iknik arwali,
leke ma kan suk maika yon rodi molollo maika me'e.
- 72 An kikan Ri man lewlewen onne leke kukul aki man wa'an ik upud a'ad Abraham, Isak, noro Yakup,
ono Ai kan hamlinu Nin nou man Ai mehe naledi hi me'eni.
- 73 An kikan hopo na'akerhe Nin nou ma namkene noro ik upud a'ad Abraham
- 74 nahenia Ai lo'o huri we'er ika nano iknik arwali lekpananne yon kamka'uk ilitolle Ai,
75 leke ik kamwali Nin ri ma na'alehe dohohala, la hi'i ha ma namlolo lolo Ai leken kalarna mamani rakan iknik lere horu.
- 76 Enla ya an'u Yohanis o, na'amoli rin wekwekel o nabi man ilitolle Makromod Lalap Man Kulu Narehi Man Lapa Narehi eni,
ono o penia moluwedi Makromod leke ma'ahari la ma'akene kalla An lole.
- 77 O penia man kukul kalla man wa'an Nin ri eni, leke hi rauroin Makromod Lalap Nin panaeku nala or'ori dardari ma kan horu hi,
ono na'ohu nahala rir dohohala.
- 78 Makromod Lalap hi'i onne ono An kukul aki man wa'an wake'e maika.
Onne penia Nin Ropropeni na'akeki mai leke paku maika.
- An mai nano a'am raram nala ropropo naisa lere man ha'a orereki,

⁷⁹ leke na'aropedi ri man minle metmetek kalkale roro ri ma namka'uk makmaki eni.

Ai penia man kukul kalla maika leke koro Makromod Lalap holi moiliwi mahuwele.”

⁸⁰ Zakaria anan eni, eren lalapa, ai honorok akin eren narururi haenhi. Lapedi ne, an holi lolo noho mamun ma napro'uk hehen nanumene rakan lere an mai nalhari kemen ri Israel enihe.

2

Mori Yesus (*Mat. 1:18-25*)

¹ Lere onne Kaisar Agustus nodi molollo noho Roma de an komdere nina man howok enihe horok hair Roma ne'en raram na'akeme naranhe.

² (Lere onne hi kar horok ri na'akeme naran makun, de eniyeni dedesne wake'e. Hir hi'i horok eni lere Kirenius namwali gubernur lolo noho Siria.)

³ Ainina konomdere onne hopon ri na'akeme wali laa rira lekloi mememen leke horok naranhe.

⁴⁻⁵ Ende Yusup noro Maria ramhara Nazaret ma aile noho Galilea wali laa kota Betlehem ma aile noho Yudea leke horok naranhe. Hir wali laa enne ono Yusup upun a'an rai Daud nonolu morie lolo kota onneni. Lere onne Yusup noro Maria lawukuwedi honorok aki leke woro'ohe ho me'e, la Maria nornoro raramne me'e.

⁶ Hir minle Betlehem makun, Maria nina lere alam nokoredi me'e de karuwana me'e.

⁷ An mori tatana anulu eniyeni, mo'oniyane. Maria nodi tapi a'un ho'iho'ir la na'aduduwedi ha mormori nina nana'an onno, ono kar lernala onno lolo nakar paipair.

Man huri pipduma do'on hophopon a'am raram

⁸ A'alam onne man huri pipduma maha radiyaka rira pipi ukun kan ko'uwala nano kota onne.

⁹ Ramlilinnohi Makromod Lalap Nin hophopon a'am raram ida nalhari kemen hi, la Makromod Nina siksika lerlere ropa'ahedi lolo onne de ramka'uk rehi.

¹⁰ Maa hophopon a'am raram onne ne'el hi na'ahenia, "Yono mamkauk! Ya'u mai leke kukunohi mi Lira Wawa'an man hi'i ri na'akeme akin nahuwa'an rehi.

¹¹ Lere eni tatanida moriyedi mai lolo rai Daud nina lekloi Betlehem me'e. Tatana onne penia man huri we'er ri mormori nano rira dohohale nin molollo. Ai namwali Kristus, ik Makromod man Makromod Lalap kikan namwali Rai laa ewi-ewi.

¹² Mi mauroin ainu'u wanakunu eni namlolo kokkoo nano tanada eniyeni: Mim laa enne mim do'on Tatana man idedi nanumene morie la rodi tapi a'un ho'iho'ir la ra'adudu aile ha mormori nina nana'an onno raram."

¹³ Enla ramlilinnohi hophopon a'am raram nammori rehi mai roro hophopon idediyeni minwuku, ra'uli rasa'a Makromod Lalap ra'ahenia,

¹⁴ "Ka'uli kasa'a Makromod Lalap man aile onno man kulu narehi lolo a'am raram. Ai penia ma nala moiliwi mahuwele ri mormori ma nahuwa'an Ai akin lolo noho wawan."

¹⁵ Hophopon a'am raram onnenihe hoikaruwedi man huri onnenihe la wali wali'uredi laa a'am raram ne, man huri onnenihe ida ma ne'el ida na'ahenia, "Mai ik kala'a

laa Betlehem leke do'on panaeku man idedi nanumene Makromod kukunohi maikeni.”

¹⁶ Kame'ede hir pelekkeke rala'a laa kote raram pakromnala Maria, Yusup noro Tatana man idedi nanumene momorie, la ra'adudue aile ha momori nina nana'an onno raram.

¹⁷ Hir laa do'onedi tatana onneni ne, hir kukunohi ri na'akeme lolo onne panaeku ma na'ono Tatana man hophopon a'am raram onne kononohi hi eni.

¹⁸ Ri na'akeme man derne man huri rira wanakunu eni, hir mehe nananenedi,

¹⁹ maa Maria loi honorok panaeku onne na'akeme la na'akenedi lolo honorok akin me'e.

²⁰ Kame'ede man huri onnenihe wali wali'ur laa rir miminlole, la hi na'akeme ra'uli rasa'a Makromod Lalap la ra'akulu ra'alapa Ai Naran mamani ono ha wo'ira na'akeme man hir dodo'on dederne onne namwali lernohi hophopon a'am raram nin wanakunu onneni.

Rodi Yesus kanile Makromod Lalap la sunate

²¹ Lernohi ri Yahudi rira noho honolla, Tataneni Nin alam wo'aa ne, hi rodi laa sunate, la waki naran Yesus. Naran onne penia hophopon a'am raram nale lere Maria kan apun makun.

²²⁻²⁴ Rakanedi lere alam man kuku nokor me'e, Yusup noro Maria rala'a laa Yerusalem leke ra'amou kemenhe lernohi Musa nin keneri hono'ok ma na'ono ri man moriyana. Keneri hono'ok onne hopon rin nala orpopo'o kem woro'o, ka eni, merpatiyana kem woro'o rodi hoikani Makromod.

Onne kan mehe, maa hi rodi Tatana laa haenhi leke rale kanile Makromod lernohi Makromod Nin keneri hono'ok ida man hopon

na'ahenia, “Mala minim tatana mo'oni dedesne na'akeme kanile Makromod leke namwali Nin ri mememen.” *

²⁵ Lere hir minle Yerusalem ri ida aile naran Simeon. Ai onne ri molololo la akin ka nahinuri Makromod. Ai mahan lalapan lere Makromod Lalap huri we'er Israel nano rir arwali, la Roh Kudus norle'u'le'u norwaliwali ai mamani.

²⁶ Enla Roh Kudus kukunohiyedi ai me'e nahe-
nia ai lo'o do'on Kristus man Makromod Lalap kikanedi namwali Rai laa ewi-ewi nanumene an maki.

²⁷ Lere onne Roh Kudus nodi molollo ai penia an mai Romleu Lap raram. Lolo onne an holikuku Yusup noro Maria maha rodi Anan Yesus mai leke hi'i wewhe lernohi Musa nin holoor halauk.

²⁸ Enime'ede Simeon nala Tatane nomonedi la na'uli nasa'a Makromod Lalap na'ahenia:

²⁹⁻³⁰ “Makrom'uee! Lere eniyeni O ma'akuku ma'anokoredi Num nou maya'u ma namwali Num hophopon wahwahan me'e, de ya akin nahuwa'enedi la ya amkene maki, ono ya'u mehe odi i mak'u do'onedi Ri man Om niliyedi namwali man huri we'er ri nano rir dohohala nin molollo.

³¹ I Makrom'u na'akenedi Ai man huri we'er hair rahu na'akeme nano dohohala nin molollo me'e.

³² Ai eni naise ropropo ma na'amou na'aropo ri ma ka namwali Yahudi akinhe leke hi rauroin O.

Enla nano Nin hini'i wenewhe de ri na'akeme horhawa mayai ma namwali Israel upun ananhe, Num ri mememen.” *

* **2:22-24** Kel. 13:2, 12; Im. 12:6-8 * **2:32** Yes. 42:6, 49:6, 52:10

³³ Tatana onne inna noro aman hehel rehi derne Simeon nin wanakunu man ma'aruru ma na'ono hi anan eni.

³⁴ Simeon napanak Makromod Lalap namre'e namharu hi la ne'el Maria na'ahenia, "Tatana eniyeni, Makromod Lalap niliyedi leke na'idaru Israel upun ananhe nammori ma kan derne nakani Ai, maa na'akulu na'alapa ri nammori ono hir derne rakani Ai haenhi. Enla ri nammori lo'o do'on Nin hini'i wenewhe la derne rakani Nin wanakunu ma na'ono Makromod Lalap Nin honorok panaeku, maa ri nammori lo'o ra'okul Ai haenhi.

³⁵ Makromod Lalap hi'i heheni leke nalhari ri nammori honorok akin leke ri namehin rauroin haenhi.

Enla Maria, o akin woir wake'e naisa rin nodi raa ma namlorno kadie haenhi."

³⁶ Lolo onne nabi maeke ida naran Hana ma na'ileheredi me'e aile haenhi. Ai eni Panuel anan nano luhu Aser. An ho anna wo'ikku mehe ne, nin mo'onleher maki,

³⁷ de ai namwalum nalo'oledi me'e, ono nin anna weli'aa wo'akkedi me'e. Ai namkene lolo Makromod Lalap Nin Romleu Lape mamani. Lelere al'alam an hi'i lir napanak la ka na'ak, ono an hi'i lir napanak la na'uli nasa'a Makromod Lalap mamani.

³⁸ Simeon wakunu horu ne, maeke onne mai de na'uli nasa'a Makromod Lalap. Lolo onne ri nammori aile mahar lalapan lere Makromod Lalap huri we'er Yerusalem nano ri man kerne dalhe, la Hana konohi hi na'akeme panaeku nammori ma na'ono Tatana onne.

Hir wali wali'ur laa leke Nazaret

³⁹ Yusup noro Maria hi'i wewhedi lernohi Makromod Lalap Nin holoor halauk eni horu ne, hir wali wali'ur laa rir lekloi Nazaret man aile noho Galilea.

⁴⁰ Tatan onne eren lalap, eren narururi, la eren nauroroin. Enla Makromod Lalap namre'e namharu Ai mamani.

Kade Yesus tatana makun, maa noro meser agame raherre honorok panaeku lolo Romleu Lap raram

⁴¹ Aki anne Yesus Nin ri leleher laa Yerusalem leke lernohi Yahudi rira Lere Alam Lapa Paska ma na'ori honorok hi lere ramharedi Mesir nonolu eni.

⁴² Rakan Yesus Nin anna idaweli woro'o ne, An lernohi Nin ri leleher laa Yerusalem leke lernohi lere alam lap onne naise nadedem.

⁴³ Lere Paska eni horu, hir wali wali'ur, maa Yesus kan lernohi hi. An minle Yerusalem, maa Nin ri leleher ka rauroini.

⁴⁴ Hi rauroin nahenia an lernohi rir kalla wali enihe de rala'edi lerida mene ranoin. Hi ranoin lolo lodon walinhe roro rira ri orwali,

⁴⁵ maa kar do'one de wali wali'ur laa Yerusalem leke ranoin Ai.

⁴⁶ Alam wokelu horu mene pakromnale aile Makromod Lalap Nin Romleu Lape raram naikokoro mahan nakani meser agamenihe rira wanakunu la na'ukani hi na'ukankani nammori.

⁴⁷ Heri man derne Ainin wanakunu polletilu ra'aheni, "Hoih! Tataneni nauroin! Nin wanalhe lewlewen!"

⁴⁸ Nin ri leleher do'onedi Ai, hir hehel rehi. Inna ne'el Ai na'ahenia, "Pa'e, hi'ihopenia Om hi'i heheni mayaie? Yo oro Num papa sus wake'e manoin O."

49 Yesus walhe, “Mame, hi'ihopenia moro papa sus wake'e manoin Ya'ue? Mi lo'o ka mauroin Ya amkene lolo Ya Am'u nin Romleu?”

50 Maa hi ka rauroin Nina wanakunu eni nin panaeku.

51 Kame'ede Yesus noro Nin ri leleher wali laa Nazaret, la An derne nakani hi mamani. Inna na'akenedi panaeku onnenihe na'akeme akin.

52 Yesus eren lalap, eren nauroroin la eren nahuwawa'an Makromod Lalap noro ri mormori akinhe.

3

Yohanis ma nodi oir ulutade ri loikaru Makromod Lirna Wawan

(Mat. 3:1-12; Mrk. 1:1-8; Yoh. 1:19-28)

1 Kaisar Tiberius nodi molollo Roma anna idaweli wolima mene Pontius Pilatus namwali gubernur lolo Yudea. Lere onne rai Herodes nodi molollo Galilea, mo'oniwalla Pilipus nodi molollo Iturea noro Trakonitis, la Lisantias nodi molollo Abilene.

2 Enla ma namwali imam man kulu narehi, Hanas noro Kayapas. Lere onne Makromod Lalap nalhari Lirna Zakaria anan Yohanis lolo noho mamun ma napro'uk.

3 Ende an laa oir wauwau Yordan arkan wali-wali loikaru Makromod Lalap Lirna Wawan. Yohanis wakau na'ahenia, “Heih! Herredi minim morimori ma ka namlolo, wali derne makani Makromod Lalap, la mai mapanak yo odi oir ulutada mi leke Makromod Lalap na'ohu nahala minim dohohale.”

4 Yohanis onne na'akuku na'anokor horhorok ma aile nabi Yesaya nina horok ma na'ahenia,

“Ri ida aile lolo noho mamun ma napro'uk
wakaukau, na'aheni,

‘Ma'ahari kalla, la ma'anehe,
leke Makromod lole.

⁵ Onno ma na'umokmoko ra'enuwedi,
ma nawo'wo'or ra'anehedi.

Kalla ma napple'ule'u ra'aduduwedi
la kalla ma na'ohu nakepe ra'anehedi.

⁶ Hi'i heheni leke ri na'akeme lolo noho wawan
do'on rauroin hi'ihewi Makromod Lalap
huri we'er ri nano dohohala nin molollo.’ ”*

⁷ Ri nammori mai Yohanis leke ulutade, la
ai na'aheni, “Heih, mi eniyenihe ailanna maisa
haimoke! Yon makoto nahenia lo'o mim mai ulu-
tade leke mahinuriyedi nano hunukum lere man
mamai eni,

⁸ maa lam hi'i ha man wa'an leke ri nauroin
kokkoo mim herredi minima morimori ma ka
namloleni, la lerno hi Makromod Lalap Nin hon-
orok panaeku mehe. Yon pene'ek mi mamwali
Abraham upun ananne de kam lernala hunukum.
Makromod Lalap peni nodi molollo hi'i waku
eniyenihe herre mi namwali Abraham upun
anan.

⁹ Makromod Lalap Nin hunukum na'akeki
rakan me'e. Lere eni Ai na'akenedi Nin he'i aile au
onno me'e. Inhawa au'ono ma woin ka namlolo,
An keru, sopol laedi aiye raram.”

¹⁰ Ri nammori ra'ukani Yohanis, “Ende lo'o am
hi'i inhawa?”

¹¹ Yohanis walha, “Ri ma nin rain woro'o aile,
nala ida laa ri ma na'alehe, la ma nin hanana'an
aile, ha'ar noro ri ma na'alehe.”

* **3:6** Yes. 40:3-5

12 Man ra'uk paipaire me'e ne mai Yohanis leke ulutade lolo oir. Hi ra'ukani, "Papa Meser, lo'o am hi'i inhawa?"

13 An walhe, "Lere mim ra'uk paipaire, yon lar-lewen ma nodi molollo paipair nin kenekrohu."

14 Ma nasala ke'urauk mai haenhi, ra'ukanie, "Emene am hi'i inhawa ho'o?"

An walhe, "Yon kerne dalha ri leke hi rala kupan ki mi, yon kuku sala ri ma kan hi'i yaksala leke lernala kupan, maa modi aki ma namkene mori noro minim naiwe'el herme'e."

15 Lere onne ri nammori mahar lalapan Ai man Makromod Lalap kikanedi namwali Rai laa ewi-ewi, de hir derne Yohanis nina wanakunu eni ne, lolo akinhe ra'aheni, "Ai eni lo'o Kristus man Makromod Lalap nouwedi maika eni."

16 Onne penia Yohanis walhe na'ahenia, "Ka nalo'ol Ri ma nodi molollo narehi ya'u mai, Nin pakpak ei nin kali me'ene, kan wa'an ya'u we'er. Yo odi oir ulutada mi, maa Ri man mamai onne nodi Roh Kudus noro aiye ulutada mi.

17 Ai nodi kokopo ka'i na'amou Nina gandum, loiwuku ihin dakar raram, la osorne, sopol laedi aiye man mori mamani raram."

18 Yohanis nodi panaeku ma naise onne nammori nounaku heri lere ai na'amou na'aropo Lira Wawa'an hi.

19 Enimaa ler ida Yohanis dadiyala rai Herodes ma nodi molollo Galilea ono an ho mo'oniwalla Pilipus hono Herodias, la hi'i panaeku namehin man ailanna haenhi.

20 Herodes kan ren nin ailanna, maa hi'i eren ailalanna, de kele Yohanis nale laa bui raram.

Yohanis nodi oir ulutada Yesus
(*Mat. 3:13-17; Mrk. 1:9-11*)

²¹ Lere Yohanis mahan ulutade ri nammori lolo oire, Yesus mai napanak ulutade haenhi. (Lere onne Herodes kan kelewuku Yohanis makun.) Ai mahan hi'i lir napanak, a'am nahinariyedi,

²² la Roh Kudus molmolo merpati ida kopur mai Yesus wawan. Enla lira ida namhara a'am raram na'ahenia, "Ya An'u O! Ya amre'e amharu O rehi. Om hi'i Ya akin nahuwa'an rehi!" *

Yesus upun a'an kanakarne
(*Mat. 1:1-17*)

²³⁻³⁸ Lere Yesus naderre nadaul Makromod Lalap Lirna Wawan dedesne Ainina anna lo'o welikelu la rin pene'ek Ai onne Yusup anan la Eli upun.

Eli aman Matat, Matat aman Lewi,
Lewi aman Malki, Malki aman Yanai,
Yanai aman Yusup, Yusup aman Matica,
Matica aman Amos, Amos aman Nahum,
Nahum aman Hesli, Hesli aman Nagai,
Nagai aman Ma'at, Ma'at aman Matica,
Matica aman Simei, Simei aman Yosek,
Yosek aman Yoda, Yoda aman Yohanan,
Yohanan aman Resa, Resa aman Zerubabel,
Zerubabel aman Sealtiel, Sealtiel aman Neri,
Neri aman Malki, Malki aman Adi,
Adi aman Kosam, Kosam aman Elmadam,
Elmadam aman Er, Er aman Yesua,
Yesua aman Eliezer, Eliezer aman Yorim,
Yorim aman Matat, Matat aman Lewi,
Lewi aman Simeon, Simeon aman Yehuda,
Yehuda aman Yusup, Yusup aman Yonam,

* **3:22** NN. 22:2, Mzm. 2:7, Yes. 42:1, Mat. 3:17, Mrk. 1:11, Luk. 9:35

Yonam aman Eliyakim, Eliyakim aman Melea,
 Melea aman Mina, Mina aman Matata,
 Matata aman Natan, Natan aman Daud,
 Daud aman Isai, Isai aman Obet,
 Obet aman Boas, Boas aman Salmon,
 Salmon aman Nahason, Nahason aman Ami-
 nadab,
 Aminadab aman Admin, Admin aman Arni,
 Arni aman Hezron, Hezron aman Peres,
 Peres aman Yehuda, Yehuda aman Yakup,
 Yakup aman Isak, Isak aman Abraham,
 Abraham aman Tera, Tera aman Nahor,
 Nahor aman Seruk, Seruk aman Rehu,
 Rehu aman Peleg, Peleg aman Eber,
 Eber aman Salmon, Salmon aman Kenan,
 Kenan aman Arpaksad, Arpaksad aman Sem,
 Sem aman Nuh, Nuh aman Lamek,
 Lamek aman Metusalah, Metusalah aman
 Henok,
 Henok aman Yared, Yared aman Mahalaleel,
 Mahalaleel aman Kenan, Kenan aman Enos,
 Enos aman Set, Set aman Adam.
 Adam aman Makromod Lalap.

4

Hayakyak Makromon ken patal Yesus (Mat. 4:1-17; Mrk. 1:12-15)

¹ Lere Yesus namhara oir wauwau Yordan onne,
 Roh Kudus minle Ai raramne la norkaru Ai laa
 noho mamun ma napro'uk.

² Min lolo onne Hayakyak Makromon man kene
 patal Yesus lere weli'akka raram. Lelere a'alam
 ka na'an haida de rakan alam weli'akka horu, Ai
 namlara wake'e.

³ Enime'ede Hayakyak Makromon mai ne'el Ai na'ahenia, “Lo'o namlolo kokkoo Makromod Lalap Anan O, hopon waku eni namwali hanana'an.”

⁴ Enimaa Yesus walhe na'ahenia, “Makromod Lalap na'ahenyedi lolo Horok Lap raram, ‘Ri kan mori nano hanana'an mehe.’ ” *

⁵ Horu ne, Hayakyak Makromon nodi Yesus laa wo'or man kulu rehi. Me'e'eni me'ede an kukul Yesus noho wawan nin hair-hair na'akeme.

⁶ Ai ne'el Yesus na'aheni, “Ya ala hair-hair noro rir linikir kanaru na'akeme ki O leke modi molollo. AINU'U molollo aile hi'i onne ono ha wo'ira na'akeme onne raledi ya'u me'e de ya ale inhoi-inhoi menmolollo ainu'u suke.

⁷ Ende ya ala ha wo'ira na'akeme onne Om marne horo nahenia O ma'uli masa'a ya'u nanu.”

⁸ Enimaa Yesus walha na'ahenia, “Horhorok aile man hopon Makromod Lalap Nin ri na'ahenia, ‘Ma'uli masa'a Makrommu, Makromod Lalap, la derne makani Ai mehe.’ ” *

⁹ Onne horu, Hayakyak Makromon nodi Ai laa kota Yerusalem laa onno man kulu wake'e lolo Makromod Lalap Nin Romleu Lape, la na'aheni, “Lo'o namlolo kokkoo Makromod Lalap Ananne O, nehu laa yawa,

¹⁰ ono horhorok aile Horok Lapeni ma na'ahenia,

‘Makromod Lalap hopon Nin hophopon a'am raram mai leke radiyaka O wawa'an.’ *

* **4:4** Ul. 8:3 * **4:8** Ul. 6:13 * **4:10** Mzm. 91:11

11 Hir mai kokala O leke yon mediyawa la yon eum tukul wakue.' ” *

12 Yesus walha na'ahenia, “Maa horhorok aile haenhi man hopon Makromod Lalap Nin ri na'ahenia, ‘Yon hi'i ha ma kan min haida modi kene Makromod Lalap Ma Narehi Ma Nalewen.’ ” *

13 Hayakyak Makromon nodi kalla wo'ira kene patal Yesus horu ne, an hoikaruwedi Yesus la lapan leken paharin wali'ur.

14 Kame'ede Yesus wali laa Galilea la Roh Kudus na'aromromo raramne de Nin ke'eke'el an'anha norle'ule'u norwaliwali Ai mamani. Yesus naran pe'eredi lolo noho onne na'akeme.

15 An wakuku lolo Yahudi rir kerei-kerei la ri na'akeme ra'uli Ai.

*Manin Nazaret ra'okul Yesus
(Mat. 13:53-58; Mrk. 6:1-6)*

16 Enime'ede Yesus wali laa Nin leke Nazaret. (Nano tatana rakan lapa, Ai noro Nin ri leleher minle leke onne.) Rakanedi Yahudi nin Alam Renren Warwarna, An laa Yahudi rir kerei raram naisa nadedem. Ai namriri leke lese Horok Lape,

17 la hi rala nabi Yesaya nin horok An lese. An hari horok lunlunna onne nanoin lisar ida woro'o leke lese heri kalarna. Lisar onne lirna na'ahenia,

18 “Makromod Lalap Nin Roh aile Maya'u raram, ono Ai na'onedi Maya'u leke aderre adaul Lirna Wawa'an laa ri ma na'alehe haidahaida.

Makromod Lalap hopon Ya'u mai kukunohi Lirna Wawa'an onne laa ri ma aile kali wunuku

* 4:11 Mzm. 91:12 * 4:12 Ul. 6:16

dadal rai raram, leke hi rahinuri raw-ine'eredi.

An hopon Ya'u mai leke hi'i man makan toko wa'anedi la huri we'er ri man aile kenerne danalha raram.

19 An hopon Ya aderre adaul Ai Lirna ma na'ahenia lere alam man An kukul Nin rere'e haharu ri mormori rakanedi me'e.”
*

20 Lese horu, Yesus lunne horok onne wali'ur, nala kanile wali'ur laa man howok kerei onne la naikoredi leke wakuku kerei raramne. Man penpenu kerei raram onnenihe po'on kakane.

21 Enime'ede An kukunohi hi na'ahenia, “Lere eniyeni Horok Lap Lirna man mim dederne idedi eni namwaliyedi me'e!”

22 Heri man derne Ainina wanakunu eni mehe nanana mouwedi, la ra'uli Ai ra'aheni, “Nin wanakunu ma'aruru wake'e! Kak dernala wanakuku man mou heheni makun! Maa ida ma ne'el ida na'ahenia, ‘Ri eni Yusup anan menee!’ ”

23 Yesus ne'el heri onne na'ahenia, “Ya auroin mi kam hamlinu wanakunu naho'ok eniyeni: Lo'o o mamwali dokter kokkoo, ken ma'inapin o kemen* nanu! Mi raram nodi hopon Ya'u hi'i heheni. Mi mahinorok nahenia lo'o Ya amwali nabi kokkoo, wa'an rehi Ya'u hi'i ha man ri kan dodo'onнала makun lolo iknik leke eni naisa mim dederne Ya'u hi'iyedi lolo Kapernaum.

24 Horhorok Ainu'u panaeku eniyeni: Ri ka nadedem kokala nabi ida lolo nina leke mememen.

* 4:19 Yes. 61:1-2 * 4:23 Lolo wanakunu naho'ok eniyeni 'o kemen' wekel ri man minle leke Nazaret ono leke Nazaret onne namwali Yesus Nin leke haenhi.

²⁵ Derne makaniyala Ainu'u wanakunu ma namlolo eniyeni ono panaeku ma naise onne namwaliyedi nabi Elia nin lere nonolu eni. Lere onne a'am na'inelekededi anna wokelu wollo woneme raramne de roulara lape lolo noho onne na'akeme, la maeke walwalum nammori aile noho Israel.

²⁶ Kade onne namlolo, maa Makromod Lalap kan hopon Elia laa maeke ida nano hi, maa hopon nala'a laa maeke walwalum ida ma aile Sarfat lolo Sidon.[†]

²⁷ Ha naise onne namwali nabi Elisa nin lere nonolu eni haenhi. Lolo Israel ri nammori ulik yak hi'ie, maa Elisa kan hi'i wa'an ri mahaku nano hi. An hi'i wa'an Na'aman mehe, ai onne ri manin Syria.”

²⁸ Man min lolo kerei raram onne na'akeme derne Nin wanakunu onneni ne, hi ra'ahan rehi.

²⁹ Hi ramriri, rohi Yesus namhara kote, rodie laa wo'or kekin ma na'uranrani kota onne leke rokul lolo wo'or kekin laa yawa.

³⁰ Enimaa Yesus loledi heri leken de nala'a me'e.

*Yesus Nin molollo nohi hayakyaka nano ri
(Mrk. 1:21-28)*

³¹ Horu ne, Yesus nala'a laa kota Kapernaum lolo noho Galilea. Rakan Alam Renren Warwarna An wakuku ri nammori lolo onne.

³² Heri man min lolo onnenihe mehe nanana mouwedi la aki'aki uluwakun derne Nina wanakukue, ono Nin wanakuku nodi molollo la nedille hi akin.

³³ Lolo Yahudi rira kerei raram ri ida aile man hayakyak hu'uhu'ur raramne. An wakau na'ahenia,

[†] **4:26** Noho Sidon noho namehin, Yahudi ka.

34 “Heih! Yesus! Nazaret O. Om paeku inhawa noro mayai? Om mai leke mano'oniyaka mayai me'e? Ya auroinedi O me'e. O penia Makromod Lalap Nin Hophopon mememen Man Moumou Dewdeweni!”

35 Yesus komdere na'ahenia, “Karkaramedi! Mamhareni ai raramne here!” Enime'ede hayakyak onne hi'i ri onne nalwali yawa lolo heri kalarna la idewe namhareni ai, maa kan hi'i apinpinha ai.

36 Heri na'akeme polletilu la ida ma ne'el ida na'ahenia, “Wanakuku eni ra'ahewi pe? Ai nodi molollo noro ke'eke'el an'anha hopon hayakyaka me'ene, hir derne rakani de ramhareni!”

37 Kame'ede panaeku ma na'ono Yesus Nin hini'i eni naderre nadaul lolo leke-leke ma aile lolo onne na'akeme.

*Yesus hi'i wa'an ri nammori
(Mat. 8:14-17; Mrk. 1:29-39)*

38 Yesus namhareni Yahudi rira kerei ne, idewe laa Simon nin nakar. Rakanedi nakar ne, hir do'on Simon panin nakni'ir rinna manha de rapanak Yesus paku ai.

39 Enime'ede Yesus na'uraniyedi nin namkuru onno la nohiyedi nin kini'ir rinna manha me'e de moluwedi. Ideweni ne maeke onne namaka la na'akene hanana'an hi ra'an.

40 Lere na'ikeki helem eni ne, ri nodi ma nakni'ir nammori mai Yesus. Hirira apinaha wo'ira aile. Enla Yesus kemenala liman hi dohodoho me'ede hir wa'an mouwedi.

41 Ri heruwali hayakyaka hu'uhu'ur raramne, la Yesus hopon hayakyaka namhareni hi raram here. Ramhareni ne, hir wakau ra'aheni, “Ai

mauroinedi Makromod Lalap Anan O.” Maa Yesus ka nala leken wake'e hayakyaka wakunu, ono hi rauroinedi me'e Ai onne Kristus man Makromod Lalap kikanedi namwali Rai laa ewi-ewi eni.

⁴² Rakan oreki nohoropo Yesus nala'a laa onno ma namlina namkai lolo leke paharne. Heri laliwewer ranoin Ai, de maiyedi Nin miminlole, rahehe kawala Ai leke yon laa onno namehin me'e.

⁴³ Enimaa Ai na'aheni, “Ya'u mai leke loikaru Lir Wawa'an man kukunohi ri hi'ihehewi Makromod Lalap nodi molollo ri man derne nakani Ai. Ende Ka'u loikaru ki mi mehe, maa loikaru leke-leke namehin haenhi. Onne penia Makromod Lalap hopon Ya'u mai noho wawan eni!”

⁴⁴ Ende An kuli kerei laa kerei lolo noho Yudea na'akeme leke loikaru Makromod Lalap Lirna Wawa'an eni.

5

*Yesus nili man lernohi pakunohi dedesne
(Mat. 4:18-22; Mrk. 1:16-20)*

¹ Ler ida Yesus mahan wakuku lolo oir lap Galilea arkan, la ri nammori mai lupurale leke derne Makromod Lalap Lirna Wawan. ² Yesus do'on ma nohu meki rir korkoro woro'o palipali aile oir arkan, la An do'on ma nohu meki enihe kopuredi maha ra'amou darie lolo herre raram.

³ Enime'ede Yesus ha'a korkoro ida man Simon nine, la napanak Simon rokul laedi roromne nanumene naikoredi wawan la wakuku heri onnenihe.

⁴ Wakuku horu ne, Ai ne'el Simon, “Ik kala'a laa onno man rorom la kaki dari lolo onne leke lernala i'in.”

⁵ Simon walhe, “Makrom'u, alam eni am kaki dari alam kekeme, maa ai kam lernala i'in kem mahaku. Enimaa Papa Meser napanak kaki dari de ya'u kenala ke'e!”

⁶ Hir laa kakiyedi dari horu ne, ri'ik wali'ur, i'in penuwedi dari me'e de dari napriki me'e.

⁷ Ende Simon nodi liman aun walin manina korkoro namehin mai paku ra'uk i'ine rala loile rir korkoro hehen nanumene korkoro woro'o on-nenihe na'ikeki keper.

⁸ Simon Petrus po'on panaeku onneni ne, an rawa yawa Yesus kalarna na'ahenia, “Makrom'u, ya'u eni man hi'i dohohale de wa'an rehi yon moro ya'u min mai eni me'e.”

⁹ Ai na'aheni onne ono eni nanumene ai noro nin man howok wali enihe lernala i'in nammori rehi naiseni de hir hehel rehi.

¹⁰ Simon nin man howok wali Yakobus noro Yohanis, Zebedeus ananhe, hehel rehi haenhi.

Enime'ede Yesus ne'el Simon, “Yon mamkauk Simon! Nano lere eniyeni o mauroin manoin ri mormori naisa o manoin i'in haenhi.”

¹¹ Ende hir wokedi rir korkoro eni, hoikaruwedi rir ha wo'ira na'akeme, la lerno hi Yesus.

*Yesus hi'i wa'an ri man ulik yak hi'ie
(Mat. 8:1-4; Mrk. 1:40-45)*

¹² Ler ida Yesus aile leke namehin. Lolo onne mo'oni ida aile ulik yak hi'ie de kemen yak wake'e. An do'onedi Yesus ne, an mai kadi ein korno kalarna, napanak an'anhedi, “Papa ne'e harome hi'i wa'antedi ainu'u apinha ke'e.”

¹³ Enime'ede Yesus kemenala liman laa ri on-neni, na'aheni, “Ye e'e! Wa'antedi here!” Me'e'eni me'ede ri onne nina ulik yake wa'antedi.

¹⁴ Horu ne, Yesus hopon na'ahenia, “Yom konohi ri ha ma namwali o kemen eniyeni, maa mala'a laa imam nanu leke an po'onala o kemmu, nau-roin nahenia om wa'enedi me'e. Modi onum honoi kanani* laa mala ai leke lernohi agame nina holoor halauk eni. Hi'i onne leke namwali tanada nahenia om wa'enedi kokkoo me'e.”

¹⁵ Enimaa Yesus Nin hini'i onne naderre nadaul eren koko'u penia ri nammori mai leke derne Nin wanakuku la rapanak An hi'i wa'an rira apinha.

¹⁶ Kade onne namlolo, maa lere romromo Yesus nahaledi kemen laa noho mamun leke hi'i lir napanak.

*Yesus hi'i wa'an ma naplu'uk nap'eker
(Mat. 9:1-8; Mrk. 2:1-12)*

¹⁷ Ler ida nine Yesus mahan wakuku lolo onnida, la ri Parisi noro meser-meser Horok Lap raikokoro lolo onne. Heruwali rano Yerusalem mai, heruwali mai nano leke na'akeme ma aile Yudea noro Galilea. Ke'eke'el an'anhe nano Makromod Lalap aile Yesus raramne de Ai nodi molollo hi'i wa'an ma nakni'ir.

¹⁸ Lere onne ri ida woro'o le'u mo'oni ma naplu'uk nap'eker ida noro nin namkuru onno mai. Hi rahehe rodi mo'oni onne laa romleher leke loile Yesus kalarne,

¹⁹ maa ri nammori rehi de kar lernala kalla rodi ma nakni'ir laa raram, de hir ha'a laa nakar wawan, raiye'er nakar wawan mene rala kopur ma nakni'ir noro nin namkuru onno idewe laa Yesus kalarna.

²⁰ Yesus po'on nauroidi nahenia ri onnenihe akin naili'il kokkoo, de ne'el man apinha onne

* **5:14** Im. 14:2-32 Honoi kanani onne namwali manu woro'o naisa orpopo'o.

na'ahenia, “I wal'u, Ya a'ohu ahaledi onuma dohohale me'e.”

²¹ Enime'ede meser Horok Lap noro ri Parisi enihe roro akin wakunu ra'ahenia, “E'eni inhoi penia wakunu heheni? Ai na'ihoru na'idaruwedi Makromod Lalap me'e ono Makromod Lalap mehe nodi molollo na'ohu nahala dohohala!”

²² Enimaa Yesus nauroidi hi honorok akinhe me'e de na'ukani hi na'ahenia, “Hi'ihopeni mim kikan panaeku eni mi raramne?”

²³ Ewi man sus rehi? Ya a'ohu ahala ri eniyeni nin dohohala, ee Ya'u hi'i ai nala'ala'edi?

²⁴ Enimaa Ya'u hi'i wa'an ri eni leke mi mauroin mouropo nahenia Ya'u eni ma namwali Ri Mormori Anan,[†] la Yo odi molollo lolo noho wawan a'ohu ahala ri nina dohohala!” Enime'ede Yesus hopon ri ma naplu'uk nap'eker onne, “Mamakedi! Modi num namkuru onno, wali laa num nakar here!”

²⁵ Lere onne me'ede ai namaka lolo heri kalarna, na'uwara nin namkuru onno wali laa nina nakar. Ai nala'a ne, na'ul'uli nasasa'a Makromod Lalap.

²⁶ Enla heri man min lolo onne polletilu la ra'uli rasa'a Makromod Lalap haenhi. Hi ramka'uk la ra'aheni, “Lere eni ika do'onedi ha man ri kan dodo'onkala makun.”

Yesus napolu Lewi
(*Mat. 9:9-13; Mrk. 2:13-17*)

²⁷ Horu ne, Yesus namhara nakar onne, do'on mo'oni ida naran Lewi. Lere onne ai naikokoro

[†] **5:24** Wanakunu 'Ri Mormori Anan' onne wekel Mesias (Kristus) man nonolu eni Daniel wekeledi lolo nin horok me'e (Dan. 7:13-14).

lolo onno ai nadedem ra'uk paipaire. Yesus napolu ai, “Mam lerno hi Ya'u.”

²⁸ Kame'ede ai namriri hoikaruwedi nin ha wo'ira na'akeme la lerno hi Yesus.

²⁹ Enime'ede Lewi hi'i ya'an yomun lolo nin nakar, la lariyala nina muku man ra'uk paipair enihe roro ri namehin nammori, leke hi na'akeme mai roro Yesus ra'ak romun wewerre.

³⁰ Enimaa ri Parisi noro rira meser-meser Horok Lap enihe kar suk nin hini'i onne de ra'ukani man lerno hi pakunohi Yesus enihe, “Hi'ihopeni moro man ra'uk paipair la moro man hi'i dohohala enihe ma'ak wewerre?”

³¹ Yesus walhe na'ahenia, “Ma kan apinha, ka nanoin ma na'ina pin, maa man apinha penia nanoin ma na'ina pin.

³² Ka'u mai apolu ri man hi'i ha ma namlolo mamani, maa Ya'u mai apolu ri man hi'i dohohala, leke herredi rir morimori ma ka namlolo eni, mai lerno hi Ya'u.”

Yesus Nin wanakuku worworu eni ka namnehe noro Yahudi rir agame nin wanakuku nonolu eni (Mat. 9:14-17; Mrk. 2:18-22)

³³ Ri Parisi enihe re'el Yesus na'ahenia, “Lere romromo Yohanis nin man lerno hi enihe ra'aluli kemen ka ra'ak romun leke hi'i lir napanak Makromod Lalap naisa ainim man lerno hi haenhi, maa Num man lerno hi enihe ra'ak romun mamani.”

³⁴ Yesus nodi wanakunu naho'ok ida walhe na'ahenia, “Lo'o ik min hohoo ida, polpolu lar-lariyala radedem ra'aluli kemen ka ra'ak romun, pe? Ka! Hi ra'ak romun mamani.

³⁵ Enimaa rakan orekiyedi, ri namehin mai rala man ho nano hi leken kalarne. Lere onne mene hi ra'aluli kemen ka ra'ak romun.”

³⁶ Horu ne, Yesus nala wanakunu naho'ok ida woro'o wali'ur. Ai na'aheni, “Ri ka nadedem sirriki rain worworu leke tapil rain lo'olo'ol ma naprikiyedi me'e, kalo'o ai nano'onnyaka rain worworu onne noro idewe rain lo'olo'ol haenhi. An hi'i rain lo'olo'ol onne yakedi ono tapi nano rain worworu onne ka namnehe noro tapi nano rain lo'olo'ol.

³⁷ Onne namnenehe panaeku eniyeni: ri ka nadedem nala anggur worworu halle sak ulik lo'olo'ole, kalo'o anggur woruworu eni hi'i sak ulik lo'olo'ol onne naprikiyedi de anggur halle mouwedi,

³⁸ maa ri nadedem nala anggur worworu halle sak ulik worworu.

³⁹ Enla ri ma nadedem nomun anggur lo'olo'ol kar suk romun anggur worworu ono hir pene'ek lo'olo'ol nine penia man wa'an narehi.”

6

Yesus nodi molollo Alam Renren Warwarna (Mat. 12:1-14; Mrk. 2:23-28, 3:1-6)

¹ Alam Renren Warwarna ida, Yesus noro Nin man lerno hi pakunohi enihe rala'ala'a lolo gandum kirna ida reku gandum wurna, ra'adi, de ra'an.

² Ri Parisi heruwali ma aile lolo onne do'odo'on, de ra'ukaniyale ra'aheni, “Lere eniyeni Alam Renren Warwarna! Emene hi'ihopenia mim larlewenedi iknik agame nina holoor halauk penia mim hi'i honowok naise onneni?”

³ Yesus walha hi na'ahenia, “Mim lesedi inhawa ik upud a'ad Daud hihi'i lere ai noro nina kalla wali ramlara wake'e harome!?”

⁴ Lere onne Daud laa Tenda ma namwali Makromod Lalap Nin miminlole raram na'an roti man luli ra'an ono rodi hoikani Makromod Lalap, la nala nin muku ra'an haenhi. Makromod Lalap Nin holoor halauk hurinohi imam mehe ra'an roti onne, ri namehin ka, maa mi ka mala sala Daud, de hi'ihepe mala sala Maya'u?

⁵ Ya a'aheni heheni ono Ya'u, ma namwali Ri Mormori Ananne, odi molollo hopon rin hi'i inhawa-inhawa Alam Renren Warwarna.”

⁶ Alam Renren Warwarna wali'ur, Yesus laa wakuku lolo Yahudi rir kerei raram. Laedi kerei raram ne, An do'on mo'oni ida man liman wali malanne makiyedi.

⁷ Lere onne meser-meser Horok Lap roro Parisi ida woro'o aile lolo onne maha ranoin Yesus Nina sale, leke keke rodi laa hono'ok kanail onno, kalake. Hi radiyake leke rauroin An hi'i wa'an mo'oni man liman maki eni Alam Renren Warwarna, ee ka.

⁸ Enimaa Yesus nauroidi hi honorok akin me'e de ne'el mo'oni man liman maki onne, “Mamriryedi! Mai mamriri heri kalarna.” Enime'ede mo'oni onne mai namriryedi heri kalarna.

⁹ Yesus wakunu noro ri man aile lolo onne na'ahenia, “Ainu'u na'ukankani aile. Iknik holoor halauk hurinohi ika hi'i inhawa Alam Renren Warwarne? Hi'i ha wawa'an, ee hi'i ha yakyaka? Hi'i ri man apinha wa'an, ee kesne ri?”

¹⁰ An po'on heri onnenihe dohodoho horu mene ne'el ma liman maki onne, “Ma'aloledi o liman, pa'e.”

Kame'ede ai na'aloledi liman, idewe liman wa'enedi.

¹¹ Onne penia meser-meser roro Parisi enihe eren ra'a'ahan de hir wakunu wuku leke rala kenekrohu hi'i inhawa noro Yesus.

Yesus polu Nin hophopon ma nodi Lirna Wawa'an idaweli woro'o

(Mat. 10:1-4; Mrk. 3:13-19)

¹² Ler ida Yesus wakiha'a wo'or ida leke hi'i lir napanak. A'alam kekeme ida An hi'i lir napanak Makromod Lalap.

¹³ Rakan nohoropo ne, Ai napolu man lerno hi enihe mai leke nili ri idaweli woro'o nano hi na'akeme. An kikan hi leke ramwali Nina hophopon ma nodi Lirna Wawa'an enihe.

¹⁴ Ri onnenihe naran:

Simon (man An waki naran Petrus) noro mo'oniwalla Andreas,
Yakobus noro Yohanis,
Pilipus noro Bartolomeus,

¹⁵ Matius noro Tomas,

Yakobus (Alfeus anan) noro Simon--rapolu ri Zelot (napa'ahne, 'ri ma namhene hair Roma nodi molollo Israel'),

¹⁶ Yudas (Yakobus anan) noro Yudas Iskariot (ma na'olu Yesus).

Yesus hi'i wa'an ma nakni'ir la wakuku ri nammori

(Mat. 4:23-25)

¹⁷ Kame'ede Yesus noro Nin man lerno hi pakunohi enihe kopur wo'or onne laa kauhu ida. Lolo onne nin man lerno hi nammori aile roro idewe ri nammori ma nano Yudea, Yerusalem, la nano kota Tirus noro Sidon ma aile Kahi Lapa herraram.

18 Hi na'akeme mai leke derne Yesus Nin wanakuku la rapanak An hi'i wa'an rira apinha. Ri man hayakyaka huhu'ur raramne mai haenhi la An nohi hayakyak nano hi haenhi.

19 Heri onnenihe rahehe leke tukulala Yesus ono ke'eke'el an'anha man hi'i wa'an rira kini'ir na'akeme namhara nano Ai kemen.

Yesus wakuku inhawa ma nala rere'e haharu man lap ri ma akin naili'il Ai

(Mat. 5:1-12)

20 Kame'ede Yesus po'onala Nin man lerno hi pakunohi enihe la na'ahenia,

“I wal'uhe ma na'alehe haida-haida, mi akim nahuwa'enedi ono mi mamwali Makromod Lalap Nin ri la Ai namwali minim Rai.

21 Mi ma namlara lere eniyeni, mi akim nahuwa'enedi ono lere man mai mim lernala ha man kukkuku noknokor de mi akim namkene.

Mi ma naherhere lere eniyeni, mi akim nahuwa'enedi ono lere man mai Makromod Lalap hi'i mi malau mamani.

22 Lere ri kan suk mi, de ra'okul mi, ilnohi ralnohi mi, la ra'ihoru ra'idaru mi ono mi akim namkene lerno hi Ri Mormori Anan eni, mi akim nahuwa'enedi,

23 ono hi upun a'anhe penia hi'i heheni nabi-nabi nonolu eni.

Ende lere mim lernala apinpinha onne, mahuwa'enedi mi akim la sokmura mamani ono Makromod Lalap na'akenedi minim mahmaha kolkoli ihin ennen man lap aiyedi a'am raram me'e.

- 24 Enimaa apinha wake'e ki mi ma namwali orkanaru lere eniyeni, ono mim lernaledi ha wo'ira ma nahuwa'an mi akim me'e.
- 25 Apinha wake'e ki mi man pehur lere eniyeni, ono na'amoli mi mamlara.
- Apinha wake'e ki mi man sokmura lere eniyeni, ono na'amoli mi lo'o sus mak oir la mahehere.
- 26 Apinha wake'e ki mi lere ri na'akeme ra'uli mi ono naise onne haenhi mi upum a'umhe ra'uli nabi-nabi ma ka namlolo nonolu eni."

Ik karamyaka iknik arwali
(Mat. 5:38-48, 7:12a)

27 "Enimaa mi ma nakani Ya'u mai eni, makaniyala AINU'u nounaku eniyeni: Maramyaka minim arwali, la hi'i ha man wa'an ri ma kan suk mi.

28 Mapanak Makromod Lalap namre'e namharu ri man lokor hauk mi, la hi'i lir napanak ri man hi'i yakyaka mi.

29 Lo'o rin pahar mi muman wali, mala wali pahar wali'ur. Lo'o ri napanak num rain sorsoru eni, male num rain dedeul haenhi.

30 Lo'o rin napanak haida nano mi, male hi, la lo'o rin nala minim hahaa, yono mapanak nale wali'ur.

31 Inhawa hini'i wenewhe mi raram nodi rin hi'i ki mi, hi'i onne laa hi haenhi.

32 Lo'o mi maramyaka mehe ri ma nadedem naramyaka mi, yom pene'ek Makromod Lalap na'akene haida man wa'an herre walha minim hini'i wenewhe onne ono ri man hi'i dohohala me'ene raramyaka ri ma naramyaka hi haenhi.

³³ Lo'o mim hi'i ha wawa'an laa ri man hi'i wawa'an ki mi, Makromod Lalap ka na'uli mi, ono ri man hi'i dohohale me'ene hi'i heheni haenhi.

³⁴ Lo'o mi mala kupan ri ma nin panaeku herre kupan onne wali'ur mehe, Makromod Lalap ka na'uli mi, ono ri man hi'i dohohala me'ene rala kupan rir ri orwali horo nahenia hir herre wali'ur.

³⁵ Yon hi'i heheni, maa maramyaka minim arwali la hi'i ha man wa'an hi. Lo'o mala haida ri yon mim keker henerunne. Lo'o mim hi'i ha man wa'an eniyeni, mim lernala wanalhanne man lap, la mim kukul nahenia mamwali Makromod Lalap Man Kulu Narehi Man Lapa Narehi ananhe. Ai penia kukul aki man wa'an ri ma ka napanak trimkasi Ai noro idewe ri man ailanna.

³⁶ Ende kukul aki man wa'an minim ri heri ri wali naisa mi Ammu, Makromod Lalap man aile a'am raram, kukul aki man wa'an ki mi.”

Yono ho'ok kail minim ri heri ri wali, maa mampe'el herre minim morimori man sale aimehi (Mat. 7:1-5)

³⁷ “Yom ho'ok kail ri namehin, leke yono Makromod Lalap ho'ok kail mi. Yon suk mala hunukum ri namehin, leke yon Makromod Lalap nala hunukum mi. Enimaa mala ampun ri man hi'i yaksala ki mi, leke na'amoli Makromod Lalap na'ohu nahala minim dohohala haenhi.

³⁸ Mala inhawa-inhawa leke paku ri namehin. Na'amoli mi lo'o kokala wanalhanne ma narehi nalewen inhawa man mi mamala onne. Enla hono'ok mim nanair leke mala hahaa ri namehin onne, Makromod Lalap lo'o nairre nala ki mi wali'ur.”

³⁹ Enla Yesus nodi wanakunu naho'ok ida woro'o wali'ur na'ahenia, “Hi'ihewi, lo'o maktoko ida ni'ik maktoke namehin wa'an, ee ka? Ka! Lo'o ida ma ni'ik ida, woro'ohe rediyedi laa moke raram.

⁴⁰ Pudpude ka nauroin narehi nin meser, maa lo'o pudpude ida nampe'el wakuku hehen nanumene nin wanakuku horu, ai onne noro nin meser namnenehe.

⁴¹ Hi'ihopenia mim do'odo'on au mo'anida man minle mi wallum makan raram, maa au lapa man aile mi makan raram kam talukire?

⁴² Hi'ihopenia me'el mi wallum ma'ahenia, ‘Mai, ya aledi au mo'o onne nano makum,’ maa mi makan me'ene au lapida aile kam do'one? Man kokme'e mamwali ri molololo mie! Maledi au lap man aile mi makan raram leke mim do'on wawa'an nanumene mi mala au mo'o man aile mi wallum makan mai paharne.”

*Ik do'on ri ida nin hini'i wenewhe ik kauroin idewe ai akin mou, ee ailanna
(Mat. 7:16-20, 12:33-35)*

⁴³ “Au'ono man meur ka nadedem woi woin ma kan wa'an, la au'ono ma kan meur kan woi woin man wa'an.

⁴⁴ Lo'o ik do'on au'ono ida woini, ik kauroin idewe onne inhawa au'ono. Ri ka neku ara woi lolo ruri roke raram, la ri ka neku anggur lolo au um'umu.

⁴⁵ Ri man wa'an, nin honorok aki wa'an, de wakunu panaeku man wa'an mamani. Ri man yaka, nin honorok aki yaka, de wakunu panaeku man yaka, ono inhawa ma namhara ik nuran, mai nano ik irhun raramne.”

*Ri man lernohi Makromod Lalap Lirna ma-
mani naho'ok naisa ri ma na'ariri nin nakar waku
wawan*

(Mat. 7:24-27)

⁴⁶ “Alhi'ihепенia mi mapolu Ya'u, ‘Makromod, Makromod,’ maa kam hi'i lernohi inhawe Ya a'aheheni ki mie?

⁴⁷ Ya ala wanakunu naho'ok ida ma na'ono ri ma nauroin na'ariri nakar wawa'an noro ri ma ka nauroin wake'e. Ri man mai Maya'u, la derne Ainu'u wanakunu de lernohe, ai onne naisa

⁴⁸ ri ma nauroin na'ariri nakar wawa'an. Ai na'ir onno rorom leke na'ariri nakar onne lolo waku na'a'ar ma namlolo. Ende lere oir rulu lape mai na'o'e, nakar onne ka nawollo ono waku na'a'ar naruri memen.

⁴⁹ Enimaa ri man derne Ainu'u wanakunu eni, la kan lernohe, ai onne naise ri ma ka nauroin na'ariri nakar wawa'an, de ka na'aririe lolo waku na'a'ar. Ende lere oir rulu lapa mai na'o'e nakar onne, pelek nadiporedi de yaka mouwedi.”

7

*Yesus hi'i wa'an uluwakun ke'urauk nin man
howok*

(Mat. 8:5-13)

¹ Yesus wakuku heri onnenihe horu, An laa kota Kapernaum.

² Lolo onne Roma nin uluwakun arida aile la nina man howok ida man ai naramyaka rehi nakni'ir, na'akeki maki me'e.

³ An dernedi Yesus ai lolo onne ne, an hopon Yahudi rira leleher lalap ida woro'o laa rapanak Yesus mai hi'i wa'an nin man howok eni.

⁴ Hir mai ne, rapanak an'anhedi ra'aheni, “Papee! Ai mauroin uluwakun ke'urauk ida nin man howok nakni'ir de yon hi'i nahenia Papa raram nodi pakuwala harome, ai mapanak Papa lan hi'i wa'an ke'e ono uluwakun onne ri wawa'an,

⁵ la ai naramyaka iknik hair de na'aririyedi ainim kerei me'e.”

⁶ Kame'ede Yesus noro man lariyala onnenihe laa wewerre. Hi lar wakuraniyedi uluwakun ke'urauk nina nakar ne, uluwakun onne hopon nina ri orwali ida woro'o rodi ai lirna laa kukunohi Yesus na'ahenia, “Eih! Yon Pape ki nakar me'e, ono ya'u inhoi penia Pape ki ainu'u nakar.

⁷ Ya'u eni man lolo yawa Pape, de kan wa'an ya'u laa pakromo noro Papa, maa lo'o Pape wekelle wanakunu lisir ida woro'o mehe, ainu'u ma nakni'ir wa'enedi me'e.

⁸ Ya auroin Papa nodi molollo hi'i wa'an ai, ono ya'u me'ene man derne nakani ri ma nodi molollo maya'u, la yo odi molollo ri namehin haenhi. I hopon ainu'u ma nasala ke'urauk, ‘Mala'a here!’ Hi rala'a. Ya'u polu mai, hir mai. Ya'u hopon ainu'u hophopon lolo nakar hi'i haida, hir hi'ie.”

⁹ Yesus derne nina wanakunu onneni, heheledi de, ne'el heri man lerno hi onnenihe na'ahenia, “Loi honorok wawa'an panaeku eniyeni! Ri ma ka namwali Yahudi eniyeni, akin naili'il kokkoo! Lolo Israel ne'en raram Ka'u pakromala noro ri ma naisa eniyeni makun.”

¹⁰ Onne horu, man lolo honopon onnenihe wali laa uluwakun ke'urauk onne nin nakar, la ma nakni'ir onne wa'enedi me'e.

Yesus hi'i maeke walwalum ida anan mori wali'ur

¹¹ Ka nalo'olala, Yesus noro Nina man lerno hi pakunohi ramhara lolo onne rala'a laa leke ida naran Nain, la ri nammori lerno hi Ai haenhi.

¹² Wakuraniyedi leke onne nin nika lape ne, hir holikuku ri man le'u maki lolo nika lape mai paharne. Man maki onne tatana mo'oni mahaku aloloi, la inne namwalumedi me'e. Ri nammori nano leke onne lerno hi maeke walwalum onne.

¹³ Makromod Yesus po'onedi maeke walwalum onneni ne, raram penuwedi ono naramyake de ne'el na'ahenia, "Yon mahere, ine!"

¹⁴ Enime'ede An laa na'urani maki eni la tukul nin दौरa'e. Man le'u enihe ramriryala la Yesus na'aheni, "Heih! Ma na'ikake, mamakedi!"

¹⁵ Me'e'eni me'ede ma na'ikaka onne namaka, naikoredi, la wakunkunu me'e. Kame'ede Yesus ne'el nin mame, "Ine, o anum eni moriyedi wali'ur me'e de mala'a wawa'enedi!"

¹⁶ Heri onneni he ramka'uk rehi la ra'uli rasa'a Makromod Lalap ra'aheni, "Nabi lalapida maiyedi ika leken kalarna me'e! Makromod Lalap maiyedi leke paku Nin ri me'e."

¹⁷ Lirna ma na'ono Yesus Nin hini'i onneni raderre radaul lolo Yudea ne'en raramne na'akeme noro leke-leke ma aile herne waliwali na'akeme.

Yohanis hopon nin man lerno hi laa ra'ukani Yesus

(Mat. 11:2-19)

¹⁸ Yohanis nin man lerno hi eni he do'odo'on Yesus haenhi, de wali mai konohi Yohanis Yesus Nin hini'i na'akeme. Ende ai napolu nin man lerno hi woro'o,

19 hopon hir laa ra'ukani Makromod Yesus na'ahenia, “Makromod penia man Makromod Lalap nouwedi mai noho wawan, ee am lapan ri namehin?”

20 Ende ri woro'o onnenihe rakanedi Yesus ne, hi ra'ukani, “Makromod, Yohanis ma nodi oir ulutade ri hopon mayai mai ma'ukani Papa na'ahenia, ‘Papeni penia man Makromod Lalap nouwedi mai noho wawan, ee am lapan ri namehin?’ ”

21 Lere onne me'e de Yesus hi'i wa'an ri nammori ma nakni'ir noro rir apinha warna-warna. Ai nohiyedi hayakyaka nano ri raramne, la hi'i wa'an maktoko de do'on wali'ur.

22 Ende Yesus walha hi na'ahenia, “Wali lam konohi Yohanis inhawe mim derne la do'onedi me'e.

‘Ri man makan tokedi, makan mouwedi;

ri ma ka nauroin nala'a, nala'ala'edi,

ri man ulik yaka hi'ie, wa'enedi,

ri man rohededi, derne wali'uredi,

ri man makiyedi, mori wali'ur,

la Makromod Lalap Lirna Wawa'an Eni rodi laa loikaruwedi ri ma na'alehe naulinu me'e.

23 Enla ri ma namkene akin naili'il Ya'u, ai akin nahuwa'enedi.’ ”*

24 Yohanis nin hophopon onne waliyedi ne, Yesus konohi heri onne panaeku ma na'ono Yohanis. Ai na'aheni, “Minim panaeku inhawa mim laa noho mamun ma napro'uk derne Yohanis wakukue? Lo'o mim laa leke po'on ri ma akin ka namkene naisa penek larlari man anna huhue?”

* 7:23 Yes. 35:5-6, 61:1

²⁵ Lo'o mi raram nodi lam po'on inhawa lolo enne? Lo'o mi lam leke po'on ri man nair nainair ma'aruru harome? Ka! Ri man nair nainair ma'aruru la manin morimori karu, nadedem min rai nina nakar!

²⁶ Ende hi'ihopenia mi raram nodi laa enne? Lo'o mi raram nodi lam po'on nabie? Namlolo kokkoo mim do'onedi nabi, maa nabi onne namwali nabi man kulu narehi nabi nadedem.

²⁷ Nonolu eni Makromod Lalap wekel Yohanis ma namwali Nin hophopon lolo Horok Lap na'ahenia, 'Ya'u hopon Ainu'u ma nodi lira na'ahari kalla nolu mai leke hari kalla ki O.' ” *

²⁸ Yesus na'aheni wali'ur, “Horhorok! Rakan lere eni, lolo noho wawan na'akeme ri kaale man kulu narehi Yohanis man ulutadeni, maa nano lere eniyeni ri na'akeme man Makromod Lalap nodi molollo, kade hi onne tana rehi, hir lernala rere'e haharu narehi ai.”

²⁹ Heri noro idewe man ra'uk paipair enihe derne Nin wanakunu ma na'ono Yohanis onneni ne, hir kokala wawa'an Makromod Lalap Lirna, ono nonolu hi raledi kemen Yohanis ulutade.

³⁰ Enimaa ri Parisi roro meser-meser ma nau-roin keneri hono'ok wawa'an ra'okuledi Makromod Lalap Nin panaeku ma na'ono hi kemen, ono hi penia ramhene rala kemen Yohanis ulutade haenhi.

³¹ Yesus wakunu wali'ur na'ahenia, “Ya aho'ok ri mormori ku eniyeni noro inhawe? Hi raisa inhawe?”

³² Hi raisa tatana man ha'ar ramwali muku woro'o ma naikoro ra'aromo lolo pasar raram, la muku ida napopolu muku namehin ra'aheni,

* 7:27 Mal. 3:1

'Ai mou poloit modi mahinara soksox murmura, maa mi mamhene moro mayai pe'uk waur. Enla ai mahinara hanara man hi'i ri nahere, maa mi mamhene mahere moro mayai!'

³³ Namnehe noro onne, lere Yohanis ma nodi oir ulutada mai wakuku ri, ai na'aluli kemen ka na'ak, la ka nomun arak. Enla mi mamhene kokale la ma'aheni, 'Ai onne, hayakyaka hu'uhu'ur raramne.'

³⁴ Enla Ya'u, Ri Mormori Anan mai, Ya a'ak Yo omun mamani, maa mi mamhene kokala Ya'u haenhi ma'aheni, 'Po'onala ri onne! An suk na'ak nammori, nomun manha mamani, Ai nawaur noro ri man ra'uk paipaire, la minwuku noro ri man hi'i dohohala mamani!'

³⁵ Kade mi mamhene kokala mayai, maa ik kauroin Makromod Lalap Nin honorok panaeku mou ono ik do'on Nin man lerno hi rir morimori ma'aruru la namlolo."

Maeke man holi yak leke yak ida mai nodi wuru wala'ula'u halle Yesus ein

³⁶ Ler ida ri Parisi ida naran Simon lariyala Yesus mai nore na'ak. Yesus mai nin nakar de ra'ak wewerre.

³⁷ Lolo kota onne, maeke ida aile man hi'i dohohala nammori. An dederne Yesus maha na'ak aile ri Parisi onne nin nakar, de an mai nodi wuru wala'ula'u ra'akekene lolo potol rodi waku hi'ie. Wuru noro potol onne wella ai wawan wake'e.

³⁸ Maie ne, ai namriri Yesus kili'urne na'urani ein, mene awikorno nahere de makan oron napa'uk Yesus ein. Enime'ede ai nodi nina muruk soru na'akisi. Horu ne, an masi ein la nodi wuru wala'ula'u onne halle Yesus ein.

³⁹ Ri Parisi man lariyala Yesus eni po'onedi panaeku onneni ne, noro akin wakunu na'aheni, “Lo'o Yesus namwali nabi kokkoo, hi'ihepe Ai ka nauroin maeke man tukul Ai eni, inhoi? Ai eni maeke man hi'i dohohala nammori menee!”

⁴⁰ Enime'ede Yesus ne'el ai na'ahenia, “Simon, I raram nodi kukunohi panaeku ida woro'o ki o.”

Simon walhe, “Kukunohi ke'e, Papa Meser.”

⁴¹ Yesus na'aheni, “Ri woro'o herre ri ida nin kupan de rir okon raka aile. Nano woro'ohe, ri ida nin okon raka alam rahu wolima nin naiwe'el, la namehin eni nin okon raka alam wellima nin naiwe'el.

⁴² Lere alam pair rir okon raka rakanedi ne, rir kupan kaale de kar paekunala paire or'okon raka onne wali'ur. Enimaa or'okon raka na'aheni, ‘Na'amoli ke'e, yon paire me'e.’ Ende nano woro'ohe, inhoi ma naramyaka or'okon raka onne narehi?”

⁴³ Simon walha, “Ya ahinorok manin okon raka nammori rehi eni lo'o naramyak rehi or'okon onne.”

Yesus na'aheni, “Num panaeku namlolo.”

⁴⁴ Yesus wali kemen laa po'onala maeke onne la ne'el Simon na'ahenia, “Po'onala maeke enie! Ya'u mai num nakar, ka mala oir modi wuri Ye ei'u, maa ai nodi makan oron wuri Ye ei'u la nodi nin murukne soru na'akisi.

⁴⁵ Idediyeni Ya'u mai num nakar, o kam masi Ya'u, maa maeke eni kan ren masi Ye ei'u.

⁴⁶ Ka mala wuru loile Yu uluwak'u leke horhawa Ya'u, maa maeke eni halledi wuru wola'ula'u soruwedi Ye ei'u me'e.

⁴⁷ Ende Ya'u konohi o, ainin raramyak man lap onne kukul nahenia an lernala ampun nin dohohala rahu onne, maa ri ma nin raramyak tarane kukul nahenia an lernala ampun tarana haenhi.”

⁴⁸ Enime'ede Yesus na'aheni maeke onne na'ahenia, “Inai, num dohohala Ya a'ohu ahaledi me'e.”

⁴⁹ Ri ma noro Yesus ra'ak wewerre onnenihe ida ma ne'el ida na'ahenia, “Ri eni inhoi penia Nin molollo aile na'ohu nahala ri nin dohohala?”

⁵⁰ Kame'ede Yesus ne'el maeke onne na'ahenia, “O akim naili'il Ya'u de Makromod Lalap na'ohu nahaledi o nano num dohohala nin molollo me'e. Mala'a wawa'anedi!”

8

Maeke wo'iraha man lernohi ilitolle Yesus

¹ Ka nalo'ol ne Yesus lan kuli leke-leke noro kotakota loikaru Lira Wawa'an konohi hi'ihewi Makromod Lalap nodi molollo ri mormori. Enla man lernohi pakunohi idaweli woro'o enihe roro Yesus laa wewerre,

² noro idewe maeke wo'iraha man Yesus hi'i wa'anedi nano rir apinha me'e me nohiyedi hayakyaka nano raramne. Maeke man lernohi Yesus mamani onnenihe: Maria ma nadedem rapolu Magdalena man Yesus huriyedi nano hayakyaka wo'ikku man minle raramne,

³ Yohana (Khusa hono), Susana noro maeke nammori namehin. (Khusa onne namwali uluwakun ri man howok lolo rai Herodes nin nakar.) Maeke onnenihe na'akeme lernohi Yesus, la rodi rir kupan aimehi ilitolle Ai noro Nin man lernohi pakunohi enihe.

⁴ Nadedem ri nammori nano leke-leke mai rawaur noro Yesus, de ler ida Yesus wakunu nodi wanakunu naho'ok ida na'ahenia,

⁵ “Man howok kirna ida nodi wini hawono lan wahair kirna. An wahair ne, wini heruwali nadiyaur kalla wawan de rin hihir hamar la manu liwliwar mai ra'an mouwedi.

⁶ Heruwali nadiyaur elimo'o wakwaku, de moriyedi, maa pelek namlau ono elimo'o napro'ukedi me'e.

⁷ Wini namehin nadiyaur ruri roke raram, de mori, maa ruri roke eren lolode de elewesnedi.

⁸ Enimaa, wini heruwali nadiyaur laa elimo'o man meur, de mori wawa'enedi rakan ihin en-nen rewen rahu.” An loikaru panaeku onne horu, wakau na'ahenia, “Lo'o mi kilinum aile, makaniyala wawa'an!”

Yesus na'amou na'aropedi Nin wanakunu naho'ok Nin man lerno hi pakunohi eni he

(Mat. 13:10-23; Mrk. 4:10-20)

⁹ Nin man lerno hi pakunohi eni he ra'ukani Ai wanakunu naho'ok onne nin panaeku inhawa.

¹⁰ Ende An walhe na'ahenia, “Makromod Lalap nala woroin mi leke mauroin hi'ihewi Ai nodi molollo ri mormori. Enimaa Ya'u nair wanakunu naho'ok eniyeni wakuku ri ma akin ka naili'il leke, 'Hir do'odo'one, maa ka rauroin inhawa hir dodo'on;

hir derderne, maa ka rauroin panaeku ida.’ *

¹¹ Wanakunu naho'ok idedi eni nin panaeku hi'i heheni: Wini hawono onne Makromod Lalap Lirna Wawan.

* **8:10** Yes. 6:9-10

¹² Wini ma nadiyaur kalla wawan onne, naisa ri man dernedi Makromod Lalap Lirna me'e, maa Hayakyak Makromon mai nala wali'ur nano akinhe leke yon akin naili'il la yon hi rahinuri nano rir dohohala nin molollo.

¹³ Wini ma nadiyaur lolo elimo'o wakwaku onne, naisa ri man dernedi Lir Wawa'an eni, la kokale noro wawa'an, maa ka na'a'ar akinhe. Onne penia lere Hayakyak Makromon mai ken patal, hir waliyedi kili'urne.

¹⁴ Wini ma nadiyaur lolo ruri roko raram onne, naisa ri man dernedi Lirna Wawan me'e, maa hir ma'irhu rira morimori lolo noho wawan eni, la ranoin noho wawan eni nin linikir kanaru noro nin soksok murmura mamani. Onne penia hi kar kokala Makromod Lalap Lirna wawa'an, de hi raisa wini ma kan woi wawa'an.

¹⁵ Enimaa wini ma nadiyaur lolo elimo'o ihi man meur na'ono ri man derne Makromod Lalap Lirna, la rasale rodi aki ma namdudu la man mou. Rir hini'i wenewhe man wa'an onne nodi kunukunohi nahenia hi ramkene lerno hi Makromod Lirna mamani.”

*Derne makani Makromod Lirna wawa'an leke mauroin panaeku ma namlolo
(Mrk. 4:21-25)*

¹⁶ “Ri kan lokon wadu moriyedi nanumene nodi e'enoir honowale, ka eni nale loiyedi leu lehern, maa ai nala loile wadu onno man kulu leke ri na'akeme man mai nakar raram do'on nin ro-prope. ¹⁷ Makromod Lalap Lirna namwali ro-propo, de ik kauroin nahenia ha wo'ira na'akeme man suwsuwar na'amoli rin do'on rauroidedi, la

panaeku ma kan mou makun na'amoli ralhari mouwedi.

¹⁸ Onne penia Ya a'aheni madiyaka wawa'an hi'ihewi mim loi honorok Makromod Lalap Lirna Wawan, ono ri man kokala Ai Lirna wawa'an, eren rauroroin, maa ri ma kan kokala Makromod Lalap Lirna Wawan, rir woroin ma aile, raledi me'e."

Ri man derne Makromod Lalap Lirna la hi'i wewhe, ramwali Yesus Nin mame noro walinhe
(*Mat. 12:46-50; Mrk. 3:31-35*)

¹⁹ Ler ida nine Yesus inna noro mo'oniwalinhe mai leke rore pakromala, maa kar paekunale wakurani Ai ono ri namansa rehi.

²⁰ Rin laa kukunohi Ai na'ahenia, "Papa Meser, Num mame noro mo'oniwallumhe aile paharne. Hi raram nodi roro Papa pakromala."

²¹ An walhale na'ahenia, "Inhoi man derne Makromod Lalap Lirna Wawan la hi'i wewhe, ai onne Ainu'u mame noro I mo'oniwal'u."

Yesus na'alina kahi anna lapa
(*Mat. 8:23-27; Mrk. 4:35-41*)

²² Ler ida wali'ur Yesus ne'el Nin man lerno hi pakunohi enihe, "Mai, ik ha'a korkore hopol laa oir lape wali." Kame'ede hir ha'a korkore wawan ne, hopol me'e.

²³ Hir rakanedi heleken ne, Yesus namkukuru me'e. Ramlilinnohi kahi anna lapa mai nalwalile korkore de naheri nawali, la wo'o ha'a na'enu korkoro me'e de na'ikeki keper me'e.

²⁴ Enime'ede man lerno hi pakunohi laa ramake, ra'aheni, "Makromueee! Peleke mamaka! Pakuwala yai nanu, kalo'o ik maki me'e!"

Yesus namriri komdere kahi anna lapa na'ahenia, “Heih! Kahi anna lapa, mamlinedi here!” Idewe kahi anna lapa onne namlina namkaiyedi.

²⁵ Horu ne, ne'el hi, “Alhi'ihepe mi akim ka naili'il Maya'ue?”

Hi na'akeme polletilu la ramka'uk rehi, la ida ma na'ukani ida na'ahenia, “Leher eni inhoi, penia Ai nodi molollo komdere kahi anna lapa heheni?”

Minle Gerasa Yesus nohi hayakyaka nano ri ida raramne

(Mat. 8:28-34; Mrk. 5:1-20)

²⁶ Yesus noro Nin man lernohi pakunohi enihe hopol mamani rakan manin Gerasa nin nohe ma aile oir lap Galilea wali kimur karanna.

²⁷ Yesus kopuredi laa herre raram ne, mo'oni ida nano leke onne mai pakromo noro Ai. Mo'oni onne, hayakyaka huhu'ur raram nalo'oledi me'e, de kan nair nainair la kan minle nin nakar, maa nadedem holi ku'il-ku'il ma namwali makileke.

²⁸ An do'onedi Yesus ne, an wakau nanumene nahinonowedi Yesus kalarna la wakau naruri na'ahenia, “Yesus, Makromod Lalap Ma Narehi Ma Nalewen Anan O! Num panaeku inhawa noro maya'u? Ya apanak yon hukuma'u.”

²⁹ An wakunu heheni ono Yesus hoponedi hayakyaka man huhu'ur raramne namharedi. Kade ri namehin rodi rantan dasledi la radiyaka mo'oni onne mamani, maa lere romromo hayakyak onne nale ke'eke'el an'anha noro rurilai leke we'eredi rantan onne, la rakerne ai lari laa noho mamun.

³⁰ Kame'ede Yesus na'ukaniyale, “O naram in-hoi?”

An walhe na'ahenia, “I naran ‘Legiun’ (napa'ahne, ‘riwriwan rahrahu’),” ono hayakyaka nammori hu'uhu'ur raramne.

³¹ Hayakyaka onnenihe rapapanak an'anhedi Yesus leke yono hopon hi laa Lo'o Lalap man roromne kar ho'oknale.

³² Lere onne wawi ukun lap aile wo'or leren kan ko'uwala maha ranoin ya'ane. Hayakyaka onnenihe rapanak Yesus hurinohi hi laa hu'urle wawi onnenihe raramne. Kame'ede Yesus huri-nohi.

³³ Ende hayakyak onnenihe ramharedi ri onne lar hu'urle wawi onnenihe raram. Ideweni ne, wawi ukun onne lari laa wauwedi werne oir lap Galilea raram, de maki mouwedi.

³⁴ Man wa'an wawi onnenihe do'onedi inhawa ma namwali onneni ne, hir lariwewer leke-leke lolo onne rakan kote raram raderre radaul Yesus Nin hini'i eni laa ri na'akeme.

³⁵ Ende ri nammori mai leke meher po'on inhawa ma namwaliyedi eni. Rakanedi ne, hir do'on mo'oni man idedi hayakyaka huhu'ur raramne, naikokoro aile Yesus kalarna. An nairedi nainair la ka na'iseri me'e, de heri onne ramka'uk rehi.

³⁶ Enla ri man do'odo'on panaeku ma namwali onne kukunohi heri onne hi'ihewewi Yesus hi'i wa'an ri man hayakyak huhu'ur raram onne.

³⁷ Kame'ede manina Gerasa na'akeme laa rapanak Yesus pelek namhara lolo onne ono ramka'uk rehi. Ende Yesus ha'a laa korkoro wawan la hopol wali'ur.

38 Kan hopol makun, ri man idedi hayakyaka huhu'ur raram onne laa napanak lerno hi Yesus, maa kan hurinohie la hopon na'ahenia,

39 “Wali laa num nakar here. Rakanedi ne, kukunohi ha wo'ire man Makromod Lalap hi'iyedi ki o me'eni.”

Enime'ede ri onne laliwewer nin leke raram konohi inhawe man Yesus hi'i namwaliyedi ai kemen me'eni.

Yesus na'amori Yairus anan la hi'i wa'an maeke man rare wau

(Mat. 9:18-26; Mrk. 5:21-43)

40 Yesus waliyedi nano oir lapa wali ne, ri nam-mori kokale noro wawa'an ono mahar lalapan Ai.

41 Enime'ede uluwakun Yahudi rir kerei ida ma naran Yairus mai rawa Yesus kalarna napanak an'anhedi leke An mai nin nakar,

42 ono anan maeke mahaku, nakni'ir de na'akeki maki me'e. Anan onne nin anna idaweli woro'o.

Yesus kan rakan nin nakar makun ne, ri nam-mori lerno hi la lupurale rasese wake'e lolo kalla.

43 Lere onne maeke ida aile man lerno hi haenhi, la nina apinha rare wau anna idaweli woro'o me'e. [Kade ai na'oluwedi nin hahaa wo'ire nodi pair ma na'inapin enihe],* maa ri mahaku kan paekunala hi'i wa'an ai.

44 An paeku nahenia lo'o an tukulala Yesus Nin rain mehe, nin apinhe wa'enedi. Ende an laa na'urani Yesus lolo kili'urne, tukulala Nin rain nanaru ki'il. Me'e'eni me'ede nina rara wauwau onne nekedi de wa'enedi me'e.

* **8:43** Horok man aile lolo tanada [] raram, kaale lolo horok Yunani dedesne heruwali.

45 Yesus na'ukani, “Inhoi man tukulA'u?”

Ri mahaku ka na'aheni hir tukulale de Petrus na'ahenia, “Papa Meser, ri nammori sese Pape menee!”

46 Yesus na'aheni, “Maa ri ida tukuledi Ya'u me'e ono Ya auroroin ke'eke'el an'anha heruwali namharedi I kem'u me'e.”

47 Maeke onne nauroin nin hini'i onne kan suwarala de nodi kemen ma narururu mai nalwali yawa Yesus kalarna. Lolo heri onne kalarna an konohi hi'ihopeni an tukul Yesus, la hi'ihewi nin kini'ir onne idewe wa'enedi me'e.

48 Horu ne, Yesus na'aheni, “Mame, o akin naili'il Maya'u, de onuma apinha wa'enedi me'e, mala'a wawa'enedi.”

49 Yesus wakunkunu ne, Yairus ma namwali uluwakun kerei onne nina hophopon wahwahan ida mai konohi Yairus na'ahenia, “Pape, tatana maekane aran horuwedi me'e, de yono ma'o'o Pap Meser me'e.”

50 Deredi onne, Yesus konohi Yairus na'ahenia, “Yono mamka'uk, maa akim naili'il Maya'u mehe, la o anum wa'an wali'ur.”

51 Hir rakanedi Yairus nin nakar ne, Yesus namhene ri noro Ai laa romleher, naukara Petrus, Yohanis, Yakobus, noro tatana inna aman mehe rore laa raram.

52 Heri na'akeme raherhere kanihi tatana onne, maa Yesus hopon na'ahenia, “Yon mahere! Ai kan maki, maa namkuru mehe.”

53 Enimaa heri ralau Ai ono rauroin nahenia tatane makiyedi me'e.

54 Kame'ede Yesus nasala tatana onne liman na'aheni, “Inaiye, mamakedi!”

⁵⁵ Tatana aran wali wali'ur la me'e'eni me'ede namaka namriryedi. Enime'ede Yesus hopon hi rala hanana'an ai na'an.

⁵⁶ Inna aman hehel rehi, maa Yesus hopon hi yon kukunohi ha ma namwali eni ri namehin.

9

Yesus hopon Nin ri idaweli woro'o enihe laa loikaru Makromod Lalap Lirna Wawa'an

(Mat. 10:5-15; Mrk. 6:7-13)

¹ Yesus poluwedi Nin man lerno hi pakunohi idaweli woro'o maiwuku ne, Ai nala ke'eke'el an'anha noro molollo hi leke rohi hayakyaka nano ri raram la hi'i wa'an kini'ir warna-warna.

² An hopon hi laa loikaru lirna man konohi hi'ihewi Makromod Lalap nodi molollo ri mormori la hi'i wa'an ma nakni'ir.

³ An nou hi na'ahenia, "Mala'a, maa yono modi haida-haida me'e. Yon modi au ke'ke'en, oir wa'alehere, kupa, rou soke, me nainair herherre.

⁴ Lo'o mim laa nakar ida haromo, mamkene lolo onne hehen nanumene mamhara leke onne.

⁵ Enla lo'o leke ida kar kokala mi, mamharedi leke onne. Mamharedi leke onneni ne, disnedi elimo'o hapu man aile mi eium raram, leke namwali tanada nahenia mi ka modi yodiwara ida ono leke onne raramne kar kokala mi."

⁶ Yesus nounaku hi horu, hi rala'a laliwewer leke-leke raderre radaul Makromod Lalap Lirna Wawa'an eni la hi'i wa'an ma nakni'ir lolo ewi-ewi.

Herodes ka nauroin Yesus onne inhoi
(Mat. 14:1-12; Mrk. 6:14-29)

⁷ Lere onne rai Herodes nodi molollo Galilea. An dederne Yesus Nin hini'i na'akeme onneni ne, mehe kakaiyedi ono ri heruwali ra'aheni, "Yohanis ma nodi oir ulutade ri, mori wali'uredi me'e."

⁸ Heruwali ra'aheni, "Elia hariyedi ho'o me'e," la ri namehin ra'aheni, "Ai onne namwali nabi ida nano nabi nonolu enihe man mori wali'uredi me'e."

⁹ Herodes na'aheni, "Yohanis eni, ya'u pekuwedi uluwakun me'e, de ri man ya'u derderne eni inhoi penia hi'i panaeku rahu man lewlewen enie?" Onne penia nahehe leke noro Yesus pakromo.

*Yesus nala hanana'an ririwan wolima rehira'an
(Mat. 14:13-21; Mrk. 6:30-44; Yoh. 6:1-14)*

¹⁰ Rakanedi lere Yesus Nin hophopon ma nodi Makromod Lalap Lirna enihe wali mai ne, hir kukunohi Yesus inhawa hir hi'iyedi me'eni. Horu ne, Yesus noro hi laa onnida man ri ka nadedem minle na'uranrani leke ida naran Betsaida.

¹¹ Enimaa ri nammori dederne rauroiroin rira lalaa eni de lar lerno hi Yesus. Hir rakanedi Yesus ne, An kokala hi la wakuku hi panaeku ma na'ono hi'ihewi Makromod Lalap nodi molollo ri mormori. Enla An hi'i wa'an ma nakni'ir haenhi.

¹² Na'ikeki lere helem me'e, man lerno hi pakunohi idaweli woro'o enihe mai Yesus ra'aheni, "Pape, mai eni noho mamun la nako'uwedi leke-leke, de hopon heri eni rala'a ranoin hanana'an noro onno ramkuru lolo leke-leke noro awak-awak ma aile waliwali eni."

¹³ Maa Yesus na'ahenia, "Mi mehe mala hanana'an hi ra'an."

Hir walhe, “Ainima roti kem wolima noro i'in kem woro'o mehe. Lo'o Onum panaeku am laa weli hanana'an noknokor heri rahu eni ra'ane?”

¹⁴ Lere onne aki mo'oni mehe ri riwan wolima.

Enime'ede Yesus ne'el hi na'ahenia, “Hopon hi raikoro hi'i lopun-lopun, lopun ida lo'o muku ri wellima.”

¹⁵ Enime'ede hir lernohi Yesus Nin honopon.

¹⁶ Heri onnenihe raikoredi ne, Ai nala roti kem wolima noro i'in kem woro'o onne, niliha'a laa wawan mene napanak trimkasi Makromod Lalap. Onne horu, An a'un roti la uku i'in onne nala kanile Nin man lernohi pakunohi enihe leke ha'ar heri ra'an.

¹⁷ Ende heri na'akeme ra'an hehen nanumene pehur mouwedi. Horu ne, man lernohi pakunohi ra'ukwuku hanana'an ma narehi onne lunu idaweli woro'o.

Petrus na'aheni Yesus namwali Kristus man Makromod Lalap kikan namwali Rai

(Mat. 16:13-19, 21-28; Mrk. 8:27-29; 8:31–9:1)

¹⁸ Lerida Yesus noro Nin man lernohi pakunohi memehedi lolo onnida, la Yesus mahan hi'i lir napanak. Horu ne, Ai na'ukanihe na'ahenia, “Heri ra'aheni Ya'u eni inhoi?”

¹⁹ Hir walha na'ahenia, “Heruwali ra'aheni Yohanis ma nodi oir ulutada ri, heruwali ra'aheni Elia, la heruwali ra'aheni nabi ida nano nonolu eni man mori wali'uredi me'e.”

²⁰ Ai na'ukani hi wali'ur na'ahenia, “Emene lernohi minim panaeku, Ya'u eni inhoi?”

Petrus walhe na'ahenia, “Papa penia Kristus man Makromod Lalap kikan namwali Rai laa ewi-ewi.”

21 Kame'ede Yesus nou an'anhedi hi na'ahenia, “Onne namlolo, maa yom konohi ri Ya'u eni inhoi!

22 Horhorok! Ya'u ma namwali Ri Mormori Anan, na'amoli lernala wewerek pananaka rahu, la Yahudi rir leleher lalapa, imam, roro meser Horok Lap enihe kar kokala Ya'u, de resne Ya'u. Enimaa rakan lere wokelu Ya'u mori wali'ur.”

23 Onne horu, Yesus na'aheni ri na'akeme lolo onne na'ahenia, “Ri man raram nodi lernohe Ya'u, yon nodi nina raram nodi aimehi, maa na'uwara nina au kekiyowok akilere, la lernohe Ya'u.*

24 Ya a'aheni eniyeni ono inhoi namka'uk ihin kemen maki de namhene huri nin morimori lolo noho wawan eni, ai onne kan lernala or'ori dardari ma namlolo. Maa ri man huriyedi nin morimori lolo noho wawan eni leke lernohe Ya'u, ai onne lernala or'ori dardari ma namlolo ma kan horu.

25 Lo'o ri ida manarna noho wawan nin ha wo'ira na'akeme, maa kan lernala or'ori dardari ma kan horu, nin panaeku onne kan min haida.

26 Inhoi nawawa konohi ri namehin na'ahenia, ‘Ya'u lernohe Yesus noro Nina wanakuku eni,’ lere Ya'u ma namwali Ri Mormori Anan wali wali'ur mai noho wawan eni, Ya awawa ai haenhi. Lere onne Yo odi Ainu'u ke'eke'el an'anhe noro Ya Am'u Nine ke'eke'el an'anha ma narehi nalewen, la Yo oro Hophopon a'am raram man mounou dewdewe enihe kopur mai noho wawan.

27 Horhorok Ainu'u nou ma na'ono eniyeni: Mi ri man min lolo eni heruwali kam maki makun, mim do'on mauroin hi'ihewi Makromod Lalap

* **9:23** Wanakunu 'na'uwara nin au kekiyowok la lernohe Ya'u napa'ahne, 'namkene lernala apinpinha la maki leke lernohe Ya'u.'

nodi molollo mai noho wawan eni.”

*Yesus ra'akulu ra'alapedi lolo wo'or tilu
(Mat. 17:1-8; Mrk. 9:2-8)*

²⁸ Ai nala wanakuku eni horu ne, lo'o domeku ida wali'ur Yesus naka'uk Petrus, Yohanis, noro Yakobus wakiha'a wo'or ida leke hi'i lir napanak.

²⁹ Rakanedi wo'or tilu ne, Yesus mahan hi'i lir napanak, oin makan namehiyedi la Nina nainaire nahinerredi namwali wawarhe la siksika naise noho lerlere.

³⁰ Ramlilinnohi ri woro'o aile roro Ai wakunkunu. Ri woro'o onne Musa noro Elia.

³¹ Hir mai ralhari kemen lolo siksika lerlere man mai nano a'am raram la wakunkunu Yesus Nin makmaki ma ka nalo'ol me'e namwali lolo kota Yerusalem eni.

³² Mahan wakunkunu ne, Petrus noro nin kalla wali enihe ramkukuru, maa ramaka de po'on Yesus Nin siksika lerlere man ma'aruru wake'e la mahanoro ri woro'o wakunkunu.

³³ Ri woro'o enihe na'ikeki rala'a ne, Petrus ne'el Yesus, “Papa Meser, wa'an rehi ik min mai eni me'e, de lo'o wa'an rehi ai ma'ariri heuheu wokelu lolo eni: ida Papa Meser Nine, ida Musa nine, la ida Elia nine.” Maa Petrus wakunu mehe, ono ai ka nauroin ha ma namwali onne inhawa.

³⁴ Mahanoro wakunu ne, kakam ida mai pupinalahe de ramka'uk rehi.

³⁵ Hir derne lirida nano kakam raram na'aheni, “E'eni Ya An'u, Ya'u mehe nili!† Derne makani Ai.”

³⁶ Dernedi lira onne horu, hir po'on Yesus memehedi me'e. Lere onne man lerno

† **9:35** Wanakunu lirna ma na'aheni ‘mehe nili’ onne nin panaeku Makromod Lalap kikan Yesus namwali Rai laa ewi-ewi (Kristus).

pakunohi onnenihe suwarala panaeku ma namwali onne de kar konohi ri namehin.

Yesus hi'i wa'an tatana man hayakyaka huhu'urle raramne

(Mat. 17:14-18; Mrk. 9:14-27)

³⁷ Rakan oreki, hir kopuredi nano wo'or ne, ri nammori aile mahar lalapan pakromo noro Yesus.

³⁸ Lolo heri onnenihe, ri ida aile wakaukau na'ahenia, "Papa Meser, ya apanak ke'e de mam pakuwala ya an'u ke'e ono ya an'u mahaku mehe!

³⁹ Lere romromo hayakyaka hu'uredile raramne ne, an wakau naruri, kemen narururu, la aparne nawurwuri. Nalo'ol mene hayakyak onne namhare la nin panaeku nano'onyaka ainu'u tatane!

⁴⁰ Ya apanakedi Papa Nina man lernohi pakunohi enihe rohi hayakyaka man aile raramne, maa kar paekunala rohie."

⁴¹ Enine Yesus walha na'ahenia, "Hoih, mi ri ku eniyeni! Mi kam derne makani la mi akim ka naili'il kokkoo. Yo oro mi nalo'oledi me'e, maa mi akim ka naili'il Ya'u wawa'an makun! Rakan ma'anana ho'o Ya'u kerhu oro mi mene mi akim naili'il kokkoe? Modi num tataneni mai."

⁴² Hi roro tatana onne mai ne, hayakyaka walikore laa elimo'o wawan la kemen narururu, maa Yesus dadiyale na'ahenia, "Heih! Hayakyak o, mamharede tatane here!" Me'e'eni me'ede hayakyak onne namharedie la tatana onne wa'enedi. Horu ne, Yesus nala kanile aman wali'ur.

⁴³ Heri onnenihe po'onedi Makromod Lalap Nina ke'eke'el an'anhe me'e de hir polletilu.

Hir mahar polletilu Yesus Nin hini'i onne, Ai ne'el Nin man lernohi pakunohi enihe na'ahenia,

⁴⁴ “Loi honorok wawa'an Ainu'u wanakunu eniyeni: Ka nalo'ol me'e ri na'olu Ya'u ma namwali Ri Mormori Ananne kanile ri mormori liman raram.”

⁴⁵ Enimaa hi ka rauroinnala Nina wanakunu onneni nin panaeku ono nasinunuwar hi. Enla hi ramka'uk de ka ra'ukani Ai panaeku onne me'e.

Inhoi man kulu narehi

(Mat. 17:22-23; Mrk. 9:30-32)

⁴⁶ Yesus Nin man lernohi pakunohi enihe ida ma nasesi noro ida panaeku ma na'ono inhoi man kulu narehi.

⁴⁷ Yesus nauiroiroin rir honorok panaeku de napanak tatana tutusiyanida mai namriri herne.

⁴⁸ Ai ne'el hi na'ahenia, “Inhoi kokala tatana ma naise eniyeni ono an lernohi Ya'u, an kokaledi Ya'u me'e haenhi. Enla inhoi kokala Ya'u, an kokaledi Makromod Lalap man hopon Ya'u mai haenhi. Onne namlolo ono man tana narehi, penia namwali man lap narehi.”

Ri ma ka namwali Yesus Nin man lernohi pakunohi nohi hayakyaka

(Mrk. 9:38-40)

⁴⁹ Horu ne, Yohanis konohi Yesus na'ahenia, “Makrom'u, am do'on ri ida nohi hayakyaka nodi Papa naran, maa am kawale ono ri onne iknik ri, ka.”

⁵⁰ Maa Yesus na'aheni, “Yon mim kawale ono inhoi kan ewek kawala mi, onneni minim mukue.”

Samaria nin leke ida ramhene kokala Yesus

⁵¹ Na'ikeki rakan lere alam Yesus nakinikan laa a'am raram Ai mehe nala kenekrohu nala'a laa

Yerusalem la namhene wake'e haida kawala Nin kenekrohu onne.

⁵² Hi rala'a ne, An hopon Nin ri heruwali rolu laa lekida lolo Samaria leke ra'akenedi mene An rakan lolo onne.

⁵³ Enimaa manin leke onne dervedi Ainin panaeku laa Yerusalem‡ de ramhene kokale.

⁵⁴ Man lerno hi pakunohi woro'o, Yakobus noro Yohanis, do'on rauroin onneni ne, hir ra'ukani, “Makromod, lo'o Pape raram nodi ai mapanak aiye nano a'am mai harnedi ri eniyenihe?”

⁵⁵ Enimaa Yesus po'onalehe la dadiyala hi.

⁵⁶ Onne horu, hi rala'a laa leke namehin.

Ri man raram nodi lerno hi Yesus

(Mat. 8:19-22)

⁵⁷ Hi rala'ala'a ne, ri ida ne'el Yesus na'ahenia, “Pape, ya'u raram nodi lerno hi Papa laa ewi-ewi!”

⁵⁸ Yesus na'aheni, “La'u nina ku'il aile, manu liwliwar nina wonno aile, maa Ya'u, Ri Mormori Anane, Ya a'alehe nakar leke ren warnala.”

⁵⁹ Kame'ede Ai ne'el ri ida wali'ur na'ahenia, “Lerno hi Ya'u.”

Maa ri onne na'aheni, “Makrom'u, mala leken ya'u ke'e de waliyala laa nakar karuwedi ainu'u papa nanumene i wali mai lerno hi Papa wali'ur.”

⁶⁰ Enimaa Yesus na'aheni, “Na'amoli ri man maki meher karu rira makie! Lam wakuku ri hi'ihewi Makromod Lalap nodi molollo Nin ri!”

⁶¹ Ri namehin na'aheni wali'ur, “Makrom'u, i raram nodi lerno hi Makrom'u, maa malala leken maya'u la'u konohiyala ainu'u nakar raram nanu.”

‡ 9:53 Manin Samaria rauroin Samaria onne onno ma na'ono wake'e rodi hoikani Makromod Lalap, Yerusalem ka.

62 Maa Yesus na'aheni, “Ri ma namkene howok kirna yon hurinohi panaeku namehin kawale. Onne namnenehe noro ri man ilitolle Makromod Lalap Nin honowok la raram nodi Makromod Lalap namwali nin Rai. Lo'o ai nahinorok nin ri leleher me nin linikir kanaru mehe, ai ka namkene lernohi Makromod Lalap de nin honowok ka namlolo.”

10

Yesus nili ri weli'ikku leke laa konohi ri hi'ihewi Makromod nodi molollo ri

¹ Horu ne, Makromod nili ri weli'ikku* nano ri man lernohi Ai, la hopon hi roluwedi Ai laa lekeleke noro onno na'akeme man An paeku lalaa enihe. Rira lalaeni nakakar ri wororo'o lolo kalla ida.

² Ai ne'el hi na'ahenia, “Noho ihin ennen nam-mori, maa ma na'ili nadai tarana mehe. Ende kapanak Orkirneni, Makromod Lalap, leke nala man howok mai na'ili nadai Nina kirna raram.

³ Mala'a here, maa horhorok! Ya'u hopon mim laa mamkene noro ri man ailanna, de mi maise pipdumana man minwuku noro ahu merwui.

⁴ Mim laa, yon modi rakuraku kupan, rousoke, me pakpak ei leke herre, la yon moro ri wakunu nalo'ol lolo kalla wawan.

⁵ Mim laa ri nina nakar ma'aheni, ‘Moiliwi mahuwele mai nakar raram eniyeni.’

⁶ Lo'o man minle nakar onne kokala mi noro wawa'an, hir lernala moiliwi mahuwele man mi mamala onne, maa lo'o kar kokala mi wawa'an, hi kar lernala moiliwi mahuwele onne.

* **10:1** Horok Lap dedesne heruwali ra'aheni weli'ikku woro'o.

⁷ Lo'o rin kokala mi minle nin nakar, mo'on momun inhawa hi rarala ki mi, ono wa'an rehi ri man howok kokala mahmaha awenne ihin ennen nano rir honowok onne. Enla mamkene lolo nakar onne, yom laa nakar namehin.

⁸ Lo'o mim rakan leke ida, la leke onne ne'en raramne kokala mi, mo'on momun inhawa hi rarala ki mi!

⁹ Hi'i wa'an ma nakni'ir lolo leke onne la konohi leke raramne na'ahenia, 'Lere alam Makromod Lalap nodi molollo ri mormori na'uraniyedi me'e.'

¹⁰ Enimaa lo'o mim rakan lekida, la leke raramne kar kokala mi, mala'a lolo leke onne nin kalla lape ma'aheni,

¹¹ 'Heih! Am disnedi leke eni nina elimo'o hapu ma aile ai eum raram lolo mi kalarum leke na'ori honorok mi na'ahenia mi ma'okuledi mayai. Maa yon hamlinu! Lere alam Makromod Lalap nodi molollo ri mormori na'uraniyedi me'e.'

¹² Horhorok! Rakan lere alam Makromod Lalap hukum ri na'akeme, manin leke onne lernala hunukum man werek narehi nano manin kota Sodom nonolu eni."

*Kota-kota ma kan derne rakani lernala
hunukum man werek*

(Mat. 11:20-24)

¹³ "Mi manin Korazim noro Betsaida, mim mayo'o wake'e. Ya'u hi'iyedi tanada nammori ri kan dodo'onkala makun mi herne kalarna, maa mi kam herre minim morimori ma ka namloleni, mai derne makani Makromod Lalap Nin panaeku. Lo'o Ya'u hi'i tanada rahu onne lolo ri manin kota Tirus noro Sidon, ri ma ka namwali Yahudi enihe, hir nairedi homnono yak, loiyedi apu hi uluwakun leke namwali tanada hir herredi rira

morimori ma ka namlolo me'e, la derne rakani Makromod Lalap Nin panaeku me'e.

¹⁴ Horhorok! Rakan lere alam Makromod Lalap naho'ok nakail ri na'akeme, ri manina kota Tirus noro Sidon rira hunukum namrana narehi mi!

¹⁵ Mi manin Kapernaum, mi mauroin lo'o ra'uli rasa'a mi lolo a'am raram? Ka! Makromod Lalap sopol mi laa kawali pire ai porom raram.”

¹⁶ Enime'ede Yesus konohi Nin man lerno hi enihe na'ahenia, “Inhoi man derne nakani mi, an derne nakani Maya'u, la inhoi ma na'okul mi, na'okuledi Maya'u. Enla ri ma na'okul Ya'u onne, na'okuledi Makromod Lalap man hopon Ya'u mai eni.”

Ri weli'ikku man Yesus hopon laa onnenihe wali mai

¹⁷ Kame'ede man lerno hi weli'ikku onnenihe lar lerno hi Yesus Nin honopon, la wali mai rodi aki ma nahuwa'an rehi la ra'aheni, “Makromodee! Am lae ne, hayakyaka me'ene derne rakani mayai ono ai modi O Oin Naranne!”

¹⁸ Yesus na'aheni, “Ya'u do'onedi Hayakyak Makromon nadiyaur nano a'am raram laa yawa naise noho lerlere.

¹⁹ Ya aledi molollo ki mi leke hamarala haimoke noro sayorne, la rehiyedi minim arwali nin ke'eke'el an'anhe haenhi. Haida kan hi'i apinha mi.

²⁰ Enimaa yono sokmura ono mi modi molollo hayakyaka enihe, maa wa'an rehi sokmura ono mi naramne horokedi aile a'am raram me'e.”

*Yesus na'uli nasa'a Makromod Lalap
(Mat. 11:25-27, 13:16-17)*

21 Me'e'eni me'ede Roh Kudus nodi molollo Yesus penia Ai akin nahuwa'an rehi de kikan lirna laa Makromod Lalap na'aheni, “Ya Am'u, ma nodi molollo a'am noro noho wawan na'akeme, Ya apanak trimkasi nammori ono Om kukul ha wo'ira ri ma nin woroin kan kuku kan nokor, maa Om suwarala ha wo'ira nano orworoin roro ma nauroin ha wo'ira lolo noho wawan enihe. Pape, num hini'i onne nahuwa'an O akim.”

22 An hi'i lir napanak horu ne, Yesus na'aheni heri wali'ur, “Ha wo'ire na'akeme Ya Am'u naledi Ya'u me'e. Ya Am'u mehe nauroin Ya'u ma namwali Ananne, ri namehin, ka. Ya'u mehe auroin Ya Am'u, la inhoi-inhoi Ya ala woroin, hi rauroin Ya Am'u haenhi.”

23 Horu ne, Yesus wali po'onala Nin man lerno hi pakunohi enihe na'aheni, “Mim kokaledi rere'e haharu man lapa narehi ono mim do'onedi AINU'u hini'i na'akeme me'e.

24 Horhorok! Nonolu nabi-nabi roro rai-rai nammori, hi raram nodi do'on inhawa mim dodo'on lere eniyeni, la raram nodi derne inhawa mim dederneni, maa lere onne Ka'u mai noho wawan makun de kar do'on la kar derne.”

Inhoi namwali iknik 'ri mormori wali'

25 Ler ida meser ida ma nauroin Makromod Lalap Nin keneri hono'ok wawa'an mai ken Yesus leke kuku sala Ai. Ai namriri na'ukani, “Pap Meser, ya'u hi'i inhawa leke lernala or'ori dardari ma kan horu?”

26 Yesus walha na'ahenia, “Horhorok man aile lolo Horok Lap raram wakuku inhawe? Om lese onne mauroin inhawa panaeku?”

27 Meser onne walhe, “Modi mi honorok akin, mi irhun raramne noro minim ruri pe'el

na'akeme maramyaka Makromod Lalap ma namwali Makrommu. Enla maramyaka minim ri mormori wali naise maramyaka mi kemmu haenhi.” *

²⁸ Yesus walhe, “Num wanalha onne namlolo de hi'i wewhe lernohie leke om lernala or'ori dardari.”

²⁹ Maa meser onne raram nodi ri nauroin ai onne ri ma namlolo de na'ukani Yesus wali'ur, “Ainu'u ri mormori wali onne inhoi?”

³⁰ Yesus nala wanakunu naho'ok ida walhe na'ahenia, “Mo'oni ida kopur nano Yerusalem laa Yeriko. An rakanedi kalla toro ne, pakromo noro ri man ailanna. Hi rahoredi nin hahaa na'akeme noro idewe nin nainaire, la nukure hehen nanumene na'ikeki maki mene hoikaruwedi, rala'a me'e.

³¹ Ka nalo'ol ne, Yahudi rir imam ida mai lolo kalla onne. An do'onedi ma namno'no'o onneni ne, an larlewenedi la loledi kalla wali.

³² Namnenehe noro ri Lewi ida (ma nadedem howok lolo Makromod Lalap Nin Romleu Lape). An mai do'onedi ma namno'o onneni ne, larlewenedi la loledi kalla wali haenhi.

³³ Enimaa ka nalo'olala, manin Samaria ida (ma nadedem ri Yahudi mahalarna) mai. An do'on ma namno'o onne, ai raram penu me'e,

³⁴ de nala wuru noro arak nodi na'inapin nin no'o enihe, la nodi tapi wukuwedi nin no'o enihe nanumene nalha'e laa nina keledoi wawan la nodi laa nakar ida ma nadedem rin pair namkuru onno. Rakanedi nakar onne ne, an ilitolle wali'ur.

³⁵ Rakan oreki ai nala kupan pere woro'o (alam woro'o nin paipaire) ornakar onne la ne'el

* **10:27** Im. 19:18, Ul. 6:5

na'ahenia, 'Ilitolle ri eniyeni. Na'amoli i wali mai mene ya'u pair wali'ur kupan ma kan nokor makun eni.' ”

³⁶ Yesus nala wanakunu onne horu, ai na'ukani meser onne, “Nano ri wokelu enihe, inhoi namwali nin ri mormori wali man wa'an?”

³⁷ Meser onne walha, “Ma naramyaka ma namno'o onne.”

Kame'ede Yesus na'aheni, “Namlolo! Lam hi'i wewhe naisa onne haenhi.”

Yesus lan ka'ar Maria noro Marta

³⁸ Onne horu, Yesus noro Nin man lerno hi pakunohi enihe rala'ala'a rakan lekida. Lolo leke onne maekida naran Marta lariyale laa nina nakar.

³⁹ Maeke onne we'ekwalla ida aile naran Maria. Maria eni naikoro wakurani Makromod Yesus ein nakani Nin wanakunu.

⁴⁰ Enimaa Marta eni, nin honowok nammori ono mahan ilitolle peina'a enihe de an mai na'aheni, “Makrom'u, honowok nammori de hi'ihepe Pape hurinohi Maria naikoro nakani mamani! Hopon ai man pakuwala'u ke'e!”

⁴¹ Kame'ede Yesus na'aheni, “Marta, Marta, o ma'irhu panaeku rahu enihe,

⁴² maa panaeku ida aile ma na'ono narehi. Panaeku onne, Maria niliyedi me'e de ka rala nano ai me'e.”

11

Yesus wakuku hi'i lir napanak

(Mat. 6:9-13, 7:7-11)

¹ Ler ida Yesus mahan hi'i lir napanak lolo onnida. Hi'i lir napanak horu ne, Nin man lerno hi

pakunohi ida ne'el Ai na'ahenia, “Makromod, wakukuwala mayai hi'i lir napanak ke'e, naisa Yohanis wakuku nin man lernohe enihe haenhi.”

² Enime'ede Yesus wakuku hi na'ahenia, “Lere mim hi'i lir napanak ma'aheni,

‘Papa,*

Na'amoli ri na'akeme horhawe O naran man mومومو dewdewe.

Mamwali Rai ma nodi molollo ri noho wawan na'akeme.

³ Mala hanana'an man kukkuku noknokor mayai akilere,

⁴ la malala ampun ainima dohohala

ono ai maledi ampun ri man hi'i sala mayai.

Morle'ule'u morwaliwali yai leke yono hayakyaka ken patal ai.’ ”

⁵ Horu, Yesus nala wanakunu naho'ok ida hi wali'ur na'ahenia, “Nano mi eniyenihe, lo'o ri ida nala'a nin yore nin nakar alam tortoro napanak heheni: ‘Yore, ya apanakala roti keme wokelu ya'u herrale ke'e,

⁶ ono idedi nanumene ainu'u na'aromwali ida man lolo kalle mene lolala ainu'u nakar, maa ainu'u haida kaale odi ahinoi amkauwale.’

⁷ Ik kauroin nin yoro onne lo'o walhe na'ahenia, ‘Ei! Yon ma'o'o ya'u, nike elekedi me'e! Yo oro ya an'uhe amkukuru me'e de ka amaka ala haida ki o me'e.’

⁸ Kade mi ida ma nayoro noro ida, maa ai ka namaka nala haida ki mi. Enimaa Ya'u konohi mi, lo'o ka mawawa mapanak mamani, ai lo'o namaka nala inhawa man mi mapapanak eni.

* **11:2** Horok Lap dedesne heruwali ra'uwali ‘ma aile a'am raram’.

⁹ Ende Ya'u konohi panaeku ma na'ono ki mi. Mapanak ik Makromod Lalap, leke mim kokala, manoin leke lernale, la disna nike leke hari nika.

¹⁰ Hi'i heheni ono inhoi ma napanak, Makromod Lalap nale ai, inhoi ma nanoin, an lernale, la inhoi man disna nika, nahinari ai.

¹¹ Mi ri mormori eniyenihe lo'o mi anum napanak i'in, mi kam herre i'in onne mala nee ai na'an!

¹² Alka eni, napanak manu kerre na'an, ka mala sayorne na'an.

¹³ Kade mi mamwali man hi'i yaksala, maa mi mauroin mala ha man wa'an mi anume. Emene mi Ammu man aile a'am raram, lo'o nauroin nala ha man wa'an narehi mi! Ai nala Nin Roh Kudus inhoi-inhoi ma napanak Ai."

Rin kuku sala Yesus ra'aheni Ai noro Beelzebul howok wewerre

(Mat. 12:22-30; Mrk. 3:20-27)

¹⁴ Ler ida Yesus nohi hayakyaka man hi'i mo'oni ida hakukuwedi. Hayakyaka onne namharedi ne, idewe ri onne nauroin wakunuwedi de heri lolo onne polletilu.

¹⁵ Enimaa ri heruwali ra'aheni, "Beelzebul ma namwali Hayakyak Makromon penia nala molollo Yesus nohi hayakyaka nano ri raramne."

¹⁶ Enla ri namehin mai leke ken Yesus de rapanak An hi'i tanadida ri kan dodo'onnala makun leke hi rauroin An mai nano Makromod Lalap, ee ka.

¹⁷ Enimaa Yesus nauroiroidin hi honorok akin de na'aheni, "Lo'o hair ida napye'er namwali muku woro'o ono ida ma kan derne ida, lo'o hair onne ra'akeperedi. Enla lolo nakar raram, lo'o ida

ma kan derne nakani ida, nakar raram onne namderredi.

¹⁸ Onne namnenehe Hayakyak Makromon nodi molollo nin noho. Lo'o hayakyaka muku ida nohi hayakyaka muku namehin, nin molollo napye'eredi la ka naruri me'e. Ya a'aheni heheni ono mi ma'aheni Yo ohi hayakyak odi Beelzebul nin molollo.

¹⁹ Enimaa minim man howok wali aile ma nohi hayakyaka nano ri haenhi. Hi rodi inhoi nin molollo rohi hayakyak onne? Ma namlolo, hi rodi molollo nano Makromod Lalap. Rir hini'i onne penia kukul nahenia minim tunum desne Maya'u onne saledi,

²⁰ maa Yo odi Makromod Lalap Nina molollo ohi hayakyak onne. Onneni namwali tanade nahenia lere alam eniyeni Makromod Lalap nodi molollo ri mormori me'e.

²¹ Hayakyakeni naho'ok naisa ri ma naruri ida. Ai nodi ilak raa wo'ira nadiyahaka nin nakar, de ri mahaku kan mai namna'e nin hahaa.

²² Enimaa lo'o ri ma naruri narehi ri onne mai na'okul la rehiyedi, ma naruri narehi onne nahoredi nin ilak rae man ai nahinorok nodi nadiyahaka nin hahaa onne, la ha'aredi nin hahaa na'akeme me'e. Ende lo'o Yo ohi hayakyaka eni, onne nin panaeku ainu'u molollo narehi hayakyaka nine.

²³ Horhorok! Inhoi kan lernohe Ya'u, ai onne namwali Ainu'u arwali! Enla inhoi kan paku Ya'u lolo Ainu'u honowok, ai onne penia ma nano'onnyaka Ainu'u honowok."

Lo'o Makromod Lalap huriyedi ika nano apinpinha, maa ik kak hurinohi An minle ik raram, ik

lernala apinpinha eren wewerek

(Mat. 12:43-45)

²⁴ Yesus na'aheni wali'ur, “Lo'o hayakyaka ida namharede ri raram, an lalaa mamai noho mamun nanoin onno man wa'an leke holi, maa kan lernale. Ende ai nala kenekrohu wali wali'ur laa onno dedesneni.

²⁵ Rakanedi an do'on ri onne naise nakar man sapu moumouwedi la ra'akene wawa'anedi me'e,

²⁶ de an laa nala hayakyaka wo'ikku man ailanna narehi ai, leke noro hi hu'urle ri onne raramne wali'ur. Ende ri onne nina morimori eren hayaka narehi nonolu eni.”

Ri ma akin nahuwa'an wake'e

²⁷ Yesus mahan wakukunu panaeku onne, maekida ma aile heri onne raramne wakaukau na'ahenia, “O inum man mori O la ma nala huhu Om huhu, ai onne akin nahuwa'an wake'e.”

²⁸ Enimaa Yesus na'aheni, “Ma namlolo, inhoi man derne Makromod Lalap Lirna Wawan la hi'i wewhe, ai penia man akin nahuwa'an narehi.”

Ri nammori rapanak Yesus hi'i ha man ri kan dodo'onnala makun

(Mat. 12:38-42)

²⁹ Lere onne ri nammori mai lupurala Yesus ne, Ai na'aheni, “Ku lere alam enie ailanna. Mi mapanak Ya'u hi'i tanada man ri kan dodo'onnale makun, maa Ka'u hi'i haida mim do'on, naukara inhawa ma namwali noro nabi Yunus mehe.

³⁰ Yunus man minle i'in konoin onne penia namwali tanada man lewlewen manin kota

Ninewe. Ya'u, ma namwali Ri Mormori Anan, amwali tanada ku eniyeni naise onne haenhi.†

³¹ Lere Alam Ho'ok Kail ri na'akeme, rai maeke nano noho wali karanna mori wali'ur, la an mai namriri noro ku eniyeni kuku sala hi. An kuku sala hi ono nonolu eni ai nala'a kalla man ko'u mai leke derne nakani wanakuku nano rai Salomo manin woroin lap narehi. Kade lere eniyeni ri ida aile man kulu narehiyedi rai Salomo, maa mi kam derne makani Ai!

³² Lere Alam Hono'ok Kanail onne, ri Niniwe mori wali'ur, la mai ramriri kuku sala ri mor-mori ku enie, ono hir herredi rir morimori ma ka namlolo lere Yunus loikaruwedi Makromod Lalap Lirna Wawan hi. Kade Ya amwali man lap narehi Yunus, maa mi kam derne makani Ya'u la kam herre minim morimori ma ka namloleni.”

*Makromod Lalap Lirna naisa wadu man lerlere
(Mat. 5:15, 6:22-23)*

³³ “Ri man lokon wadu horu kan suwarale, la ka nodi lunu honowale, maa ai nala loile onno man kulu leke ri man mai romleher do'on nin ropropi.

³⁴ Makum namwali wadu mi kemmu. Lo'o mi makum mou, mim do'on mauroin wawa'an naise ri man minle ropropo, maa lo'o mi makum kan mou, mi kam do'on mauroin haida naisa ri man min lolo noho momohon.

³⁵ Ende loi honorok wawa'an. Yon hi'i de mauroin nahenia ropropo aile mi raram, maa man minle mi raram onne metmetek nine.

† **11:30** Yunus minle i'in konoin alam wokelu mene i'in namokedie lolo ro. Yesus maki maa alam wokelu eni An mori wali'ur naise onne haenhi.

³⁶ Ende lo'o mi kemen na'akeme ropo mamani la metmetek nine kaale mi kemen, onne nin panaeku minim morimori eni ropa'ahedi naise wadu man mori na'aropo man minle nin ro-propeni.”

Ri Parisi noro meser-meser agama enihe lernala hunukum man werek

(Mat. 23:1-36; Mrk. 12:38-40)

³⁷ Yesus wakukuwedi horu ne, ri Parisi ida lariyale laa nin nakar ra'ak wewerre. Ende Yesus lernohi ai laa nin nakar, la idewe naikoro leke na'ak.

³⁸ Ri Parisi onne heheledi ono po'on Yesus ka nawana liman mene na'ak de larlewenedi Yahudi rir holoor halauk me'e.

³⁹ Enime'ede Makromod Yesus ne'el ai na'ahenia, “Kokkoo, mi Parisi enihe, minim morimori naise nonomun onno noro ra'u man paharne mehe rawana, maa raramne morso makun. Mi madiyahaka wawa'an leke ri do'on nauroin nahenia minim morimori mou, maa raramne ailanna wake'e, ono mi mahehe mahoro ri namehin rira hahaa la ilitolle mi kemen mehe, ri namehin ka.

⁴⁰ Heih, ri ma naploo mi! Ka mauroin Makromod Lalap man hi'i ri kemen penia hi'i hi raramne haenhi.

⁴¹ Enimaa modi aki man mou mala hahaa laa ri ma na'alehe naulinu enihe, leke minim morimori man rin po'on enie noro idewe mi raramne ra'amou ra'adewedi.

⁴² Heih, ri Parisi mie! Mim mayo'o wake'e. Kade mi mala Makromod Lalap persen idaweli nano minima rampa-rampa naise ta'arutuk, lahono, aukawi warna-warna, maa mim hamlinuwedi

panaeku ma na'ono naise maramyaka Makromod Lalap la hi'i wewhe ha ma namlolo noro minim ri heri ri wali. Ha ma na'ono onnenihe, mi akim ka na'ini'ik wake'e. Wa'an rehi mim ilitolle panaeku ma na'ono onne noro idewe hi'i ha naise nala Makromod Lalap Nin persen haenhi.

⁴³ Mi ri Parisi mayo'o wake'e. Lere mim laa Yahudi rira kerei raram mi raram nodi maikoro kalari, la lo'o moro ri pakromo lolo pasar mi raram nodi lernala hirira hiyene arore.

⁴⁴ Aduu! Mi mayo'o wake'e. Mi man kokme'e nahenia mamwali ri molololo maa mi raramne ailanna mamani. Ende mi maisa lunna manin tanade kaale de ri nala'a lolo wawan, maa ka rauroin lunna man penpenu ha man poppopo aile lolo yawa."

⁴⁵ Kame'ede meser ida ma nauroin Makromod Lalap Nin keneri hono'ok wawa'an ne'el Yesus na'ahenia, "Papa Meser wakunu heheni, ma'ihoru ma'idaru mayai haenhi."

⁴⁶ Yesus walhe, "Mim mayo'o haenhi, ono mi mala yodi man werek rehi mala ri na'aware, maa kam paku hi lernohi num wanakuku onne.

⁴⁷ Mim lernala hunukum man werek ono mim kokme'e horhawa nabi-nabi de mim mesel rira lunne hi'i kulu, maa mi maisa mi upum a'um ma nesnedi nabi onnenihe nonolu eni.

⁴⁸ Kade mim mesel nabi onnenihe rir lunne, maa mi raram nodi mesne Makromod Lalap Nin nabi-nabi naise mi upum a'umhe nonolu eni.

⁴⁹ Onne penia Makromod Lalap ma nauroin ha wo'ira na'akeme na'ono mi upum a'um na'aheni, 'Ya'u hopon nabi-nabi roro ri ma nodi I Lir'u enihe

laa hi, la heruwali hi resnedi, heruwali hir hi'i apinpinha.'

⁵⁰ Ende Makromod Lalap nala hunukum ki mi. Onne kan mehe, maa nabi-nabi man mi upum a'umhe resnedi nano noho nina ma namwali rakan lere eniyeni, hi rarna namwali yodiwara ki mi haenhi.

⁵¹ Ende nano Habel rakan man kauli'ur Barekya ananne Zakaria, hi na'akeme ramwali minim yodiwara haenhi. (Zakaria onne hi resne lolo Makromod Lalap Nin Romleu Lape noro honoi kanani onno leken.) Memen mi ma'uwara yodiwara ha man yaka onne na'akeme, la Ya'u nou mi na'ahenia na'amoli Makromod Lalap nala hunukum man werek mi man mori ku eniyeni.

⁵² Mi meser ma nauroin Makromod Lap Nin keneri hono'ok wawa'an, mi mayo'o wake'e ono masala konse rodi hari ri honorokne leke rauroin Makromod Lalap Nin wanakuku, maa mim sopoledi kons onne me'e. Mi mehe mauroin Makromod Lalap Nin kalla, maa ka mahehe lolala kalla onne, la mi mehem kawala ri namehin man raram nodi lolale haenhi."

⁵³ Kame'ede Yesus namhara lolo onne, la nano lere onne me'ede ri Parisi roro meser Horok Lap enihe ra'ahan Ai de rodi na'ukankani warnawarna ra'o'e.

⁵⁴ Hi ra'ukani heheni leke An walha sala harome, hir kele wukue.

12

*Yon hi'i lernohi Parisi enihe rir hini'i wenewhe
(Mat. 10:26-27)*

¹ Lere onne ri riwriwan rahrahu mai lupu-
rالا Yesus rasessese wake'e. Ai nala wanakuku
Nina man lernohi pakunohi enihe na'ahenia,
“Madiyahaka ri Parisi enihe! Hir kokme'e hi'i ha
man wa'an, maa hir hi'i ha man ailanna mamani.
Rir hini'i onne naise ragi rodi ralha'a taponne.
Kade nair taran mehe, maa hi'i taponne na'akeme
ha'a mouwedi.

² Lere eniyeni hirira hini'i wenewhe suw-
suware, maa lere man mai na'akeme ralhari
mouwedi.

³ Ende panaeku na'akeme man mim konohi ri
a'alam, rakan nohoropo ri na'akeme rauroin, la
panaeku man mi malpupu ri kilinna lolo kamar
raram man konsedi raderre radaul laa ewi-ewi.”

Mamka'uk Makromod mamani
(Mat. 10:19-20, 28-33, 12:32)

⁴ “Horhorok, i wal'u na'ahoru! Yon mamka'uk ri
man suk nesne mi. Hi rodi molollo resne ri ihin
kemen mehe, ka rodi molollo hi'i ha namehin.

⁵ Enimaa Ya'u kukunohi mi mamka'uk inhoi.
Mamka'uk Makromod Lalap ono Ai penia ma nodi
molollo nesne mi ihin kemen nanumene nala mi
sopol laa kawali pire aiye porom raram. Namlolo!
Ai onne penia mamka'uk!

⁶ Ra'olu nurn wolima wella yawa wake'e, maa
Makromod Lalap kan hamlinu nurn kemida.

⁷ Ai penia nauroidedi minima muruk lawanne
me'e. Ende yono mamka'uk, ono Ai naramyaka mi
narehi nalewen nurn onnenihe.

⁸ Ya'u konohi mi inhoi ma ka namka'uk konohi
ri namehin na'ahenia, ‘Ya'u lernohi Yesus,’ Ya'u
ma namwali Ri Mormori Anan amkene konohi
Makromod Lalap Nin hophopon a'am raram
enihe na'ahenia, ‘An lernohi Ya'u.’

⁹ Enimaa inhoi wiuk namhene Ya'u de na'aheni ai kan lernohi Ya'u lolo ri mormori leken kalarna, Ya'u wiuk amhenedi lolo Makromod Lalap Nin hophopon leken kalarna haenhi.

¹⁰ Makromod Lalap nala ampun ri na'akeme ma na'ihoru na'idaru Ri Mormori Anan, maa ri ma na'ihoru na'idaru Nin Roh, Ai ka nala ampun wake'e.

¹¹ Lere rin nodi mi laa Yahudi rir kerei leke ho'ok kail mi, ee nodi mi laa makpali man panulu noro ma nodi molollo hair-hair, yono mamka'uk mim walha inhawa hi,

¹² ono lere onne Roh Kudus mehen wakuku mi inhawa man wa'an mim walha onneni.”

Orkanaru ma kan peinohi Makromod Lalap

¹³ Ri ida nano heri rahu onnenihe ne'el Yesus na'ahenia, “Papa Meser! Hopon i mo'oniwal'u ha'ar hahaa man ainim ri leleher rala mayai eni, leke nala heruwali maya'u.”

¹⁴ Yesus walhe, “I wal'u, inhoi kikan Ya amwali ma nodi molollo ha'ar minim pusake?!”

¹⁵ Horu ne An wakuku hi na'ahenia, “Madiyakyaka mi, yon hi'i de mi mamwali ri man makiyala linikir kanaru mamani. Kade iknik linikir kanaru nammori, maa linikir kanaru onne kan hi'i ik mori wawa'an, ono iknik morimori ka nawinair kanarue.”

¹⁶ Onne horu Ai nala wanakunu naho'ok wali'ur hi na'ahenia, “Orkanaru ida nin kirna ma na'ih de lernala ihin ennen nammori.

¹⁷ Ai nahinorok lolo akin na'ahenia, ‘Lo'o ya'u hi'i inhawa? Ainu'u nakar rodi ra'akene ainu'u kirne raramne kan nokor me'e.’

¹⁸ Enine ai na'aheni, ‘Ya'u lo'o aye'eredi onno-onno rodi ra'akene ainu'u hanana'an eniyeni, la

hi'i onno woruworu man lap narehi leke a'akene ainu'u hanana'an noro linikir kanaru namehin haenhi.

¹⁹ Ya'u hi'i onne horu, ka'u howok me'e ono ainu'u hanana'an man noknokor anna laa anna. Ende ya'u aikoro lolo nakar mehe, a'ak omun, la hi'i inhawa man hi'i i raram nahuwa'an.'

²⁰ Maa Makromod Lalap na'aheni ri onne na'ahenia, 'Heih! O maploedi! A'alam eni Ya aledi o aran me'e de hahaa rahu ma'akekene eni, inhoi man manarne?'

²¹ Onneni namwali noro ri ma nanoin noho wawan nina linikir kanaru mamani, maa ka nanoin kanaru ma namlolo lolo Makromod Lalap kalarne."

Yon mi akim tana, maa mi mamkene akin naili'il Makromod Lalap

(Mat. 6:19-21, 25-34; 24:45-51)

²² Enine Yesus nounaku Nin man lernohi pakunohi enihe na'ahenia, "Onne penia Ya'u konohi mi, yon ma'irhu minim morimori akilere. Yon ma'aheni, 'Lo'o ai mo'on inhawa?' ee, 'Lo'o am hewek nair inhawa?'

²³ ono ha ma na'ono lolo minim morimori eni ka namwali hanana'an noro nainair mehe.

²⁴ Po'onala manu arpau me'ene, kar howok kirna, ka ra'ili radai hanana'an, la ra'alehe onno rodi ra'akene rir hanana'an, maa Makromod Lalap leluwai makrana hi. Emene mi eniyenihe, Makromod Lalap peni na'ono mi narehiyedi manu merwui enihe.

²⁵ Mi eniyenihe, kade ma'irhu la loi honorok ha wo'ira mamani, maa onne kan paku mi ma'uwali lere ida lolo minim lere alam mormori.

²⁶ Enla lo'o kam paekunala hi'i ha tatana naisa na'uwali lerida minim morimori, hi'ihopenia mi ma'irhu noro ha namehin enie?

²⁷ Po'onala au dipi man minle wo'or au tilu. Au dipi onne kar howok, la kar kenna mair, maa horhorok, rai Salomo ma namwali orkanaru wake'e kan nair nainair ma'aruru naise au dipi onnenihe.

²⁸ Penek man minle wo'or au tilu Makromod Lalap na'akeki ma'aruru, kade mori lere eniyeni, maa oreki harnedi! Emene maika ho'o? Ai na'akeki ika narehi nalewenedi penek onne, maa mi akim ka naili'il wawa'an makun!

²⁹ Yon mahinorok minim nana'an nonomun mamani la yon mim ma'irhu.

³⁰ Panaeku rahu eni, ri ma ka nauroin ik Makromod Lalap rahinorok mamani. Yon mi ma'irhu panaeku rahu onneni, ono mi Ammu nauroinedi minim hewhewek nainair ma kan kuku kan nokor makun.

³¹ Ai na'uwali ha wo'ira onneni ki mi, horo nahenia mi mahehe leke Makromod Lalap nodi molollo mi mamani.

³² Kade mi man lerno hi Ya'u ka nammori, maa yon mamka'uk ono minim Pape akin namrana nala molollo mi leke more modi molollo wewerre.

³³ Ende ma'olu minim ha wo'ira la mala kupan onne ma na'alehe haida-haida. Hi'i heheni leke ma'akene linikir kanaru ma namkene laa ewi-ewi. Onneni naisa mi ma'akene linikir kanaru lolo rakraku ma ka napriki laa ewi-ewi, ono ri mahaku ka namna'a la serurau ka na'an.

³⁴ Ende ma'akene hahaa lolo a'am raram ono minim linikir kanaru nin miminlole namwali mi akim nin miminlole haenhi.”

Wanakunu naho'ok ma na'ono hophopon ma nadiyahaka wawa'an

³⁵⁻³⁶ “Yon mi kemen naprehen, maa mamkene madiyahakya la lapan Ya'u mai wali'ur. Wa'an rehi mi mamkene naisa hophopon man lapan hi makromon wali mai nano hohoo nin ya'an yomun. Hophopon onnenihe, rir nainaire namkenkene la rira wadu mormori mamani lekpananne lere hi makromon mai disne nike ne, hi ramkene hari nika hi makromon.

³⁷ Hophopon onnenihe kokala rere'e haharu lalap ono lere hi makromon mai, ka ramkuru, maa radiyaka wawa'an. Loi honorok wawa'an Ainu'u panaeku ma na'ono eniyeni: Makromon onne herredi nin nainair leke namkene ilitolle hophopon onnenihe, la an lariyala hi raikoro ra'ak nanumene ilitolle hi.

³⁸ Lo'o makromon onne mai alam toro me na'ikeki nohoropo, la nin hophopon onnenihe maha radiyaka la lapan ai, hir kokala rere'e harharu man lap wake'e!

³⁹ Loi honorok wawa'an wanakunu naho'ok eniyeni. Lo'o ornakar ida nauroidi ma'anana ri ma namna'a mai nin nakar, ai nadiyahaka wawa'an leke yono ma namna'a mai raram.

⁴⁰ Mim hi'i naise onne haenhi. Ma'akenkene mi mamani, ono lere alam Ri Mormori Anan mai, ri ka nauroidin.”

⁴¹ Petrus na'ukani Yesus, “Makrom'u, wanakunu naho'ok eni mala mayai mehe, ee ri na'akeme?”

⁴² Makromod walhe, “Lo'o man howok ida nampe'el la nauroidin, ai onne penia makromon kikan namwali uluwakun nin man howok

na'akeme, leke kakar hanana'an man howok onnenihe ra'an.

⁴³ Enla lere makromon eni mai wali'ur do'on nin man howok onne mahan hi'i nin honowok wawa'an, man howok onne akin nahuwa'enedi.

⁴⁴ Loi honorok wawa'an AINU'u panaeku ma na'ono eniyeni: Makromon onne kikan nin ri onne nadiyahaka nina linikir kanaru na'akeme.

⁴⁵ Enimaa lo'o man howok onne ailanna, la nahinorok lolo akin na'ahenia, 'Makromon nalo'ol mene mai,' la an nukur nin man howok wali enihe la na'an nomun noro ri ma nomun arak manha mamani.

⁴⁶ Namlilinnohi makromon wali mai lere alam man ai ka nauroin. Ende an daresne nin man howok onne la soiledi laa onno ri ma akin ka naili'il enihe miminle.

⁴⁷ Hophopon ma nauroin makromon honorok akin, maa ka na'akenkene kemen la kan hi'i we-whe lernohi makromon honorok akin, ai onne lernala riuriuk rerrerhe nammori.

⁴⁸ Enimaa ri ma ka nauroin makromon honorok akin de hi'i ha man sala, ai onne lernala riuriuk tarana mehe. Inhoi man kokaledi nammori, nin yodiwara nammori rehi ri namehin ma kan kokala nammori."

*Yesus mai noho wawan nodi wanakuku man hi'i ida ma na'okul ida
(Mat. 10:34-36)*

⁴⁹ "Ya'u mai leke odi aiye lolo noho wawan eni,* la I raram nodi aiye onne mormori me'e!

* **12:49** Wanakunu ma na'aheni: 'Ya'u mai leke odi aiye lolo noho wawan eni,' nin panaeku, 'Ya'u mai noho wawan odi wanakuku ma naise aiye man hi'i ida ma na'okul ida.'

⁵⁰ Ya'u mehe lernala unulu tanade apinpinha noro makmaki. Yi irhun raram ka namkene ono apinpinha onne ka namwali makun.

⁵¹ Lo'o mim pene'ek Ya'u mai noho wawan eni odi moiliwi mahuwele? Ka! Ya'u mai eni hi'i ri mormori ida man sopuse'er ida.

⁵² Nano lere eniyeni lo'o ri wolima aile nakar ida, wokelu ra'okul woro'o, ee woro'o ra'okul wokelu, de ka ramwali mahaku me'e.

⁵³ Aman noro anan mo'oni, ida ma na'okul ida, la inna noro anan maeke, ida ma na'okul ida. Ine noro panin maeke, ida ma na'okul ida haenhi.”

Yesus Nin hini'i noro wanakunu nodi kunukunohi Ai onne Kristus man Makromod Lalap kikan namwali Rai Ma Nala or'ori dardari (Mat. 16:2-3)

⁵⁴ Yesus wakunu noro heri onnenihe na'ahenia, “Mim po'on noho ha'aha'a ha'a lolo warak eni ne, ma'aheni, ‘Okon lo'o mai me'e.’ Memen okon mai.

⁵⁵ Enla mim po'on anna karanna huu ma'aheni, ‘Lere lo'o manha wake'e.’ Memen namwali.

⁵⁶ Mi man kokme'e mauroin Makromod Lalap Nin kalla, maa mi ka mauroin! Mi mauroin mapa'aha a'am nina tanade, maa lere mim do'on AINU'u hini'i la derne AINU'u wanakunu alhi'ihepe mi ka mauroin nina panaekue?”

Pelek ka'alolo iknik sala ono iknik Man Ho'ok Kail aile (Mat. 5:25-26)

⁵⁷ “Alhi'ihopenia mi ka mala kenekrohu inhawa ma namlolo la hi'i wewhe?!”

⁵⁸ Lere ri man tumdesne mi nodi mi makpali man ho'ok man kail eni, wa'an rehi mi manoin kalla leke mahuwa'anedi noro ai lolo kalla toro,

leke yon ai lan kalaka mi man ho'ok kail eni kalarna. Yon hi'i de man ho'ok kail onne huri mi laa polisi, la polisi onne rala mi nahan bui raram.

⁵⁹ Horhorok, lo'o mi ka mahuwa'an noro ai nolu, hi kar huri mi nano bui raram hehen nanumene minim sala onne pair mouwedi.”

13

Ri ma namhene huri sopol nin morimori ma ka namlolo eni, kar huri we'er nano hunukum makmaki

¹ Lere onne ri ida woro'o rodi lira mai konohi Yesus hi'ihewi gubernur Pilatus hopon resnedi ri manin Galilea wo'irha lere hi maha rala rir honoi kanani Makromod Lalap.

² Yesus deredi rira wanakunu eni ne, ai ne'el hi na'ahenia, “Lo'o mi mahinorok ri Galilea onnenihe rira dohohale lap narehi manin Galilea namehin penia resnedi hi?”

³ Lo'o mahinorok heheni, mim saledi! Maa horhorok! Lo'o mi kam herre minim morimori ma ka namlolo eni, la derne makani Makromod Lalap, mi na'akeme lernala hunukum makmaki haenhi.

⁴ Horhorok! Lere manara man aile Siloam nadi-poro duniyesnedi ri idaweli wo'aa, hi'ihewi? Lo'o hirira dohohala lap narehi ri namehin man minle Yerusalem penia onne namwali hi?”

⁵ Ka menea! Maa lo'o mi kam herre minim morimori ma ka namlolo eni, mai derne makani Makromod Lalap, mi na'akeme lernala hunukum makmaki haenhi.”

Ri ma kan huri sopol rir morimori ma ka nam-lolo la hi'i ha man wa'an, naho'ok naisa ara ono ma kan woi de rin keriyedi

⁶ Horu ne, Yesus nala wanakunu naho'ok wali'ur. Ai na'aheni, "Orkirna kaman ara onida* lolo nin kirna anggur. Lerida orkirna onne laa kirna raram koklolo na'inau ara woin, maa kan do'one.

⁷ Kame'ede an ne'el ma nadiyahaka anggur kirna onne na'ahenia, 'Anna wokelu raram me'e ya'u mai anoin ara woin, maa ka'u do'on wake'e. Ende keriyedi ke'e! Wa'an rehi ik kaman au'ono namehin man mori wawa'an leke yon holo onno lolo iknik kirna eni!'

⁸ Enimaa ma nadiyahaka kirne walhale na'ahenia, 'Makrom'ue! Yono ker! Hurinohi ya'u de adiyakale annida raram ikar. Na'amolia ya a'irala au'ono eni waliwali, la ala pipi koi loiyale.

⁹ Lo'o anna kalari ara woin ma'aruru, onne wa'an, maa lo'o woin kaale makun, ik keriyedi here.' "

Alam Renren Warwarna Yesus hi'i wa'an maeke ida man ko'ko'or wake'e

¹⁰ Alam Renren Warwarna ida, Yesus mahan wakuku lolo Yahudi rir kerei ida raram.

¹¹ Lolo onne maekida aile nakni'ir anna idaweli wo'aa me'e ono hayakyaka huhu'urle raramne. Maeke onne ko'oko'or wake'e la ka nauroin na'alolo nelhen me'e.

* **13:6** 'Ara ono' ma aile Yotowawa ka namnenehe ara ono ma aile Israel. Israel nin ara woin lapan naise Yotowawa nin pese woin la namina naise onne haenhi.

12 Yesus do'onedi maeke onne ne, napolu na'ahenia, “Mame, mai nanu owe!” An maie ne, Ai na'aheni, “Ya'u huri o nano num apinhe.”

13 Kame'ede An kemenala maeke onne. Me'e'eni me'ede nin apinha onne wa'enedi me'e de namriri wawa'an la na'uli nasa'a Makromod Lalap.

14 Enimaa man panulu lolo Yahudi rir kerei onne nawuhur ono Yesus hi'i wa'an man apinha Alam Renren Warwarna. Ai ne'el ri na'akeme lolo onne na'ahenia, “Heih! Alam woneme aile leke howok, de lolo alam woneme raram onne mai leke hi'i wa'an minim apinha, yono lapan Alam Renren Warwarne mene hi'i wa'an minim apinhe.”

15 Enime'ede Makromod na'aheni, “Eih! Mi man kokme'e mamwali ri molololo, maa kam peinohi ha ma namlolo! Alam Renren Warwarna me'ene, mi modi minim kude arpau laa romun oir menee.

16 Maeke eniyeni, Abraham upun anan man hayakyake wuku worre anna idaweli wo'aa raram me'e! Hi'ihopeni mi ma'aheni ik hi'i sala ono ik huri we'er ai nano nina kali wunuku wonorre Alam Renren Warwarne?!”

17 Yesus Nin wanakunu onne hi'i wawwawa ri ma na'okul Ai enihe, maa ri namehin raram nodi wake'e do'on rauroin Nin hini'i man lewlewen onnenihe.

Wanakunu naho'ok woro'o man kukul nahenia Makromod Lalap Nin ri eren nalolo'ol eren nammo-mori

(Mat. 13:31-33; Mrk. 4:30-32)

18 Yesus na'ukani wali'ur, “I kodi inhawa wanakunu leke ka'amou ka'arope hi'ihewi Makromod Lalap nodi molollo ri mormori? Ya aho'ok onne noro inhawe?”

19 Nina molollo eni naho'ok naisa wini au manu waku ida man ri hap nin ki raram. Wini onne mori namwali au'ono lap, la manu merwui man kaile hinan hanan, hi'i rira wonne nahirei kakan.”

20 Yesus na'ukani wali'ur na'aheni, “Yo odi wanakunu naho'ok inhawa a'amou hi'ihewi Makromod Lalap nodi molollo ri mormori?”

21 Onneni naisa ha ma namwali lere maeke nodi ragi nawa'aha noro tapon terigu nammori (lo'o kilo werro'o woro'o).† Nalo'oledi tarana mene na'akeme ha'a wawa'an.”

*Mahehe leke lolala nika mamarke
(Mat. 7:13-14, 21-23)*

22 Yesus nala'a laa Yerusalem, An kuli kuli kota-kota noro leke-leke wakuku ri.

23 Ri ida na'ukani, “Makrom'u, lo'o ri taran mehe lernala or'ori dardari ma kan horu eni?”

Yesus walha heri na'ahenia,

24 “Ri man lernala or'ori dardari ma kan horu enihe naho'ok naisa ri man lolala nika mamarke. Ende mahehe kokkoo leke lolale nika man mamarke laa raram, ono ri nammori rahehe laa raram, maa ka namwali.

25 Rakan lere Ornakar onne namaka, elekedi nika, lo'o mi aile paharne makun, mi mam-riri disne nika mehe, la ma'aheni, ‘Makromod, hariyala nika mayai ke'e!’

Enimaa Ai onne lo'o na'aheni, ‘Ka auroin mi.’ Ka eni, ‘Ka auroin mano ewi mai!’

26 Kame'ede mi ma'aheni, ‘Ka mauroin mayai? Ai moro O mo'on momun wewerre, la Makrommu mehen wakuku lolo ainim leke raram.’

† 13:21 ‘Kilo werro'o woro'o’, ee ‘liter weli'akka’.

27 Enimaa An walhe, 'Ka auroin mi la ka auroin mim mai nano ewi! Mim ailanna de mamharede lolo eni here!'

28 Lere onne mi mahehere la apinpinha mamani, ono mim do'on Abraham, Isak, noro Yakup noro idewe nabi-nabi na'akeme akinhe rahuwa'angedi raikoro wuku lolo onno man Makromod Lalap nodi molollo eni, maa mi me'e ne sopoledi laa paharne.

29 Lere onne ri nammori rano noho-noho wali kimur, wali warak, wali ra'i, la wali karanna mai raikoro wuku ra'ak romun lolo onno man Makromod Lalap nodi molollo onne.

30 Namlolo kokkoo lere man mai ri man kauli'ur ramwali ri man dedesne, la ri man dedesne lere eniyeni ramwali man kauli'ur lere man mai onne."

*Yesus po'on kota Yerusalem akin woir wake'e
(Mat. 23:37-39)*

31 Lere onne ri Parisi ida woro'o mai re'el Yesus na'ahenia, "Mala'a onno namehin here, yono min lolo eni me'e kalo'o Herodes nesne O."

32 Yesus walha hi na'ahenia, "Lam kukunohi man wukupoho onne nahenia lere eni noro orekie Yo ohi hayakyaka enihe la hi'i wa'an ri mamani, la rakan alam wokelu nina mene Ainu'u honowok horu.

33 Enimaa lere eni, oreki, noro inworo'o Ya ala'a mamani laa Yerusalem ono kan wa'an resne nabi lolo kote namehin, ono nadedem resne lolo kota Yerusalem raram."

34 Ai na'aheni wali'ur, "Yerusalem mie, mi mesne nabi enihe la wadesne hophopon wahwahhan man Ya'u hopon mai ki mi eni. Ler romromo Ya'u raram nodi apolu mi mai leke leluwai

makrana naise manu orana man rawa ananne,
maa mamhene mai.

³⁵ Enpenia Makromod Lalap hoikaruwedi mi
de rin mai nano'oniyaka minim Romleu Lape.
Enla Ya'u konohi mi, nano lere eniyeni me'ede
kam do'on Ya'u hehen nanumene rakan lere mi
ma'aheni,

'Makromod Lalap namre'e namharu Ai man mai
nodi naran man kulu narehi! Mai ka'uli
kasa'e!' ” *

14

Yesus hi'i wa'an ri Alam Renren Warwarna

¹ Alam Renren Warwarna ida, Parisi rir man
panulu ida lariyala Yesus laa nin nakar leke ra'ak.
Yesus laedi romleher ne, man panulu ma aile lolo
onne radiyakyaka Ai mamani.

² Lolo Yesus kalarna ri ida aile man apinha penu
de liman ein pekpeken wake'e.

³ Enine Yesus ne'el meser-meser ma nauroin
keneri hono'ok wawa'an roro ri Parisi enihe
na'ahenia, “Hi'ihewi? Lo'o iknik agame nin
holoor halauk hurinohi ika hi'i wa'an ri Alam
Renren Warwarne, ee ka?”

⁴ Maa hi na'akeme ka ra'ohe.

Kame'ede Yesus kemenala liman man apinha
onne la hi'i wa'antedi nanumene hopon nala'a
here.

⁵ Horu ne, Ai na'ukani hi na'ahenia, “Mi
eniyenihe, lo'o mi anum me minim arpau
nediyawedi laa oir makan raram Alam Renren
Warwarna, mi lo'o mahehe mala mai paharne, ee
ka?”

* 13:35 Mzm. 118:26

⁶ Hi ka ra'oho wake'e.

Yon holi kukulu lalapa

⁷ Yesus po'opo'on hi'ihewi peina'a heruwali mai rahehe raikoro onno man minle kalari leke rin horhawe, de Ai nala wanakunu naho'ok ida hi na'ahenia,

⁸ “Lo'o rin lariyala mi laa hohoo haromo, yono manoin naikoro onno man ma'aruru rehi, kalo'o ornakar lariyaledi ri namehin man lap narehi mi.

⁹ Lo'o hi'i heheni, ornakar man lariyala mi eni mai na'aheni, ‘Mala kadere eni ri eniyeni naikoro.’ Enine mi mawawedi me'e de ne'e namhene, maikoro onno man minle kili'ur honon wake'e.

¹⁰ Enimaa, lo'o rin lariyala mi haromo ne, wa'an rehi laa maikoro onno man aile kili'ur honon wake'e. Ende lo'o ornakar mai harome ne, na'aheni, ‘Pape, lariyala mai kaikoredi kalari eni.’ Lo'o hi'i heheni, mim lernala honoor hanawa nano peina'a na'akeme,

¹¹ ono inhoi mehe na'akulu kemen lo'o ra'idaru, la inhoi mehe helkaki namdaru kemen lo'o ra'akulu.”

Hi'i panaeku man wa'an ri ma kan paekunala herre walha minim hini'i man wa'an onne

¹² Horu ne, Yesus ne'el ornakar man lariyaleni, “Lo'o om hi'i ya'an yomun, yom lariyala num ri heri ri wali, o lodon wallumhe, me ri orwali man karu enihe, ono lere namehin hir herre walha num lalariyale wali'ur.

¹³ Maa lo'o om hi'i ya'an yomun, lariyala ri ma na'alehe naulinu, man liman yaka ein yaka, ma naplu'uk nap'eker, noro man oitoko maktoko enihe.

14 Lo'o om hi'i heheni, Makromod Lalap namre'e namharu o, ono hi kar paekunala herre walha num wawa'an eni. Rakan lere alam ri molololo Makromod Lalap kalarna mori wali'ur, Makromod Lalap mehen herre walha num hini'i man wa'an onne.”

Yesus wakuku nahenia Makromod Lalap lariyala ri Yahudi na'akeme mai, maa nammori ramhene

(Mat. 22:1-10)

15 Hi maha ra'ak, peina'a ida dederne Yesus Nin wanakunu onne de ne'el Ai na'ahenia, “Ri ma noro Makromod Lalap ra'ak wewerre lolo Nin onno man Ai nodi molollo eni, ai onne lernala rere'e haharu man lap narehi.”

16 Enimaa Yesus walha na'ahenia, “Ler ida, ri ida hi'i ya'an yomun lalap la lariyala ri nammori mai.

17 Rakanedi lere alam ya'an yomun eni ne, an hopon nin hophopon ida lan konohi popolu lalariyala enihe na'ahenia, ‘Ha wo'ira namkenedi me'e de lariyala.’

18 Enimaa popolu lalariyala enihe na'akeme hehelala. Ida na'aheni, ‘Eni nanumene ya'u weli lari ipida, de ka namwali ya'u ki ono lo'o la'u tollala. Yon ma'ahan, pape!’

19 Ri namehin na'aheni, ‘Eni nanumene ya'u weli arpau kem idaweli de ka namwali ya'u ki ono lo'o la'u po'onale nanu. Yon ma'ahan, pape.’

20 Ri namehin wali'ur na'aheni, ‘Eni nanumene ya'u hohoo de ka namwali ya'u ki. Yon ma'ahan, pape!’

21 Enime'ede hophopon onne lan konohi makromon na'ahenia, ‘Pape, na'akeme hehelala

de kar mai.' Enine ornakar onne nawuhur la hopon nin hophopon na'ahenia, 'Mala'a halhala laa koteni nin kalla lapa noro idewe kalla hanana na'akeme lariyala ma na'alehe naulinu, man liman yaka ein yaka, man oitoko maktoko, noro ma naplu'uk nap'eker na'akeme mai leke ra'ak mai eni.'

²² An lae ne, hi'i lernohi makromon nin hohopon eni, wali mai na'aheni, 'Makrom'u, popolu lalariyala enihe na'akeme raikoredi me'e, maa naikoro onno heruwali mammamu makun.'

²³ Kame'ede makromon onne hopon nin hophopon na'ahenia, 'Mala'a laa kalla lap noro idewe kalla hanana na'akeme ma aile kote paharne mapanak an'anhedi tatana lalapa mai leke ainu'u nakar penuwedi.

²⁴ Horhorok, ri mahaku nano ri man dedesne ya'u lariyala onnenihe ka noro ya'u ra'ak wewerre lolo ya'an yomun eniyeni.' "

Man raram nodi lernohi Yesus lernala apinpinha

(Mat. 10:37-38)

²⁵ Ri nammori roro Yesus ra'alongo rala'a, An wali kili'ur po'onala hi na'ahenia,

²⁶ "Inhoi raram nodi lernohi Maya'u, maa ka naramyaka Ya'u narehi inna, aman, hono, anan, mo'oniwalla, narna, noro idewe kemen mememen, ai ka namwali Ainu'u man lernohi.

²⁷ Inhoi namhene na'uwara nin au kekiyowok* la lernohi Ya'u, ai onne ka namwali Ainu'u man lernohi.

* **14:27** Wanakunu: 'Inhoi namhene na'uwara nin au kekiyowok' nin panaeku, 'Inhoi namhene lernala apinpinha la namhene maki.'

28 Lo'o ki mi ri ida raram nodi na'ariri nakar man lapa, ai nakakar nakar onne nin ha wo'ira wella nanu leke nauroin nin kupan nokor, ee ka.

29 Kalo'o an hi'i pondasi horu, nin kupan horuwedi me'e de rin mai nalau ai,

30 na'aheni, 'Papa onne nin panaeku na'ariri nakar lalapa, maa nin kupan kan nokor.'

31 Ka eni, hi'ihewi rai ida man paeku laa ra'ara noro rai namehin. Ai lo'o naikoro wuku nanu leke naho'ok nakailale ke'ede nin ke'urauk riwan idaweli rira ruri noknokor rehiyedi ara noro nin arwali ma nin ke'urauk riwan werro'o, ee ka?

32 Yon hi'i nahenia ka nakinuku noro nin arwali, hir min ko'u makun an hopon nina ri laa leke napanak rahuwa'an here.

33 Wanakunu naho'ok eni namnenehe noro mi haenhi. Ende loi honorok wawa'an nanu, ono inhoi kan wiuk namhene nina hahaa wo'ireni, ka namwali Ainu'u man lernohi."

*Raho'ok ri ma ka namkene lernohi Yesus naisa asir ma ka nam'arha me'e
(Mat. 5:13; Mrk. 9:50)*

34 "Asir ma nam'arha penia wa'an, maa lo'o ka nam'arha me'e, rodi inhawa leke hi'i nam'arha wali'ur?

35 Kar nair me'e. Kan wa'an rodi hi'i pupuk man ri nala loile kiraram leke meur, de sopoledi ke'e.

Lo'o mi kilinum aile, makaniyala here."

15

Pipduma man molu

¹ Lerida ri nammori man ra'uk paipair roro ri namehin man rin wekel 'man hi'i dohohala' mai leke derne Yesus Nin wanakunu.

² Ri Parisi roro Yahudi rir meser Horok Lap enihe ra'alolo ra'aheni, "Eih! Po'onala! Ri eni nawaaur noro ri man hi'i dohohala, la noro hi ra'ak romun wewerre."

³ Onne penia Yesus nala wanakunu naho'ok ida hi na'ahenia,

⁴ "Lo'o mi ri ida nina pipduma waku rahu ida, la pipduma waku ida moluwedi. Ai lo'o hoikaruwedi welihii-wohii mehe ra'an penek lolo onno man wa'an, laa nanoin man moluwedi eni hehen nanumene do'onedie. ⁵ An do'onedie man molu eni ne, akin nahuwa'an wake'e la na'aware wali laa nakar.

⁶ Rakanedi nin nakar ne, ai napolu nin na'aromwali roro nakar wali enihe na'aheni, 'Mai moro ya'u soksok murmurala ono ya'u do'onedie ainu'u pipduma man molu me'e.'

⁷ Horhorok! Lolo a'am raram ha ma naise onne namwali haenhi. Lo'o man hi'i dohohala ida herredi nin morimori ma ka namloleni, Makromod Lalap noro Nin hophopon a'am raram rir soksok murmure lap narehi ri welhii wohii man rira morimori namloledi me'e."

Kupan pere man molu

⁸ Onne horu Yesus nala wanakunu naho'ok namehin na'ahenia, "Mama ida nin kupan pere idaweli,* la lere ida nin kupan pere ida moluwedi. Ende ai lo'o hi'i inhawe? Ai lo'o lokon wadu la sapu nakar raram na'akeme leke na'inau wawa'an hehen nanumene do'onedie.

* **15:8** Lere onne kupan pere ida namnenehe ler ida nin naiwe'el.

⁹ An do'onedi kupan onne ne, ai napolu nin na'aromwali noro nakar wali enihe na'ahenia, 'Mai moro ya'u soksok murmurala nanu ono ya'u do'onedi kupan man molu onne me'e.'

¹⁰ Lolo a'am raram ha ma naise onne namwali haenhi. Makromod Lalap noro Nin hophopon a'am raram enihe sok mur rehi lere ri man hi'i dohohala herredi nin morimori ma ka namloleni la derne nakani Makromod Lalap, kade ri ida mehe."

Papa ida akin nahuwa'an ono anan mo'oni man molu wali mai wali'ur

¹¹ Yesus nala wanakunu naho'ok ida wali'ur na'ahenia, "Papa ida anan mo'oni woro'o.

¹² Ler ida anan karuri mai napanak aman na'ahenia, 'Pape, ha'ar num linikir kanaru mala ainu'u hana'ar maya'u ke'e!' Enime'ede aman ha'ar nin linikir kanaru noro nin nohana raiyana nala anan woro'o enihe me'e.

¹³ Ka nalo'olala anan karuri eni na'akenedi nin hahaa, la na'oluwedi nin hana'ar leke nala'a laa noho man ko'u. Minle enne ai nodi nin kupan na'akeme hi'i ha ma kan min haida lerno hi nina suk aimehi.

¹⁴ Lere nin kupan na'akeme horu mouwedi, noho an miminle onne lernala roulara lapa de nin morimori sus rehi.

¹⁵ Ende an laa nanoin honowok ri ornoho ida. Enine ri onne kokale de hopon wa'an nin wawi.

¹⁶ Mo'oni onne namlara wake'e, maa ri mahaku ka nala haida ai na'an, de raram nodi na'an wawi onne rir hanana'an.

¹⁷ Kame'ede ai nahinorokala me'e, de noro akin wakunu na'ahenia, 'Eih! Lolo ainu'u papa nin nakar ri man howok na'akeme lernala hanana'an

ra'an pehur, maa lo'o ya'u min mai eni i maki lare me'e.

¹⁸ Wa'an rehi ya'u wali wali'ur laa ainu'u pape konohi ai nahenia ya'u hi'iyedi sala lape Makromod Lalap noro papa me'e,

¹⁹ de kan wa'an ya amwali papa anan me'e, maa wa'an rehi ya amwali papa nin man howok lolo nakar me'e wa'an!

²⁰ Ai nahinorok heheni horu, an wali laa aman nin nakar me'e.

Ai nalko'u makun aman do'onedi me'e, la raram penuwala, naramyakale de lari laa noro anan pakromo naurukuwale la masie.

²¹ Enime'ede anan ne'el aman na'ahenia, 'Papa, ya'u hi'iyedi dohohala papa noro Makromod Lalap me'e de kan wa'an papa napolu ya'u ananne me'e.'

²² Enimaa aman napolu nin hophopon wahwahan enihe na'ahenia, 'Pelek mala nainair man ma'aruru modi mai an naire. Mala deli noro pakpak ei an nair haenhi.

²³ Onne horu, modi sapiyana poipoir ida mai mesne leke ka'an la kore soksok murmurala,

²⁴ ono ya an'u eni naise an makiyedi me'e, maa lere eni mori wali'uredi me'e! Nonolu penia an molu, maa lere eni ya'u do'on wali'uredi me'e!' Ende hir lernohi nin honopon hi'i ya'an yomun la soksok murmura me'e.

²⁵ Mahar hi'i ya'an yomun ne, mo'oniwalla anulu aile kirna mahan howok. Howok horu an wali laa nakar. Na'uranrani nakar ne, an derne poloit, hitare, keki ra'a lirlira, mahar pe'uk waur.

²⁶ Ende ai napolu hophopon wahwahan ida na'ukani, 'Mahar hi'i inhawa ai nakar?'

²⁷ Hophopon wahwahan onne walha na'ahenia, 'Makrom'u, ammu hopon resne sapiyana man poipoir ida hi'i yapi lalap ono mo'oniwallum karuri ma nala'a nohide, haida kan hi'i de, wali mai wali'uredi me'e!'

²⁸ An dernedi ne, na'ahan rehi de namhene laa nakar raram me'e. Ende aman pelek laa paharne nori leke laa raram,

²⁹ maa ai ne'el aman, 'Pape, ken pape nahi-norokala nanu! Anna laa anna ya ampe'el ilitolle papa nin honowok. Ya'u derne akani papa nin honopon mamani. Kade ya'u howok wewerek, maa pape ka nala sapiyana ida yo odi hi'i yapi soksok murmur noro ainu'u na'aromwali enihe menea.

³⁰ Maa papa anan man laa na'ahoruwedi num kupan nodi na'aromo noro maekyaka wali mai nakar, papa nesne sapiyana man poipoir ida hi'i yapi lalap noro ai!'

³¹ Aman na'aheni, 'Pa'eee! Moro ya'u mamani la ainu'u ha wo'ira onume.

³² Enimaa lere eniyeni wa'an rehi ik hi'i yapi leke soksok murmura ono o mo'oniwallum karuri eniyeni, an maki maa mori wali'uredi me'e, an molu maa do'on wali'uredi me'e.' ”

16

Yesus wakuku ika kodi iknik kupan noro ik woroin wawa'an leke paku ri rauroin Makromod Lalap Nin kalla

¹ Onne horu Yesus na'uwali wanakunu naho'ok ida wali'ur Nina man lerno hi pakunohi enihe na'ahenia, “Orkanaru ida nala naiwe'el ri ida leke namwali nin ma nasala kupan noro kakar nina

linikir kanaru. Ler ida orkanaru onne derne nahenia nina man howok onne ka nadiyahaka nin kanaru wawa'an.

² Ende ai napolu man howok onne mai na'ahenia, 'Alhi'ihepe ya'u derne o ka madiyahaka ainu'u kanaru wawa'an!? Me'e'eni me'ede laa mala horok rodi kakar ainu'u kupan herherre noro kanaru eni modi mai ya'u po'onale, ono ya amhene om howok me'e.'

³ Man howok onne dervedi heheni ne, nahi-norokala me'e la noro akin wakunu na'ahenia, 'Lo'o ya'u howok inhawa? Ya asala saplai, ka aruri, la ya amwali ri man mehe napanpanak, ya awawa.

⁴ Ah, ya auroin kalla man wa'an lole leke rakan ainu'u honowok eni horu, ri nammori kokala ya'u lolo rir nakar.'

⁵ Kame'ede an polu ri na'akeme ma nin okon raka aile makromon mai. Ai na'ukani ri man mai dedesne na'ahenia, 'O numa okon raka wo'ira aile i makrom'u?'

⁶ Ri onne walha, 'Ainu'u okon raka wuru zaitun uhi rahu ida.'

Ma nasala kupan na'aheni ai, 'Mala num horok okon raka onne herredi uhi rahu ida onne horok uhi wellima herme'e.'

⁷ Onne horu ai na'ukani ida ho'o me'e na'ahenia, 'Num okon raka wo'ira?'

An walha, 'Ainu'u okon raka aliwerhe kaduk riwan ida.'

Ma nasala kupan onne na'aheni, 'Mala num horok okon raka herredi kaduk riwan ida onne horok kaduk rahu wo'aa herme'e.'

⁸ An hi'i heheni mamani. Kade makromon po'on nauroin nin pohe onne, maa ai na'uli ai ono nahehe lernala kalla man wa'an an lole lere

nin honowok horu, leke ri aile man kokale noro wawa'an."

Enime'ede Yesus na'aheni wali'ur ri man dederne enihe na'ahenia, "Ya ala wanakunu naho'ok eni leke kukul nahenia ri ma ka nauroin Makromod Lalap rauroin kakar rir morimori noro rir ri heri ri wali leke kokala wawa'an rara'e wa'an narehi ri ma aiyedi ropropo me'e.

⁹ Ende mahinorok wawa'an! Wa'an rehi modi minim linikir kanaru lolo noho wawan eni paku ri leke mi wallum aile ma naramyak mi. Hi'i heheni lekpanane lere minim kanaru horu la mim makiyedi me'e, Makromod Lalap kokala mi wawa'an lolo miminlole ma namkene laa ewi-ewi."

Makromod Lalap do'on nauroin inhoi akin mou

¹⁰ "Ri ma nodi aki man mou kakar hahaa tarana, ik kauroin ai nodi aki man mou kakar hahaa nammori. Maa lo'o ri ka nodi aki man mou kakar hahaa tarana, ik kauroin ai kan kakar hahaa nammori wawa'an haenhi.

¹¹ Lo'o mi modi noho wawan nin linikir kanaru hi'i ha ma ka namlolo, onne nin panaeku mi modi a'am raram nin linikir kanaru hi'i ha ma ka namlolo haenhi.

¹² Enla lo'o ri nala hahaa mi madiyaka lolo noho wawan, maa mi modi rir hahaa onne hi'i ha ma ka namlolo, lo'o inhoi raram nodi nala hahaa mi manarna lolo a'am raram?

¹³ Hophopon wahwahan kan paekunala namwali man howok ilitolle makromon woro'o, kalo'o nalida wa'an, la namehin yaka, ee namkene lernohi ida, la ida ka. Kam paekunala mamwali Makromod Lalap Nin man howok noro idewe man howok nanoin kupan mamani."

*Yesus na'uwali wanakuku ida woro'o
(Mat. 11:12-13, 5:31-32; Mrk. 10:11-12)*

¹⁴ Ri Parisi enihe dervedi Nin wanakunu onneni ne, ralau Ai ono hi raram nodi ranoin kupan mamani.

¹⁵ Enimaa Yesus ne'el hi na'ahenia, “Mi ma'aheni mi ihin kemen mou lolo ri kalarna, maa mi kam mou lolo Makromod Lalap kalarna, ono Ai penia nauiroin mi akim man ailanna onne. Panaeku man ri mormori horhawe narehi, Makromod Lalap kan suk wake'e.

¹⁶ Nano nonolu rin wakuku Makromod Lalap Nin keneri hono'ok noro nabi-nabi rira wanakuku. Hir wakuku hehen nanumene Yohanis ma nodi oir ulutade mai, maa nano Yohanis nin lere onne, Lira Wawa'an ma na'ono hi'ihewi Makromod Lalap nodi molollo ri mormori raderre radaul mamani. Enla ri nammori kar ren ranoin kalla leke ramwali Makromod Lalap Nin ri.

¹⁷ Kade onne namlolo, maa Makromod Lalap Nin keneri hono'ok onneni kan molu laa ewi-ewi. Keneri hono'ok onne nin hurup noro titik na'akeme namkene nalo'ol rehi noho wawan noro a'am eni.

¹⁸ Inhoi namhene nin maekleher, lan ho noro maeke namehin, ri onneni lerwa'u hailaiyedi me'e, la inhoi man ho noro maeke man reihareidi noro hono, an lerwa'u hailai haenhi.”

Orkanaru noro Lazarus

¹⁹ Yesus nala wanakunu ida wali'ur na'ahenia, “Orkanaru ida aile nin nainair naisa rai nine, na'akeme ma'aruru mamani, la nin morimori naisa ri man lerno hi yapi ra'an romun mamani.

²⁰ Akilere ri nala mo'oni ida ma na'alehe haida-haida naran Lazarus loiyedi lolo orkanaru onne nin nika lapa makan. Lazarus onne no'o penpenu kemen,

²¹ la ai raram nodi na'anala orkanaru onne nin ha rehin ma nadiyaur nano nin mei. Onne kan mehe, maa ahu-ahu mai poho kemen ma namno'ono'o eni.

²² Ka nalo'ol ne, ri ma na'alehe haida-haida onne makiyedi, la Makromod Lalap Nin hophopon a'am raram mai nale laa a'am raram leke naikoro wewerre noro Abraham. Enla orkanaru onne maki la rawilo'edi me'e haenhi.

²³ Minle kawali pire ai porom raram, an lernala apinpinha mamani, la an po'on laa wawan do'on Abraham lolo onno man ko'u, la do'on Lazarus aile Abraham herne haenhi.

²⁴ Enine an wakau na'ahenia, 'Papa Abraham-eee! Maramyakala'u ke'e! Hopon Lazarus nala liman ra'an remenala oir mai napa'ukala i namal honon me'e wa'ane. Ya'u apinha wake'e lolo aiye raram.'

²⁵ Maa Abraham walha na'ahenia, 'Pa'e, mahi-norokala nanu! Lere om mori lolo noho wawan om lernala ha wawa'an mamani, maa Lazarus lernala ha man namehiyala mamani. Enimaa, mai eni ai akin nahuwa'enedi, la om lernala apinpinha mamani.

²⁶ Onne kan mehe, maa ka namwali ya'u paku o ono moko ma naphari man rorom wake'e aile ik leken de kalla kaale leke om mai eni, ee am ki enne.'

²⁷ Kame'ede orkanaru onne na'aheni, 'Lo'o onne namlolo, ya apanak papa hopon Lazarus laa ainu'u pape nin nakar,

²⁸ ono mo'onwal'u wolima aile makun. Hopon Lazarus laa na'ori honorok hi leke yon hi'i de hir mai onno man apinpinha eniyeni haenhi.'

²⁹ Maa Abraham ne'el ai na'ahenia, 'Pa'e, hirira horok-horok aile man Musa noro nabi-nabi horokedi me'e! Na'amoli hir lerno hi horhorok ma aile horok onnenihe ke'e!'

³⁰ Maa orkanaru onne napanak an'anhedi Abraham na'ahenia, 'Papa Abraham, onne kan nokor makunee! Maa lo'o ri man maki mori wali'ur lan konohi hi mene hir herre rir morimori ma ka namlolo, la derne rakani Makromod!'

³¹ Kame'ede Abraham walha na'ahenia, 'Lo'o hi kar derne rakani Musa noro nabi enihe lirna, hi kar derne rakani ri namehin haenhi, kade an maki la mori wali'ur lan konohi hi.' "

17

*Yesus Nin wanakuku ma na'ono dohohala
(Mat. 18:6-7, 21-22; Mrk. 9:42)*

¹ Yesus ne'el Nin man lerno hi pakunohi enihe na'ahenia, "Panaeku ma nakoko ri nadiyaur dohohala aile, maa mayo'o wake'e ri ma nodi panaeku ma nakoko ri nadiyaur dohohala.

² Wa'an rehi wairedi waku lapida kelenne, rodi laa auredi heleken leke yon an mori de hi'i Ainu'u tatanida nadiyaur dohohale.

³ Ende madiyaka mi kemen wawa'an leke yono hi'i ri nadiyaur dohohala!

Lo'o mi wallum hi'i dohohala, dadiyale. Enlo'o an herredi nin morimori ma ka namlolo onne, mala ampun ai.

⁴ Enla lo'o an hi'i sala ki mi rew'ikku lere ida, la an mai rew'ikku na'ahenia, 'Ya'u hi'iyedi sala me'e

de ya apanak malala ampun ya'u ke'e owe.' Enine yon horhorok nin yakyak salsala onne me'e, maa mala ampun ai mamani."

Yesus Nin wanakuku ma na'ono aki ma naili'il

⁵ Ler ida Yesus Nin hophopon ma nodi Lirna Wawa'an enihe rapanak Ai na'ahenia, "Makromod, paku mayai leke ai akim namkene naili'il Makromod!"

⁶ An walhe, "Lo'o mi akim naili'il Makromod Lalap, kade tarana mehe naisa aukawi waku man tutusiyane, mi lo'o paekunala hopon nunu ono lapida nahine'uledi nano elimo'o hoi laedi kahi raram, la au'ono onne idewe lerno hi minim honopon onne."

Yesus Nin wanakuku ma na'ono Nin man lerno hi rir morimori

⁷ Yesus nala wanakuku wali'ur na'ahenia, "Lo'o mim hopon minim hophopon wahwahan ida laa na'alarna kirna, ee lan huri pipi lolo wo'or. An hi'i nin honowok onne horu an wali laa nakar. Waliyedi laa nakar ne, mi kam lariyala, 'Pelek mai na'ak,'

⁸ maa mi lo'o ma'aheni, 'Mapali ai here! Onne horu herredi num nainair man morso onne ma'akene hanana'an yo o'on. Ya a'ak horu mene o ma'ak here!'

⁹ Kade nin hophopon wahwahan onne derne nakani ai wawa'an, maa makromon ka napanak trimkasi ai ono onne penia namwali nin honowok.

¹⁰ Onne namnenehe noro mi haenhi. Lo'o mim hi'i konomdere na'akeme man Makromod Lalap nanale horuwedi, wa'an rehi mi ma'aheni, 'Ai mamwali hophopon wahwahan man hi'i lerno hi

ai makrommu nin honopon mehe, ono onne pe-
nia namwali ainim honowok.' ”

Yesus hi'i wa'an ri idaweli man ulik yak hi'ie

¹¹ Yesus nala'la'a laa Yerusalem, An lolo kalla ma
aile Samaria noro Galilea leken.

¹² An rakan leke ida, ri idaweli man ulik yak hi'ie
mai ramririri rako'u Yesus.

¹³ Hir wakau ra'ahenia, “Yesus, Makrommu-ee!
Maramyakalai ke'e!”

¹⁴ An do'onedi hi, hopon na'ahenia, “Lam, kukul
mi kemen laa imam enihe!” Man apinha onne aile
kalla makun, rir apinha wa'enedi me'e.

¹⁵ Ri ida nano ri idaweli onnenihe do'on nauroin
kemen wa'enedi ne, an wali wali'ur laa Yesus
wakaukau na'ul'uli nasa'sa'a Makromod Lalap.

¹⁶ An rakanedi Yesus ne, ai nahinononow
kalarne mene napanak trimkasi Ai. Ri onne
ka namwali ri Yahudi, maa manin Samaria.

¹⁷ Enine Yesus na'ukani ai, “Idedi Ya'u hi'i wa'an
ri idaweli, emene wohii aile ewi?”

¹⁸ Alhi'ihepe ma nano noho namehin mehe wali
mai na'uli nasa'a Makromod Lalap?”

¹⁹ Kame'ede Yesus na'aheni ri onne, “Mamriri
here, mala'a wawa'enedi! Om wa'enedi me'e ono
akim naili'il Maya'u.”

*Ri Parisi na'ukani ma'anana Makromod Lalap
mai nodi molollo ri mormori*

(Mat. 24:23-28, 37-41)

²⁰ Ler ida ri Parisi ida woro'o mai ra'ukani Yesus
na'ahenia, “Pap Meser! Ma'anana Makromod
Lalap mai nodi molollo mai noho wawan eni?”

Yesus walhe, “Lere Makromod Lalap mai nodi
molollo noho wawan ri kan do'on tanada man
kukul An mai.

²¹ Enla ri ka na'aheni, 'Heih! Makromod Lalap Nin molollo onno aile mai eni, ee aile lolo onne.' Hi kar wakunu heheni ono Makromod Lalap Nin lere nodi molollo rakanedi me'e, aiyedi mi leken kalarne me'e."*

²² Horu ne, An konohi Nin man lernohi pakunohi enihe, "Lere man mai mi raram nodi min wewerre noro Ya'u ma namwali Ri Mormori Anan, kade alam ida mehe, maa, kam do'on Ya'u.

²³ Lere onne ri lo'o ra'aheni, 'Eih! Po'on lolo onne,' ee 'Po'on mai eni, Ri Mormori Anan maiyedi me'e!' Maa yon lari lernohi hi,

²⁴ ono Ri Mormori Anan nin maimai eni ka naisa onne. Nin maimai onne naisa noho lerlere man siksik ropedi nano a'am honon wali rakan honon wali de ri na'akeme do'odo'one mouropo.

²⁵ Enimaa onne ka namwali hehen nanumene ku eniyeni hi'i Ya'u ma namwali Ri Mormori Anan lernala apinpinha man werek wake'e la ra'okuledi Ya'u.

²⁶ Lere Ya'u, Ri Mormori Anan, mai wali'ur onne, ri mormori lolo noho wawan eni rir hini'i wenewhe namnenehe ik upud a'ad Nuh nin kulere nonolu haenhi. *

²⁷ Lere onne ri mormori lawuku mahar hi'i ya'an yomun noro yapi hohoo mamani rakan lere Nuh laedi kapal raram. Lere onne me'ede oir rulu lape mai na'akeperedi hi na'akeme. *

²⁸ Enla lere Ya'u wali mai eni, ri mormori rir mormori naise manin kota Sodom lere Lot min lolo

* **17:21** Tafsiran namehin herre 'aiyedi mi leken kalarna me'e' noro 'aiyedi ri mormori irhun raramne me'e.' * **17:26** NN. 6:5-8

* **17:27** NN. 7:6-24

onne haenhi. Lere onne hi ra'an romun, ra'iwali hahaa, howok kirna la ra'ariri nakar-nakar. *

²⁹ Maa lere Lot namhara Sodom, lere onne me'e de aiye noro lali nadiyaur nano a'am naisa okon harnesne mouwedi hi.

³⁰ Ende lere Ya'u ma namwali Ri Mormori Anan mai wali'ur, ri mormori noho wawan rir morimori naise onne haenhi.

³¹ Lere onne ri ma aile nakar wuwanne, yono laa romleher rala rir hahaa, la ri man howok lolo kirna yon wali laa nakar.

³² Horhorok inhawa ma namwali noro Lot hono nonolu eni. An po'on kili'ur de maki! *

³³ Ri ma namhene huri nin morimori lolo noho wawan eni kan lernala or'ori dardari ma kan horu. Enimaa ri man hurinohi Makromod Lalap nodi molollo nin morimori lolo noho wawan eni, ai onne lernala or'ori dardari ma kan horu.

³⁴ Derne wawa'an! Lere Ya'u wali mai wali'ur, alam onne ri woro'o ramkukuru aile namkuru onnida, ramlilinnohi Makromod Lalap kikanedi man lerno hi Ya'u, maa walin ma akin ka naili'il Ya'u hoikaruwedi.

³⁵ Lo'o maeke woro'o mahar wain kele'uk, ida hoikaruwedi la ida nakinikanedi.

³⁶ [Ri woro'o mahar howok wewerre aile kirna, Makromod Lalap kikan ida la hoikaruwedi ida.] †

³⁷ Enime'ede man lerno hi pakunohi ra'ukani, "Rin po'on Papa Nin maimai lolo ewi?"

Yesus walha nodi wanakunu naho'ok eni, "Lo'o mim do'on manu arpau nammori luplupur onnida, mi mauroin ha mormori man maki aile lolo onne. Onne penia naisa lere Ya'u wali mai

* **17:28** NN. 18:20–19:25 * **17:32** NN. 19:26 † **17:36** Lisir eniyeni aile Horok Lap dedesne (naska) heruwali mehe.

wali'ur, Ka'u suwarala Ainu'u maimai eni, maa ri na'akeme po'on rauroini.”

18

Ik kamkene hi'i lir napanak mamani, yon ik akin tana

¹ Enime'ede Yesus nala wanakunu naho'ok ida wakuku Nin man lerno hi pakunohi enihe leke hi ramkene hi'i lir napanak Makromod Lalap mamani, la yon ren hi'i lir napanak ono rahinorok nahenia Makromod Lalap kan derne rir lir napanak me'e.

² Ai na'aheni, “Lolo kote ida, man ho'ok kail ida aile ma ka namka'uk Makromod Lalap la kan peino hi nin ri heri ri wali enihe.

³ Lolo onne maeke walwalum ida aile haenhi. Akilere an mai napanak man ho'ok kail onne na'ahenia, ‘Pape, pakuwala'u akpali ainu'u arwali.’

⁴ Lere dedesne an laa napanak, man ho'ok kail onne namhene kokala nin napapanak onne, maa akilere an mai mamani. Kame'ede man ho'ok kail noro akin wakunu na'ahenia, ‘Ya'u ka amka'uk Makromod Lalap me ri mormori,

⁵ maa akilere maeke eni mai na'o'o ya'u, de wa'an rehi ya'u paku ai, kalo'o an mai mamani de hi'i ya a'iseri noro nin napapanak eni!’ ”

⁶ Enine Makromod na'aheni, “Loi honorok wawa'an man ho'ok kail man ailanna onne nina wanakunu eni!

⁷ Lo'o man ailanna onne paku maeke walwalum onneni, emene hi'ihewi noro Makromod Lalap? Namlolo kokkoo Ai nodiyala Nin ri mememen man hi'i lir napanak lelere a'alam. Ai

ka na'aromromo noro hi, maa Ai namkene paku hi!

⁸ Loi honorok wawa'an! Makromod Lalap memen pelek walha rira lir napanak de nala ha ma namlolo hi. Enimaa Ya'u ma namwali Ri Mormori Anan a'ukani eniyeni, 'Lere Ri Mormori Anan wali mai noho wawan wali'ur lo'o An pakromo noro ri ma akin namkene naili'il Ai, ee ka?' "

Ri Parisi ida noro man ra'uk paipair ida lar hi'i lir napanak

⁹ Yesus nala wanakunu naho'ok ida wali'ur ma na'ono ri ma nauroin hi ramwali ri molololo de holi kukulu lalap la po'on lewen ri namehin. Ai na'aheni,

¹⁰ "Ler ida pap woro'o rala'a laa Makromod Lalap Nin Romleu Lape raram leke hi'i lir napanak. Ida namwali ri Parisi la ida man ra'uk paipair.

¹¹ Ri Parisi onne mehe namriri la hi'i lir napanak ma na'ono ai kemen mehe na'ahenia, 'Makromod Lalape! Trimkasi Makrom'u ono ka'u hi'i dohohala naise ri namehin, rehirehi man ra'uk paipair man aile lolo onne! Ya'u peni ka amna'a ri nin hahaa, ka'u hi'i yakyak salsala, ka'u holi yak leke yak,

¹² ya a'aluli kem'u ka a'ak rewro'o domeku ida, la nano ainu'u mahmaha awenne ihin ennen na'akeme ya ala persen idaweli laa kerei mani.'

¹³ Enimaa man ra'uk paipair onne namririri ko'u lolo kili'ur ono nauroinedi an hi'i dohohala, la namka'uk wanna ha'a oin makan po'on laa wawan. An sapsapu irhun na'ahenia, 'Makromod

Lalapee, mala ampun maya'u. Ya'u eni man hi'i dohohala.' ”

¹⁴ Horu ne, Yesus konohi, “Derne makani eniyeni, man ra'uk paipair eni wali laa nin nakar akin nahuwa'enedi noro Makromod Lalap, maa Parisi onne, ka, ono Makromod Lalap na'ihoru na'idaru ri man holi kukulu lalapa la na'akulu na'alapa ri man helkaki namdaru.”

*Yesus namre'e namharu tatan'ukun
(Mat. 19:13-15; Mrk. 10:13-16)*

¹⁵ Lere onne ri nodi tatana mai Yesus leke kemenala liman la namre'e namharu hi haenhi. Nin man lerno hi pakunohi do'onedi ma nodi tatana onnenihe mai ne, hi ra'ahan de dadiyale.

¹⁶ Enimaa Yesus napolu tatana onne mai la ne'el Nin man lerno hi pakunohi enihe, “Hurinohi tatana onnenihe mai Maya'u! Yom kawala hi ono Makromod Lalap nodi molollo ri ma naise tatana eniyenihe.

¹⁷ Loi honorok wawa'an Ainu'u panaeku ma na'ono eniyeni: Inhoi ma akin ka naili'il Makromod Lalap naise tatana eniyenihe, ai kan laa onno man Makromod Lalap nodi molollo raram.”

*Sus mene orkanaru re'eno hi Makromod nodi molollo hi
(Mat. 19:16-30; Mrk. 10:17-31)*

¹⁸ Yahudi rir uluwakun ida mai Yesus na'aheni, “Pap Meser man wa'an! Ya'u hi'i inhawa leke ya'u mori laa ewi-ewi?”

¹⁹ Yesus walhe, “Hi'ihopenia o ma'aheni Ya'u wa'an A'u? Ri mahaku kan wa'an! Makromod Lalap mehe man wa'an.

²⁰ O mehe mauroinedi Makromod Lalap Nina keneri hono'ok na'aheni: 'Yon lerwa'u hailai, yon mesne ri, yon mamna'a, yon modi poho tumdesne ri lolo hono'ok kanail onno, la horhawa o inum, o ammu.' " *

²¹ Enime'ede ri onne ne'el Yesus na'ahenia, "Pape, keneri hono'ok onne na'akeme ya'u lernohiyedi nano tatana'u me'e de rakan lere eniyeni."

²² Yesus derne onne ne, na'aheni, "Maa, ha ida o kam hi'i makun. Laa ma'olu onuma hahaa na'akeme, mala kupan ha'arle ma na'alehe haidahaida nanumene mam lerno hi Ya'u, leke om lernala kanaru ma aile a'am raram."

²³ An dervedi onneni ne, akin woir rehi, ono nin kanaru lap rehi.

²⁴ Yesus po'opo'on ri onne la na'aheni, "Sus wake'e ri orkanaru laa onno man Makromod Lalap nodi molollo raram."

²⁵ Horhorok! Sus wake'e unta waku ida lolala wanaka ku'il, maa man sus narehi onne, orkanaru laa onno man Makromod Lalap nodi molollo raram."

²⁶ Ri man dederne Yesus Nin wanakunu onne ra'ukani na'ahenia, "Lo'o hi'i heheni ne, inhoi penia nahinuriyedi nano hunukum makmaki leke lernala or'ori dardari ma kan horu onne?"

²⁷ Yesus walhe, "Ri mormori kar paekunala mehe rahala kemen nano hunukum, maa Makromod Lalap mehe nodi molollo huri we'er ri nano hunukum."

²⁸ Kame'ede Petrus na'aheni, "Am hoikaruwedi ainim ha wo'ira na'akeme me'e leke lerno hi Pape."

* **18:20** Kel. 20:12-16, Ul. 5:16-20

²⁹ Yesus walhe, “Loi honorok wawa'an Ainu'u panaeku ma na'ono eniyeni: Ri man hoikaruwedi nin nakar, hono, walinhe, ri leleher, ananhe lan ilitolle Makromod Nin honowok leke paku ri rauroin hi'ihewi Makromod Lalap nodi molollo hi,

³⁰ ai onne lernala wanalha lolo noho wawan eni man wa'an narehi nalewen hahaa an hoikakaruwedi onne. Onne kan mehe, maa lere man mai, ai noro Makromod mori wewerre laa ewi-ewi.”

*Yesus wakunu Nin makmaki rewkelu nine
(Mat. 20:17-19; Mrk. 10:32-34)*

³¹ Enine Yesus napolu Nina ri idaweli woro'o man lernohi pakunohi enihe maiwuku memehedi onnida nanumene na'aheni, “Makaniyala! Lere eni ik kala'a mamani laa kota Yerusalem. Ik rakan enne, panaeku na'akeme ma na'ono Ri Mormori Anan man nabi-nabi nonolu eni horokedi, lo'o namwali Maya'u.

³² Hi rala Ya'u kanile ri ma ka namwali Yahudi enihe. Hir hadwei hadwokor Ya'u, ra'ihoru ra'idaru Ya'u, la saprui saworno Ya'u. Hir riuk rerhe Ya'u,* la resnA'u,

³³ maa rakan lere wokelu, Ya'u mori wali'ur.”

³⁴ Enimaa lirna onne nin panaeku suwsuwar nano Nin man lernohi pakunohi enihe de ka rauroin Nin wanakunu onne nina panaeku wake'e.

*Yesus hi'i wa'an ri maktoko ida
(Mat. 20:29-34; Mrk. 10:46-52)*

³⁵ Hi rala'a laa Yerusalem na'ikeki rakan kota Yeriko ne, hir holikuku ri maktoko ida naikoro mehe napanpanak aile kalla arkanne.

* **18:32** Po'onala catatan kaki ma aile Mat. 20:19.

³⁶ An derne ri namansa lolnohi ai, de na'ukani, "Oih! Inhawa aile lolo eni?"

³⁷ Rin konohie na'ahenia, "Yesus ma nano Nazaret lolo eni."

³⁸ An dernedi onneni ne, wakau naruri na'ahenia, "Yesus, Daud upun anan Owe, maramyakala'u ke'e!"

³⁹ Enime'ede ri ma nolu rakan maktoko onne ra'ahan de dadiyale ra'aheni, "Karkamedil!" Maa, ai namhene, wakau eren narururi na'ahenia, "Daud upun anane maramyakala'u ke'e!"

⁴⁰ Yesus derne lirna onneni, namririya la hopon ri laa ni'ik maktoko onne nore mai. An rakanedi ne, Yesus na'ukanie,

⁴¹ "O raram nodi Ya'u hi'i inhawa ki o?"

Ai na'ahenia, "Makromod, i raram nodi i mak'u do'onedi ke'e."

⁴² Enine Yesus na'aheni, "Wa'ane, o makum wa'antedi me'e! O akim naili'il Maya'u de om wa'antedi me'e."

⁴³ Ideweni ne, ai makan mouwedi la an lernohe Yesus. Hir rala'a ne, ai na'uli nasa'a Makromod Lalap. Heri man po'on hini'i onne na'akeme ra'uli rasa'a Makromod Lalap haenhi.

19

Yesus noro Zakeus pakromo

¹ Enime'ede Yesus lan lolale kota Yeriko.

² Lolo kota onne uluwakun man ra'uk paipair man karu ida aile. Ri onne naran Zakeus.

³ Zakeus raram nodi do'onala Yesus, maa ri namansa rehi de kan do'on wawa'an ono kemen dedeulantedi.

⁴ Ende an lari noluwedi ri na'akeme ha'a laedi ara ono lalapida lolo kalla arkan leke do'on Yesus.

⁵ Yesus rakanedi ara ono onneni, An po'on laa wawan ne, do'on Zakeus la hopon na'ahenia, “Zakeus! Kopur here! Lere eni Ya'u minle onum nakar.”

⁶ Enime'ede Zakeus pelek kopur la akin nahuwa'an wake'e de norkaru Yesus laa nin nakar me'e.

⁷ Ri namansa do'odo'on onneni ne, kar suk de ra'aheni, “Heih! Zakeus onne ri man hi'i dohohala menea! Hi'ihopenia Yesus noro ai laa nin nakar?”

⁸ Hir rakanedi Zakeus nin nakar ne, ai namriri lolo onne konohi Makromod na'ahenia, “Makrom'u, nano lere eni me'ede lo'o ha'ar ainu'u linikir kanaru namwali woro'o, ya ala hana'arne ida laa ma na'alehe haida-haida, la lo'o ya'u ra'ukedi paipair nano ri narehiyedi me'e, ya ala wali'ur rew'akka nine hi.”

⁹ Yesus ne'el ai na'ahenia, “Lere eni me'ede o moro num nakar raram na'akeme lernaledi or'ori dardari ma kan horu me'e, ono akim naili'il Makromod naise ik upud a'ad Abraham.

¹⁰ Ya'u, ma namwali Ri Mormori Anan, peni mai noho wawan anoin ri man molu la ma ka nauroin Makromod Nin kalla leke huri we'er hi nano rir dohohala nin molollo.”

*Wanakunu naho'ok ma na'ono kupan mahe
(Mat. 25:14-30)*

¹¹ Yesus nala'a na'akeki rakan Yerusalem la ri nammori pene'ek nahenia lo'o Makromod Lalap niliyedi lere alam eniyeni leke kikan Ai namwali Rai mai noho wawan eni. Ende Ai nala wanakunu naho'ok ida wali'ur heri ma nore ra'alono la rakakani Nin wanakuku mamani.

12 Ai na'aheni, "Marna ida nin panaeku laa hair namehin man ko'u leke rai man kulu narehi kikan ai namwali rai nanumene wali wali'ur mai nodi molollo nina nohe onne.

13 Maa kan laa makun, ai napolu nin hophopon wahwahan idaweli maiwuku la nala hi dohodoho kupan mahe ida.* Nala kupan horu, an hopon na'ahenia, 'Modi kupan onne lam weli hahaa, ma'olu hehen nanumene ya'u wali mai.' Kame'ede ai nala'a me'e.

14 Enimaa marna onne nin nohe ne'en raram kar suk ai. Ende ai nala'edi ne, hir hopon rin lerno hi rodi lira ma na'aheni, 'Ai mamhene marna onne namwali ainima rai!'

15 Kade hir hi'i heheni, maa kikan marne onne namwali rir rai nanumene wali mai nin nohe. Waliyedi laa nin nohe ne, ai napolu nin hophopon wahwahan enihe mai rakpalie leke nauroin hir lernaledi kupan mahe ai nanala nonolu eni ihin ennen wo'ira me'e.

16 Hophopon dedesne nine man konohi, 'Papa rai! Kupan mahe mamala maya'u onne na'uwaliyedi idaweli wali'ur me'e.'

17 Makromon na'aheni, 'Ma'aruru! O mamwali hophopon wahwahan man wa'an. O mamkene howok kakar tarana modi aki ma namdudu de ya'u kikan o modi molollo kote idaweli.'

18 Hophopon wahwahan woro'o nine na'aheni, 'Papa rai! Kupan maha mamala maya'u onne, ya a'uwaliyedi wolima wali'ur me'e.'

19 Makromon walhe na'ahenia, 'Wa'an, modi molollo kote wolima!'

* **19:13** Lere onne kupan mahe ida namnenehe noro alam rahu ida nin naiwe'el.

²⁰ Onne horu nin hophopon wahwahan namehin mai na'aheni, 'Papa rai! Num kupan mahe meneni, ya a'akene wawa'anedi lolo tapi ida de kan molu!

²¹ Ya amka'uk pap rai ono ya auroin papa owok. Enla papa lernala wawa'an nano ri namehin nin honowok man werek, la ma'ili madai inhawa man kam pekir ariyone.'

²² Makromon walhe, 'Ri ailanna o! Onum wanakunu mehen hukum o kemen. Lo'o mauroin ya'u eni owok, la ya ala wawa'an nano ri namehin nin honowok, la a'ili adai inhawa ka'u pekir ariyono,

²³ alhi'ihepe ka modi kupan onne laa pakuwedi lolo kupan onno leke ya'u wali mai kokala kupan eni noro dipin woini?'

²⁴ Kame'ede rai onne komdere ri ma namriri lolo onne na'ahenia, 'Mala nin kupan mahe onne, kanile man lernala kupan ihin ennen nalrewen idaweli onne!'

²⁵ Maa hi ra'aheni, 'Pap rai, ainin kupan mahe idaweli aiyedi me'e menee!'

²⁶ Maa rai onne walhe, 'Horhorok! Ri ma nadiyahaka wawa'an inhawa man rarala ai, rala na'ikar na'uwali ai. Maa inhoi ma ka nadiyahaka wawa'an inhawa man rarala ai, nin hahaa tarana ma aile rala mouwedi.

²⁷ Enla ors eni modi ainu'u arwali ma namhene ya amwali rai mai eni here! Mesne mouwedi i kalar'u! ' "

*Ri nammori ra'uli rasa'a Yesus lere An laa
Yerusalem raram
(Mat. 21:1-11; Mrk. 11:1-11; Yoh. 12:12-19)*

28 Yesus wakuku onne horu, Ai noluwedi heri nala'a mamani laa kota Yerusalem.

29 Na'ikeki rarakan leke Betfage noro Betania ma aile wo'or Zaitun, An hopon Nin man lerno hi pakunohi woro'o na'ahenia,

30 “Mala'a laa leke man aile kalari onne. Rakanedi leke raram lo'o mim do'on keledi ida man ri ka naikorala makun na'inonorok aile lolo onne. We'ere, modi mai Ya'u. 31 Enimaa lo'o ri lolo onne ra'uhoi mi ra'aheni, 'Hi'ihopenia mim we'er keledi onne,' konohi hi na'ahenia, 'Makromod Nina panaeku aile nairale!' ”

32 Enime'ede woro'ohe rala'a do'on na'akeme naise Yesus na'ahenehi eni.

33 Hir wewe'er keledi nin kali onneni, orkeledi onnenihe ra'uhoi, “Heih! Hi'ihopeni mima we'er keledi onne?”

34 Hir walhe, “Ik Makromod napanak nairre!”

35 Kame'ede hi ri'ik keledi onne mai Yesus, la ruri rira rain nanaru rodi pakala keledi ko'orne mene paku Yesus naikore wawan.

36 Ai naikore di keledi ne, ri nammori ruri rira rain nanaru werre kalla wawan leke An lole.

37 An kopkopur wo'or Zaitun na'uraniyedi Yerusalem ne, Ainin man lerno hi nammori aile, la hi akinhe rahuwa'an rehi, de wakau raruri ra'uli rasa'a Makromod Lalap ono hir do'onedi Yesus hi'i tanada man hi kar dodo'onnale makun. Hir wakau wewerre ra'aheni,

38 “Makromod Lalap namre'e namharu Rai man mai nodi Ai Oin Naran. Lere eni ri mormori roro Makromod Lalap ma aile a'am raram rahuwa'an wali'ure di me'e. Mai

ka'uli kasa'a Makromod Lalap Man Kulu Narehi Man Lap Narehi!" *

³⁹ Ri Parisi ida woro'o ma aile heri onne raram re'el Yesus, "Papa Meser! Dadiyala Num man lernohe enihe leke karkaramedi!"

⁴⁰ Maa An walhe na'ahenia, "Yom dadiyalahe! Ya'u konohi mi! Lo'o hir karkaramedi, waku eniyenihe herre hi wakaukau ra'uli rasa'a Makromod!"

Yesus do'on Yerusalem ne, akin woir

⁴¹ Yesus na'uraniyedi Yerusalem ne, An po'on kota onne nahere me'e.

⁴² Ai na'aheni, "Aduu, Yerusalem mie! I raram nodi wake'e mi mehe mauroin hi'i hehewi leke lernala aki man moiliwi mahuwele, maa ors eni moiliwi mahuwele onneni suwaredi nano mi de kam do'on mauroin me'e.

⁴³ Rakan ler ida minim arwali mai olok o la hi'i lukur man kulu lolo o herne wali-wali leke yon ri mahaku lari.

⁴⁴ Hi raiye'er o la resne mouwedi num ri mormori na'akeme.† Hi ra'anehe kote na'akeme, penia waku ka nadinara me'e la resne mouwedi num ri ono ka mahiyenala Makromod Lalap lere An mai leke nala or'ori dardari ma kan horu mi."

Yesus nohiyedi ma na'olu hahaa nano Makromod Lalap Nin Romleu Lape raram

(Mat. 21:12-17; Mrk. 11:15-19; Yoh. 2:13-22)

⁴⁵ Yesus nala'a laa Makromod Lalap Nina Romleu Lape. An rakan Romleu nin nikoin, Ai nohiyedi ri ma na'olu hahaa lolo waliwali na'akeme.

* **19:38** Mzm. 118:26 † **19:44** Panaeku eni namwaliyedi lo'o anna weli'ikku nano Yesus Nin alam momori. Lere onne Roma nodi molollo makun.

46 Enla Ai na'aheni, “Lolo Horok Lap raram, Makromod Lalap konohi, ‘Ainu'u Romleu Lapeni namwali onno rin mai leke hi'i lir napanak, maa mim hi'i namwali ri ma namna'a onno.’ ” *

47 Akilere Yesus wakuku lolo Romleu Lap onne. Enla imam-imam lalap, meser-meser Horok Lap roro Yahudi rir man panulu ranoin kalla leke resne Ai,

48 maa kar lernala, ono ri namansa mai mamani leke rakani Nin wanakuku ma nedille hi akinhe.

20

Parisi enihe ra'ukani Yesus, inhoi nala molollo Ai hi'i Nin hini'i wenewheni (Mat. 21:23-27; Mrk. 11:27-33)

1 Ler ida Yesus mahan wakukuku Makromod Lalap Lirna Wawa'an lolo Nina Romleu Lapa nin nikoin ne, imam-imam lalap roro meser-meser Horok Lap roro Yahudi rir leleher lalap enihe mai

2 ra'ukani Ai ra'aheni, “Inhoi nala molollo ki O, penia mam hi'i ha eniyeni na'akeme?”

3 Yesus walha hi na'ahenia, “Ya a'ukaniyala pape na'ukankani ida haenhi. Konohi Ya'u,

4 Yohanis ma nodi oir ulutade ri eni, nodi molollo nano inhoi, Makromod Lalap, ee ri mor-mori?”

5 Kame'ede hi ida ma nawalha lira noro ida ra'aheni, “Lo'o ik ka'aheni Yohanis nodi Makromod Lalap Nina molollo, enlo'o Ai na'ukani alhi'ihopenia ik akin ka naili'il Yohanis nin wanakunu?”

* 19:46 Yes. 56:7, Yer. 7:11

⁶ Maa, lo'o ik ka'aheni ai nodi ri mormori nin molollo, heri na'akeme ma aile mai eni lo'o rodi waku waslesne maika, ono hi rauroin Yohanis onne nabi!"

⁷ Ende hi re'enohi walha Yesus na'ahenia, "Ai ka mauroin an lernala molollo onne nano ewi."

⁸ Yesus na'aheni, "Ka'u konohi mi inhoi nala molollo Maya'u haenhi."

Yesus nala wanakunu naho'ok ma na'ono hi'ihewi Makromod Lalap nala hunukum ri ma namhene Ai

(Mat. 21:33-46; Mrk. 12:1-12)

⁹ Enine Yesus nala wanakunu naho'ok ida wali'ur heri na'ahenia, "Ri ida lan kaman anggur kirna ida. Horu, ai nala nin kirna ri woro'o wokelu howok leke hir ha'ar ihin ennen rala heruwali wali'ur ai. Kame'ede, ai lan min nalo'ol onno namehin.

¹⁰ Rakan lere ra'ili radai nin kirna raramne, an hopon nina hophopon ida laa kokala nina hana'arne nano man howok kirna onneni, maa man howok kirna enihe nukure, hopon nalalaliyedi wali wali'ur.

¹¹ Enime'ede orkirna hopon nin hophopon namehin laa wali'ur, maa man howok onnenihe nukur la ilnohi ralnohi ai haenhi, mene hopon nalalaliyedi wali wali'ur.

¹² Horu, orkirna hopon nin hophopon rewkelu nine laa enne, maa hir nukur hehen nanumene namno'edi la kele, sopol laedi kirna paharne.

¹³ Orkirna onne noro akin wakunu na'ahenia, 'Ya'u lo'o hi'i inhawa ho'o? Wa'an rehi ya'u hopon ya an'u man ya aramyake laa enne me'e. Lo'o hir horhawe la kokale wawa'enedi.' Kame'ede an hopon anan laa enne.

14 Enimaa, man howok kirna enihe do'onedi orkirne ananne, hi ida ma ne'el ida na'ahenia, 'Lo'o aman makiyedi ai namwali orkirna. Mai ik kesnedi anan leke ika manarnedi kirna enie.'

15 Ende hir kele ai, sopoledi laa kirna paharne mene resne."

Yesus na'ukani hi na'ahenia, "Lo'o orkirna derne ha ma namwali onneni an hi'i inhawe?"

16 Memen an mai nesne mouwedi man howok kirna onneni mene nala nin kirne ri namehin howok."

Heri derne Yesus Nin wanakunu ne, ra'aheni, "Yono hi'i de namwali heheni!"

17 Yesus po'on desnala hi na'aheni, "Mi ma'aheni, 'Yono hi'i de namwali heheni', maa onne lo'o namwali me'e. Onne penia wanakunu aile Horok Lape raram ma naho'ok Ya'u noro waku na'a'ar. Horok Lap Lirna onne na'ahenia, 'Waku man ma nayapi nakar sopoledi me'eni, Makromod Lalap hi'iyedi namwali waku na'a'ar ma na'ono.' *

18 Inhoi nedi yawa lolo waku onne wawan, ai onne lernala apinpinha, la inhoi waku onne dunie, lo'o namwaliyedi elimo'o hapu."

19 Meser-meser Horok Lap roro imam lalap onnenihe rauroin Nina wanakunu naho'ok onneni nala hi kemenhe de ranoin kalla leke idewe kele Ai, maa hi ramka'uk heri enihe.

Ri Parisi rodi na'ukankani ken Yesus ra'aheni, "Pair kupan rala inhoi?"

(Mat. 22:15-22; Mrk. 12:13-17)

20 Ende hi radiyaka Ai mamani. Hir hopon ri man koklolo na'inau laa ranoin Yesus Nin sala.

* 20:17 Mzm. 118:22

Ri eniyenihe kokme'e ramwali ri ma akin mou la ra'ukani Yesus na'ukankani wo'ira leke An wakunu ha man sala. Hir ken paipudie leke yon hi'i de An wakunu ha man sala haromo ne, hir tumdesne lolo gubernor kalarne.

²¹ Ende man koklolo na'inau onnenihe laa ra'ukani Yesus ra'aheni, "Pap Meser, ai mauroin Pape akin mou la mehem wakunu panaeku ma namlolo mamani la kan wakuku ha man sala ida. Papa ka na'ili naloho ri, maa Papa wakuku Makromod Lalap Nin kalla lernohe panaeku ma namlolo.

²² Ende ai ma'ukaniyala Pape panaeku ida ke'e! Lernohe iknika agame nina holoor halauk, lo'o wa'an ik pair Roma nin paipaire laa rai Kaisar, ee ka?"

²³ Maa Yesus nauroidi hi akin kan mou de na'aheni,

²⁴ "Mala kupan pere ida modi mai I po'onale." Hi rala kupan pere ida mai An po'onedi mene na'ukani, "Inhoi oin makan noro naran melle kupan enie?"

²⁵ Hir walhe, "Kaisar."

Ende Yesus na'aheni, "Inhawe man Kaisar nine, male Kaisar, la inhawe man Makromod Lalap Nine, male Makromod Lalap."

²⁶ Ende kar paekunala paipudi Ai lolo heri kalarne. Hir dervedi Nin wanalheni mehe nanana mouwedi de ka ra'oho me'e.

*Yesus wakunu panaeku ri man makiyedi mori
wali'ur noro panaeku ri man ho
(Mat. 22:23-33; Mrk. 12:18-27)*

27 Enime'ede ri Saduki ida woro'o mai ra'ukani Yesus haenhi. Heri Saduki rira honorok panaeku ri man makiyedi kar mori wali'ur.

28 Hi ra'aheni, “Pap Meser, nonolu Musa horokedi nounaku nahenia lo'o mo'oni ida ho, maa an maki na'alehe tatana, wa'an rehi mo'oniwalin ho wali'ur orno onneni leke lernala tatana nahinerre walla man maki eni.” *

29 Ende hi rala wanakunu eniyeni, “Lerida ri wo'ikku ma na'umo'oniwali aile, la anulu hoedi, maa maki na'alehe ananne.

30 Enime'ede walin man lerno hi ai ho wali'ur orno, maa ka nalo'ol maki na'alehe ananne haenhi.

31 Onneni namwali noro walin wokelu nine wali'ur. Hi'i heheni hehen nanumene mo'oniwalla man karuri maki haenhi.

32 Kame'ede maeke onne maki na'alehe anan mahaku haenhi.

33 Ende rakan lere alam rin mori wali'ur, maeke onne namwali inhoi hono? Mo'oni wo'ikku eniyeni na'akeme penia hoedi noro ai me'e.”

34 Yesus walhe na'ahenia, “Ri man mori mai noho wawan eni, hir ho,

35 maa ri man Makromod Lalap mehen nili de na'amori wali'ur minle a'am raram kar ho me'e,

36 ono hir mori raisedi Makromod Lalap Nin hophopon a'am raram, de kar maki me'e. Hi ramwali Makromod Lalap ananhe ono Ai na'amoriyedi hi nano makmaki me'e.

37 Mi akim ka naili'il nahenia ri man maki mori wali'ur, maa Musa mehen wakunu mouropo lolo nin horok nahenia ri man maki mori wali'ur. Ik kauroin onne ono an horokedi Makromod lirna man an dederne lere an do'on aiye man lerlere

* 20:28 Ul. 25:5

lolo au um'umu raram. Lirna onne na'aheni, 'Ya amwali Makromod Lalap man Abraham, Isak, noro Yakup ra'ul'uli rasa'sa'a rakan lere eniyeni.'

*

³⁸ Ri man makiyedi ka ra'uli rasa'a Makromod Lalap, maa ri man mori penia ra'uli rasa'e, la Makromod Lalap mehe nauroin ri na'akeme man makiyedi mori wali'ur lolo Ai leken kalarna."

³⁹ Derne Yesus Nin wanakunu onneni ne, meser Horok Lape walhe ra'aheni, "Papa Meser Nin wanalha onne namlolo wake'e!"

⁴⁰ Nano lere onne me'ede ri namka'uk ra'ukani haida-haida Yesus me'e.

Kristus namwali Daud upun anan la Ai namwali Daud Makromon haenhi
(Mat. 22:41-46, 23:1-36; Mrk. 12:35-40)

⁴¹ Enime'ede Yesus na'ukani hi, "Alhi'ihopenia meser agame enihe ra'aheni Kristus namwali Daud upun ananne?"

⁴² Daud mehen horok Makromod Lalap Lirna ma na'ono Mesias lolo horok Mazmur na'ahenia, 'Makromod Lalap ne'el i Makrom'u na'ahenia: Maikoro I her'u malanne

⁴³ hehen nanumene Ya'u hi'i Num arwali enihe lolo yawa ki O.'*

⁴⁴ Ende lo'o Daud napolu Kristus, 'Makrom'u', hi'ihewi namwali upun anan mememen haenhi?"

⁴⁵ Heri rakankani Yesus Nin wanakunu eni ne, Ai ne'el Nin man lerno hi pakunohi enihe na'ahenia,

* 20:37 Kel. 3:6 * 20:43 Mzm. 110:1

⁴⁶ “Lere moro meser Horok Lap eniyenihe min-wuku, madiyahaka mi memen leke yon lerno hi rir hini'i wenewhe ma ka namlolo, ono hi raram nodi nair rain nanaru lalaa mamai leke rin po'on de rauroin hi eni man panulu, la hi raram nodi laa pasar raram leke rin horhawe. Hir laa Yahudi rira kerei raram ne, suk raikoro kalari, la lere hir laa yapi kalla, suk raikoro mei uluwakun haenhi.

⁴⁷ Enla hir wukupodo maeke walwalum enihe, leke rahoro rira nakar, maa hir hi'i lir napanak nanaru rodi pupin aduwala rir hini'i wenewhe ma ka namlolo. Ri eniyenihe lernala hunukum man werek wake'e.”

21

Kade maeke walwalum ma na'alehe haida-haida nina kupan tarana mehe, maa nahuwa'an Makromod Lalap akin

(Mrk. 12:41-44)

¹ Yesus mahan wakuku lolo Makromod Lalap Nin Romleu Lap eni, An po'on orkanaru ida woro'o rodi rira kupan mai loile honoi kanani onno raram.

² An po'on maeke walwalum ida ma na'alehe haida-haida mai nala doit waku woro'o loile honoi kanani onno haenhi.

³ Yesus konohi Nin man lerno hi pakunohi enihe na'ahenia, “Loi honorok wawa'an! Maeke walwalum ma na'alehe haida-haida onne loi kupan nammori narehi ri namehin na'akeme,

⁴ ono nina kupan nodi momori akilere na'akeme loile honoi kanani onno eni, maa ri namehin rodi tarana mehe nano rira kanaru man lapa.”

*Makromod Lalap Nin Romleu Lape raiye'eredi
(Mat. 24:1-2; Mrk. 13:1-2)*

⁵ Lere onne Yesus Nin man lerno hi pakunohi heruwali po'onala Makromod Lalap Nina Romleu Lapa ra'aheni, "Makromod Lalap Nin Romleu Lape eniyeni ma'aruru wake'e, ono rodi waku man ma'aruru hi'ie, la rodi hahaa man ma'aruru namehin ra'akeki haenhi. Hahaa onneni ri nala rodi hoikani Makromod Lalap." Maa Yesus ne'el hi na'ahenia,

⁶ "Rakan lere man Makromod Lalap mehen nili, ha mim po'opo'on eniyeni, arwali mai raiye'er mouwedi de nin waku danaran na'akeme ida ma ka nadinara ida me'e."

Yesus kukunohi inhawa namwali lere man mai

⁷ Horu ne, Yesus Nin man lerno hi pakunohi enihe ra'ukani, "Pap Meser! Ha onneni ma'anana lo'o namwali? Am lernala inhawa tanade leke mauroin nahenia nina lere alam na'uraniyedi me'e."

⁸ Yesus walhe, "Nakinemen ki mi, kalo'o rin paipudi mi, ono ri nammori lo'o rodi I naran mai ra'aheni, 'Ya'u eni, Kristus!' la, 'Noho nin man horu na'uraniyedi me'e.' Maa yon lerno hi hi!

⁹ Lo'o mim derne lira ara lolo ewi-ewi, yono mamka'uk, ono ha rahu onne namwali nolu, maa noho nin man horu onne kan rakan makun.

¹⁰ Lolo noho pa'i'ik rai pakakar ida ma na'ara noro ida, hair ida na'ara noro hair ida.

¹¹ Enla noho wawan eni lernala rururuwai man lap narehi, roulara lalapa, noro apinha wo'operi man pelek rin nammori lernala. Lolo a'am mim po'on tanade man lewlewen man hi'i ri namka'uk rehi.

¹² Enimaa hir kele mi la hi'i apinpinha mi nolu mene panaeku onne na'akeme namwali. Hi rodi mi laa makpali agame nina man ho'ok kail, la rala mi laa bui raram. Enla hi rodi mi laa makpali rai-rai noro ma nodi molollo namehin ono mi akim naili'il Maya'u.

¹³ Lere onne me'ede mim lernala leken loikaru I Lir'u hi kalarna.

¹⁴ Ende hi'i mi akim namkene la yon ma'irhu inhawa mim walha modiyala mi kemmu lere rin tumdesne mi,

¹⁵ ono Ya'u mehe ala wanakunu noro woroin ki mi leke modiyala mi kemmu, penia minim arwali enihe ka rauroin rawalha lir roro mi la kar lernala minim salida.

¹⁶⁻¹⁷ Lere onne ri nammori kar suk mi, ono mim lernohi Ya'u. Mi inum ammu, mo'oniwallum, narum, meheromo raramne, lodon wallumhe noro minim na'aromwali me'ene ranoin kalla koklira ki mi, la hi resne mi heruwali haenhi.

¹⁸ Maa minim muruk lisar ida me'e ne kan molu!*

¹⁹ Ende lo'o mi mamkene akin naili'il Ya'u mani, mim lernala or'ori dardari ma kan horu.”

Yesus konohi Yerusalem nadiporedi lere man mai

(Mat. 24:15-21; Mrk. 13:14-19)

²⁰ “Lere mim do'on ma nasala ke'urauk nammori oloke di kota Yerusalem, mauroin nahenia ka nalo'ol nadiporo me'e.

²¹ Lere onneni inhoi aile Yudea lari mouwedi laa wo'or! Man minle kote raram, lariyedi laa

* **21:18** Wanakunu eniyeni napa'ahne, 'Kade hi resne mi kemen, maa kar kawala mi nano Makromod Lalap de more min wewerre laa ewi-ewi.'

paharne! Enla man minle kote paharne yono laa kote raram.

²² Lere onne penia hunukum man werek wake'e mai leke na'akuku na'anokoredi inhawa man nabi-nabi horokedi nonolu me'e. *

²³ Ooih! Lere onne maeke ma nornoro raramne roro man anan huhuhu makun, apinpinha nore! Manin Israel lernala apinpinha wake'e ono Makromod Lalap nawuhur hi.

²⁴ Arwali rodi raa daresne heruwali, kele heruwali wuku rodi laa hair-hair namehin na'akeme ma ka nauroin Makromod. Enla Makromod Lalap hurinohi ri ma ka namwali Yahudi enihe rodi rurilai kerne dalha manin Yerusalem hehen nanumene rakan lere alam An kukukule nokoredi me'e.”

Yesus kukunohi tanada leke ri nauroin nahenia na'ikeki An mai me'e

(Mat. 24:29-31; Mrk. 13:24-27)

²⁵ “Lere onne manin noho wawan po'on tanada man ri kan dodo'onnala makun lolo lere, wollo, noro kaliyore. Enla lolo noho wawan ri na'akeme do'on derne kahi anna lapa wake'e de ramka'uk rehi la mehe kakaiyedi penia ka rauroin hi'i inhawa me'e. *

²⁶ Ri mormori ramka'uk rehi penia heruwali oin makan metek ono ka rauroin inhawa lo'o namwali lolo noho wawan eni. Ha ma nodi molollo lolo a'am na'akeme narururu wake'e.

²⁷ Lere onneni rin do'on Ya'u ma namwali Ri Mormori Ananne, mai lolo kakam odi ke'eke'el an'anhe ma narehi nalewen la hir po'on Ya'u sika lerlere waliwali. *

* **21:22** Hos. 9:7 * **21:25** Yes. 13:10, Yeh. 32:7, Yl. 2:31, Why.

6:12-13 * **21:27** Dan. 7:13, Why. 1:7

28 Lere mim do'on tanada na'akeme onne namwali, wanna ha'edi mi uluwakun la mahuwa'enedi mi akim here, ono ka nalo'ol me'e Makromod huri we'er mi nano noho wawan nin apinpinha me'e."

*Wanakunu naho'ok au'ono
(Mat. 24:32-35; Mrk. 13:28-31)*

29 Yesus nala wanakunu naho'ok ida na'ahenia, "Po'onala ara ono noro au'ono namehin enihe.

30 Mim po'on ara ono kawin mokon marra me'e, mi mauroin nahenia ka nalo'ol woi me'e.

31 Naisa onne, lere mim do'on ha onne na'akeme namwali mi mauroinedi nahenia lere alam Makromod Lalap namwali rai ma nodi molollo mai noho wawan na'uraniyedi me'e.

32 Loi honorok wawa'an Ainu'u panaeku ma na'ono eniyeni: Ku eniyeni† kar maki horu hehen nanumene ha eniyeni na'akeme namwali.

33 A'am noro noho eniyeni lo'o moluloin, maa Ainu'u wanakunu eni kan molu laa ewi-ewi."

*Madiyakyaka mi wawa'an leke mamkene lere
Yesus mai noho wawan wali'ur*

34 "Madiyakyaka mi wawa'an ono mamlilinnohi Ya'u wali wali'ur mai noho wawan! Yon hi'i de mim hi'i yapi ma'ak mamani, momun arak manha de hi'i ha man ailanna mamani, ee mahinorok minim popono orereki mamani penia maprehen hi'i panaeku ma nahuwa'an Makromod akin.

35 Ainu'u mamai onne mamlilinnohi namwali ri na'akeme lolo noho wawan, naise honhonow man rodi kele manu de namlilinnohi honowedi manu me'e.

† 21:32 'Ku' panaeku namehin 'jaman' me 'ri Israel na'akeme'.

³⁶ Ende madiyakyaka mamani la yon ren hi'i lir napanak leke mim kerhu lolo sus onnenihe na'akeme. Enla mi akim namkene naili'il Ya'u mamani leke rakan lere Ya'u ma namwali Ri Mormori Anan eni mai wali'ur ho'ok kail ri mormori, ka mamka'uk mamriri Ya'u kalarna."

³⁷ Akilere Yesus wakuku lolo Makromod Lalap Nin Romleu Lape, maa lere helem ne, Ai namhara Yerusalem laa namkuru lolo wo'or Zaitun.

³⁸ Ende akilere al'alam wake'e ri na'akeme mai Romleu Lap eni leke derne Nin wanakuku.

22

Yudas na'olu Yesus

(*Mat. 26:1-5, 14-16; Mrk. 14:1-2, 10-11; Yoh. 11:45-53*)

¹ Yahudi rir Lere Alam Lalap 'Ra'an Roti Ma Na'alehe Ragi' man wekel 'Lere Alam Lalap Paska'* na'uraniyedi me'e. *

² Lere onne imam-imam lalap roro meser Horok Lap enihe maha ranoin kalla ma nasinuwar leke resne Yesus. Hi ramka'uk heri onnenihe ono heri onne raram nodi derne Nin wanakuku eni.

³ Enime'ede Hayakyak Makromon hu'urle Yudas raramne. Ai onne rapolu Iskariot haenhi la namwali Yesus Nin man lerno hi pakunohi ida nano ri idaweli woro'o enihe.

⁴ Enpenia Yudas laa noro imam-imam lalap roro ri ma nadiyaka Romleu Lapa rir uluwakun enihe wakunu wuku leke rauroin lola inhawa kalla man wa'an nala Yesus mai kanile hi.

* **22:1** Po'on Mrk. 14:1, 12. * **22:1** Kel. 12:1-27

⁵ Hir dernedi Yudas nin panaeku eni, hi akin nahuwa'an wake'e la ra'aheni, "O mala Yesus mayai, ai mala kupan ki o."

⁶ Yudas ne'eno hi rir panaeku de nanoin leken paharin nala Yesus hi leke yon heri rauroin.

*Ra'akene ra'an romun Paska
(Mat. 26:17-25; Mrk. 14:12-21; Yoh. 13:21-30)*

⁷ Enine Yahudi rir Lere Alam Lalap 'Ra'an Roti Man Na'alehe Ragi' nin lere dedesne rakanedi me'e. Lere onne Lere Alam Lalap Paska de hi radedem ra'akene pipdumana leke resne ra'an.

⁸ Enime'ede Yesus hopon Petrus noro Yohanis lar ra'akene Paska nin hanana'an nonomun leke hir ra'an romun wewerre.

⁹ Woro'ohe ra'ukani, "Pap raram nodi am laa ewi ma'akene Paska nina ya'an yomun?"

¹⁰ An walhe, "Mim laedi Yerusalem raram ne, mim pakromo mo'oni ida nodnodi oir e'en de lernohe laa nakar man an lalaa raram.

¹¹ Kukunohi ornakar nahenia Pap Meser na'ukani lo'o Ai noro Nin man lernohe pakunohi enihe ra'an romun Paska lolo onno ewi?

¹² Enla ornakar onne lo'o kukul onno lapa ida ki mi aile danaran wawan man ai na'akenedi me'e. Miro ma'akene nana'an nonomun Paska lolo onne."

¹³ Hi rala'a laa rakan kote raram, do'on ha wo'ira na'akeme naise Yesus konohiyedi hi eni. Idewe hi ra'akene hanana'an Paska.

*Yesus noro Nin man lernohe pakunohi lernohe
Paska ra'an romun
(Mat. 26:26-30; Mrk. 14:22-26; 1Kor. 11:23-25)*

¹⁴ Rakanedi ya'an yomun Paska nin ors jam ne, Yesus noro Nina hophopon ma nodi Lirna

Wawa'an enihe raikoro wuku ra'an romun wewerre.

¹⁵ Yesus ne'el hi na'ahenia, “Ya akin namrana rehi oro mi aikoro wuku ka'an komun hanana'an Paska eniyeni nanumene Ya'u lernala apinpinha.

¹⁶ Derne makani Ya'u! Ik ka'an komun eni horu, ka o'on omun naisa eniyeni hehen nanumene rakanedi Lere Alam Lalap Paska eni nin panaeku na'akuku na'anokoredi lolo Makromod Lalap Nin noho worworu eni.”

¹⁷ Enime'ede An roulle cawan anggur, la napanak trimkasi Makromod Lalap. Horu, Ai na'aheni, “Mala eni mi dohodoho momun.

¹⁸ Ya'u konohi mi, nano lere eni me'ede ka omun anggur eni hehen nanumene Yo omun anggur worworu lere alam Makromod Lalap mai nodi molollo ri na'akeme.”

¹⁹ Onne horu, Ai nala roti napanak trimkasi Makromod Lalap nanumene a'un roti onne nala hi ra'an la na'aheni, “Roti eniyeni, Yi ihin kem'u man Ya ala leke paku mi. Hi'i heheni leke yono hamlinu Maya'u.”

²⁰ Hi ra'an romun horu, naise idedi eni Ai nala anggur cawan onne wali'ur na'aheni, “Cawan ihin eniyeni naulinu nawali Nou Worworu man Makromod Lalap nanale man hi'i Ai noro ri mormori radinu'ul rakinaliyedi wali'ur. I rar'u ma nakliu lere Ya'u maki na'ono nawinau Nou ma namkene onne la huri we'er mi nano dohohala nin hunukum.

²¹ Maa po'onala! Ri ma na'olu Ya'u kani laa Ainu'u arwali enihe koro wewerre ai lolo eni.

²² Memen Ya'u, Ri Mormori Anan, maki ono Makromod Lalap hi'iyedi kenekrohu Ya'u maki

me'e, maa ri man kani Ya'u laa arwali onnenihe mayo'o wake'edi me'e.”

²³ Nin man lerno hi pakunohi enihe dervedi Nin wanakunu eni, ida ma na'ukani ida leke rauroin inhoi man paeku heheni.

Inhoi man lap narehi

²⁴ Yesus Nin man lerno hi pakunohi enihe rasesi panaeku ma na'ono inhoi man lapa narehi nano hi onnenihe.

²⁵ Onne penia Yesus ne'el hi na'ahenia, “Lolo hair-hair ma ka nauroin Makromod Lalap, rir rai enihe kerne dalha hirira ri mormoriyana mamani, maa hi me'ene ra'aheni hi ramwali man paku rir nohe ne'en raramne.

²⁶ Yon mim hi'i heheni, maa inhoi man kulu narehi wa'an rehi an holi naisa man lolo yawa. Enla ma nodi molollo eni wa'an rehi an holi naise hophopon wahwahan.

²⁷ Ken mahinorok, inhoi man kulu narehi? Ri ma naikoro mei na'ak, ee ri man lolo honopon wanahan ai? Ri na'akeme rauroin ma naikoro mei na'ak eni peni man kulu narehi! Maa Ya'u eni mai oro mi minwuku la ilitolle ki mi.

²⁸ Mi eniyenihe, moro Ya'u mamani lere Ya'u lernala apinpinha.

²⁹ Enla naisa Ya Am'u kikan Ya amwali Rai ma nodi molollo, na'amoli Ya'u kikan mi mamwali rairai ma nodi molollo haenhi,

³⁰ leke moro Maya'u kaikoro ka'an komun lolo mei man aile Ainu'u molollo onno la mi maikoro onno kukulu leke ho'ok kail Israel nin luhu idaweli woro'o enihe.”

*Yesus kukunohi Petrus na'ahenia ka nalo'olo ai na'aheni ka nauroin Yesus
(Mat. 26:31-35; Mrk. 14:27-31; Yoh. 13:36-38)*

³¹ Enime'ede Yesus ne'el Simon Petrus na'ahenia, “Simonee! Makaniyala! Makromod Lalap hurinohi Hayakyak Makromon ken mi na'akeme naise ri man ka'i aliwerhe naheir ulikin nano ihin.

³² Maa Ya'u hi'iyedi lir napanak ki o Simon leke yon o akim nahinuri Maya'u. Enla lere om wali wali'uredi Maya'u, ma'alapedi o wallum akinhe haenhi.”

³³ Petrus walhe, “Lo'o ka, Makromod! Kade yo oro Pape laa bui raram, ee maki wewerre, maa ka'u huri Pape.”

³⁴ Yesus na'ahenia, “Petrus! Makani wawa'an! A'alam eni me'ede manu kan kokoroi makun, o ma'aheniyedi ka mauroin Ya'u rewkelu me'e.”

³⁵ Horu Yesus na'aheni, “Horokala! Lere Ya'u hopon mi lam loikaru lir wawa'an nonolu eni, ka modi kupan, tas, noro pakpak ei herherre. Hi'ihewi, lere onne minim ha wo'ira noknokor, ee ka?”

Hir walhe, “Ha wo'ira noknokor, Pape!”

³⁶ Ai na'aheni, “Maa ors eni yom hi'i heheni me'e. Lo'o minim kupan me tas aile haromo, modie, la lo'o ma'alehe raa, ma'olu minim rain leke modi weli raa,

³⁷ ono Yesaya horokedi lira ma na'ono Ya'u na'ahenia, ‘Hi rahinorok Ai namwali ri man ailanna.’ * Enla horhorok eniyeni namlolo

* 22:37 Yes. 53:12

kokkoo ra'akuku ra'anokoredi lolo I kem'u. Nam-lolo! Inhawa man horokedi lolo Horok Lape ma na'ono Ya'u, ik do'on namwali lere eniyeni.”

38 Nin man lernohi pakunohi enihe ra'aheni, “Makromod! Po'onala! Ai modmodi raa woro'o!”
Yesus walhe, “Yom wakunu onne me'e!”†

*Yesus hi'i lir napanak lolo wo'or Zaitun
(Mat. 26:36-46; Mrk. 14:32-42)*

39 Enime'ede Yesus namharedi Yerusalem nala'a laa wo'or Zaitun naise nadedem, la Nin man lernohi pakunohi enihe lernohi haenhi.

40 Hir rakanedi lolo onne ne, Ai ne'el hi na'ahenia, “Hi'i lir napanak leke yono madiyaur kenene panatal de hi'i dohohala.”

41 Horu Ai nala'a kan ko'uwala, lo'o penere wellima nano hi, mene kadi ein korno hi'i lir napanak na'ahenia,

42 “Papee! Ya apanak Om huriyedi Ya'u nano wewerek pananaka Ya a'uarwara eniyeni. Maa yom hi'i lernohi Ainu'u honorok panaeku, maa hi'i lernohi Papa Nin honorok panaeku mehe!”

43 [Enime'ede hophopon a'am raram ida mai na'aruriyala akin.

44 Yesus nodi aki man woir wake'e hi'i lir napanak mamani hehen nanumene ka naruri me'e la Nin awenne dupu laa yawa naise rare.]‡

45 Hi'i lir napanak horu, An wali laa Nin man lernohi pakunohi enihe, maa hi ramkukuru mahaledi ono akin woir rehi.

† 22:38 'Yom wakunu onne me'e' panaeku namehin, 'Nokoredi me'e' ‡ 22:44 Horok man aile lolo tanada [] raram, kaale lolo horok Yunani dedesne heruwali.

46 Ai napolu hi na'ahenia, “Alhi'ihepe mamkuru? Mamakedi here la hi'i lir napanak leke yono madiyaur lere mim lernala kenene panatal.”

Kele wuku Yesus

(Mat. 26:47-56; Mrk. 14:43-50; Yoh. 18:3-11)

47 Yesus wakunkunu makun, ri nammori mai, la Yudas ma namwali Yesus Nin man lernohi pakunohi ida nano idaweli woro'o enihe ni'ik kalla hi. Hir mai ra'uraniyedi ne, Yudas lan masiyedi Yesus.

48 Maa Yesus na'ukani Yudas na'ahenia, “Mam masi Ri Mormori Anan leke mala kanile laa Nin arwalie?!”

49 Nin man lernohi pakunohi enihe do'on rauro-roin rir panaeku eni, hir ra'ukani Yesus na'ahenia, “Makrommu, lo'o ai modi raa eniyenihe daresne hi?”

50 Kame'ede Nin man lernohi ida lehu nin raa dara imam man kulu narehi eni nina hophopon ida me'ede, kilinna wali malanna nadiyauredi.

51 Maa Yesus na'aheni, “Wa'enedi me'e!” Enine An tukulala ri onne kilinna de hi'i wa'enedi wali'ur.

52 Enime'ede Yesus ne'el imam-imam lalap roro ma nadiyaka Makromod Lalap Nin Romleu Lape rir uluwakun roro Yahudi rir leleher lalap enihe na'ahenia, “Mi mauroin Ya'u eni ri man ailanna penia modi ilak raa noro au deul mam kele Ya'ue?”

53 Akilere Ya'u wakuku mi lolo Romleu Lap raram, maa mi kam kela'u. Enimaa lere eni me'ede Makromod Lalap hurinohi Hayakyak Makromon man howok lolo noho momohon nodi molollo me'e.”

Petrus na'aheni ka nauroin Yesus rewkelu
 (Mat. 26:57-58, 67-75; Mrk. 14:53-54, 65-72;
 Yoh. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Hir keledi Yesus ne, rodie laa imam man kulu narehi nin nakar. Enla Petrus lerno hi lolo kili'ur ko'u tarana.

⁵⁵ Rakanedi nakar onne nin nikoin, hir hunuku aiye lolo nikoin toro la raikoro poloweweredi, la Petrus laa naikoro nohiyedi haenhi.

⁵⁶ Ka nalo'ol maeke hophopon wahwahan ida popo'on ai wawa'an de nahiyennale la na'aheni, "Heih, ri eniyeni noro Yesus ra'alongo wewerre haenhi!"

⁵⁷ Maa Petrus na'okuledi na'ahenia, "Ka! Ya'u ka auroin Ri onne!"

⁵⁸ Kan maha ne, ri namehin do'on Petrus la na'aheni, "Heih! Memen o eni Yesus Nin ri!"

Maa Petrus na'aheni, "Ka, ka'u lerno hi Ri onne."

⁵⁹ Lo'o jam ida wali'ur ri namehin ida na'aheni, "Woi! Ya auroiroin ri eniyeni man lerno hi Yesus mamani ono ai eni manin Galilea."

⁶⁰ Maa Petrus walhe, "Papee! Ka auroin onum wanakunu onne nin panaeku!" An wakunkunu makun, manu kokoroiyedi.

⁶¹ Kame'ede Yesus waliyedi oin makan po'onale Petrus. Enine Petrus horoknaledi Makromod Lirna ma na'ahenia, "A'alam eni me'ede manu kan kokoroi makun, o ma'aheni yedi ka mauroin Ya'u rewkelu me'e."

⁶² Ai raram penuwale me'ede nala'a paharne nahere maheruhuru.

⁶³ Ma nadiyaka Yesus eni he lupurale, hadwei hadwokokor la nukure.

⁶⁴ Hir pasunala oin makan nanumene ra'aheni, "Heih, nabi O! Ken konohi yai inhoi nukur O!"

⁶⁵ Hir warei diwar dawar rodi ra'ihoru ra'idaru Yesus mamani.

Rodi Yesus mai nakpali agame Yahudi nin muku ma nadedem ho'ok kail enihe

(Mat. 26:59-66; Mrk. 14:55-64; Yoh. 18:19-24)

⁶⁶ Al'alam makun Yahudi rira leleher lalap, imam-imam lalap roro meser-meser Horok Lap ma namwali Yahudi rir muku man ho'ok kail enihe hopun pepen leke ho'ok kail Yesus. Ma nadiyaka Yesus rodi Ai laa nakpali hi.

⁶⁷ Hi ra'aheni, “Konohi yai, O eni Kristus, ee ka?”§

Yesus walhe, “Ya'u konohi mi maano mi akim ka naili'il Ya'u,

⁶⁸ la Ya a'ukani mi maano kam walha Maya'u.

⁶⁹ Maa nano lere eni me'ede Ya'u ma namwali Ri Mormori Anan, aikoro lolo Makromod Lalap Ma Nodi Molollo Narehi Nalewen Na'akeme herne malanna.”

⁷⁰ Hi na'akeme ra'ukani, “O eni Makromod Lalap Ananne?”

An walha, “Namlolo! Mi mehe ma'aheniyedi onne me'e.”

⁷¹ Kame'ede hi ra'aheni, “Ik mehe dervedi Nin wanakunu man kuku Ainin sala me'e, de yon kanoin man kuku maka namehin me'e!”

23

Rodi Yesus laa nakpali Pilatus

(Mat. 27:1-2, 11-26; Mrk. 15:1-15; Yoh. 18:28–19:16)

§ 22:67 'Kristus' onne namnenehe 'Mesias'.

¹ Enime'ede Yahudi rira man ho'ok kail on-nenihe na'akeme ramriri rodi Yesus laa nakpali Pilatus.

² Rakanedi Pilatus kalarne, hir tumdesne Ai ra'aheni, “Am do'onedi ri eni nawa'u ainim ri leke yon derne rakani Rome nin ma nodi molollo me'e. Ai penia na'okul ri man pair paipair rale Kaisar la na'aheni Ai namwali Kristus man Makromod Lalap kikanedi namwali Rai laa ewi-ewi.”

³ Ende Pilatus na'ukanie na'ahenia, “O penia ma namwali Rai Yahudie?” An walha, “Namlolo, naisa ma'aheleni eni.”

⁴ Enime'ede Pilatus na'aheni imam-imam lalap noro heri rahu onneni na'ahenia, “Ka'u do'on Ri eniyeni Nin salida.”

⁵ Maa hirira ahan kan horu de wakunu mamani ra'aheni, “Ai nodi Nin wanakuku nawa'u noho Yudea ne'en raram na'akeme* nano Galilea rakanedi mai Yerusalem eni me'e.”

⁶ Pilatus dervedi ne, na'ukani, “Namlolo? Ri eniyeni nano Galilea?”

⁷ Hir walhedi, “An mai nano Galilea.” Hi ra'ahenyedi heheni ne, Pilatus hopon rodi laa rai Herodes ono ai nodi molollo noho Galilea eni. Lere onne Herodes aile Yerusalem haenhi.

⁸ Herodes do'onedi Yesus ne, ai raram nahuwa'an wake'e ono nalo'oledi me'e raram nodi rehi pakromo noro Yesus. Ai raram nodi do'on Yesus hi'i tanada man ri kan dodo'onnale makun, ono nadedem derderne Ri eni Nin hini'i wenewhe me'e.

⁹ Enine Herodes na'ukani Ai warna-warna, maa Yesus kan walhala ida.

* **23:5** Lolo lisir eni 'Yudea' kan wekel propinsi Yudea mehe, maa wekel ri Yahudi na'akeme, de wekel ri Yahudi nano propinsi Galilea haenhi.

10 Enimaa imam-imam lalap roro meser Horok Lap enihe na'akeme ramriri wewerre rai kalarna tumdesne Yesus mamani.

11 Kame'ede Herodes noro nin ke'urauk enihe hadwei hadwokor Ai. Hi rala rai nin nainair nanaru rodi rainedi Yesus nanumene hopon nin ke'urauk enihe rodi Ai wali'ur laa nakpali Pilatus.

12 Nonolu, Herodes noro Pilatus ramwali arwali, maa lere onne me'e de woro'ohe rahuwa'an wali'ur.

13 Enime'ede Pilatus poluwuku imam-imam lalap roro kote nin man panulu enihe roro idewe kote ne'en raram,

14 la ne'el hi na'ahenia, “Mim tumdesne ri eniyeni ma'aheni Ai nawa'u ri leke yon derne rakani Roma nin ma nodi molollo enihe. Mi mehem do'onedi ya'u koklolo a'inauwedi Ai me'e, de mauroin ka'u do'on Nin salida molmolle mi ma'ahenehi eni.

15 Enla Herodes me'ene kan do'on Nin salida penia hopon wali mai eni nakpali ya'u wali'ur. Namlolo kokkoo, ri eni kan hi'i yak salida leke lernala hunukum makmaki.

16 Onne penia ya'u lo'o riuk rerhe nanumene huriyedi wali'ur.”

17 [Nadedem rakan Lere Alam Lalap Paska eni Pilatus huri ri ida man aile bui raram lerno hi noho honolla.]†

18 Hir dervedi onneni ne, ri na'akeme wakau wewerre ra'ahenia, “Resnedi Yesus la huriyedi Barabas mayai.”

† 23:17 Lisir eniyeni kaale lolo Horok Lap dedesne (naska) heruwali.

19 Barabas eni rala laa bui raram ono nesne ri la hi'i wowo'o ar'arra nawa'u kote raram leke yon derne rakani Roma nin molollo haenhi.

20 Pilatus raram nodi huri Yesus, de noro hi wakunu wali'ur leke huri Ai,

21 maa heri onne wakaukau mamani, “Wairesnedi here! Wairesnedi here!”

22 Pilatus wakunu rewkelu nine na'ahenia, “Hi'ihopeni? An hi'i inhawa yaksala pe? Ka'u do'on Nin yaksalida ma namnehe na'alono noro hunukum makmaki. Ende ya'u hopon ri riuk rerhe mehe mene huri wali'uredi.”

23 Enimaa hi rodi ahan wakaukau mamani ra'aheni, “Wairesnedie! Wairesnedie here!” Kame'ede rir wanakau eni kerne rehirehiyedi Pilatus,

24 de nala kenekrohu lerno hi rir napanpanak eni.

25 Pilatus huri we'eredi Barabas man hi rapanak huri eni, kade an minle bui raram ono nesne ri la nawa'u ri yon derne rakani Roma nin molollo, maa Pilatus nala Yesus kani hi leke rodi laa hi'i lerno hi rir suk mehe.

Wairesne Yesus lolo Au Kekiyowok

(Mat. 27:32-44; Mrk. 15:21-32; Yoh. 19:17-27)

26 Hi rodi Yesus rala'a ne, holikuku manin Kirene ida naran Simon ma nin panaeku laa kote raram mehe. Hi rakerne paku na'uwara au kekiyowok onne nodi lerno hi Yesus.

27 Ri nammori rala'ala'a lerno hi Yesus, la lolo heri onne maeke wo'iraha ma naherhere Yesus aile haenhi.

28 Enime'ede Yesus wali oin makan po'onala hi na'aheni, “Heih, mama ma nano Yerusalem mie!

Yon maherA'u me'e, maa mahere mi kemen moro mi anumhe mehe,

²⁹ ono na'amoli rakan ler ida‡ ri na'aheni, 'Idee! Maeke ma kan moriyana, lernala rere'e haharu narehi!'

³⁰ Lere onne ri napanak wo'or-wo'or man kulu noro man deul ra'ahenia, 'Mapye'er here! Duniyesnedi yai ke'e!' *

³¹ Ya'u molmolle au'ono man mormori de sus mene aiye na'ane, maa mi man hi'i dohohala maisa au'ono ma napro'ukedi me'e de rakan lere sopoledi aiye raram, pelek na'an horu. Ya a'aheni eni ono lo'o rin hi'i heheni Maya'u ma na'alehe dohohala, hi lo'o hi'i ha man eren apipinha ki mi man hi'i dohohala. §"

³² Lere onne hi rodi mo'oni woro'o man ailanna laa kote paharne hukumesne haenhi.

³³ Rakanedi onno man rin wekel 'Uluwaku Rurna', hir wairesne Yesus noro ri ailanna woro'o onnenihe, ida lolo Yesus herne malanna la ida minle herne mariri.

³⁴ Enime'ede Yesus hi'i lir napanak na'ahenia, "Papee! Mala ampun hi ono ka rauroin inhawa hir hihi'i eni." Ma nasala ke'urauk hi'i undi leke rauroin inhoi lernala Yesus Nin nainair. *

³⁵ Ri nammori ramririri lolo onne po'onala ha ma namwali na'akeme onne, la Yahudi rir man panulu me'ene ilnohi ralnohi Ai ra'aheni, "Lo'o mamwali Kristus man Makromod Lalap kikanedi

‡ **23:29** 'Ler ida onne' wekel lere hair Roma mai olok Yerusalem raiye'eredi kote la resnedi kote ne'en raram na'akeme. * **23:30**

Hos. 10:8 § **23:31** Wanakunu Yunani na'aheni: 'Lo'o au man mormori me'ene, rin hi'i heheni, emene hi'ihewi noro au ma napro'ukedi me'e?' * **23:34** Mzm. 22:19

namwali Rai laa ewi-ewi, hi'ihopenia kam paekunala mahala O kemmu nano apinpinheni? Ri namehin me'ene Om ma'ohu mahaledi menee!"

³⁶ Ma nasala ke'urauk enihe hadwei hadwokor Ai haenhi. Hir mai leke rala anggur ma'alinu Ai nomun,

³⁷ la ra'aheni, "Lo'o mamwali Yahudi rira Rai, mahaledi O kemmu ke'e!"

³⁸ Lolo au kekiyowok honorokana ida aile Yesus uluwakun wawan ma na'ahenia:

ENI PENIA RI YAHUDI RIR RAI.

³⁹ Ri ida nano man ailanna woro'o onnenihe ilnohi nalnohi Yesus na'ahenia, "Lo'o O mamwali Kristus man Makromod Lalap kikanedi namwali Rai eni, mahaledi O kemmu noro mayai ke'e!"

⁴⁰ Maa man ailanna namehin eni dadiyale na'ahenia, "Hoi! Moro Ai lernala hunukum makmaki haenhi. Alhi'ihopenia ka mamka'uk Makromod Lalap Nin hunukum?!"

⁴¹ Ikroko lernala hunukum ma namnehe na'alono noro iknik dohohala, maa Ai eni kan hi'i ha yakyak ida."

⁴² Enime'ede ai ne'el Yesus na'ahenia, "Yesus, horhoroka'u lere Om mai mamwali Rai lolo Num nohe."

⁴³ Yesus walhe na'ahenia, "Horhorok AINU'u nou ma na'ono eniyeni: Lere eni me'ede o moro Ya'u min wewerre Firdaus raram."

Yesus Maki

(Mat. 27:45-56; Mrk. 15:33-41; Yoh. 19:28-30)

⁴⁴ Rakanedi lere ulu ne, noho onne na'akeme na'umetekedi hehen nanumene riuk wokelu lere mamamal,

⁴⁵ ono lere kan hari. Ideweni ne, tapi rodi kawkawa Makromod Lalap Nina Romleu Lap raram eni, nahinarukedi namwali woro'o.

⁴⁶ Enine Yesus wakau naruri na'ahenia, "Pape! Ya ala Ya'u hamaran kani O liman raram me'e." Na'aheni onne horu, aran horuwedi.

⁴⁷ Uluwakun ke'urauk eni do'odo'on ha ma namwali onneni ne, ai na'uli nasa'a Makromod Lalap na'ahenia, "Memen namlolo kokkoo, Ri eniyeni Ri mololole!"

⁴⁸ Heri rahu man maiwuku lolo onne do'on ha wo'ira ma namwali onne horu ne, akinhe woir wake'e la rala'a me'e.

⁴⁹ Maa Yesus Nin heri man lernohe na'akeme, roro maeke-maeke man lernohe Ai nano Galilea, ramririri kan ko'uwala po'opo'on ha wo'ira na'akeme ma namwali eni.

Karu Yesus

(Mat. 27:57-61; Mrk. 15:42-47; Yoh. 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ri ida aile naran Yusup. Ai namhara nano leke Arimatea man aile noho Yudea. Ai onne ri mololole la akin mou, la mahan weilapan Makromod Lalap Nin lere alam mai nodi molollo ri mormori. Ai noro Yahudi rir man panulu namehin enihe radedem hopun pepen lolo Sanhedrin nin honopun penepen haenhi.* Enimaa lere hi rala kenekrohu resne Yesus, ai ka ne'enohe rir panaeku onne.

⁵² Enime'ede Yusup laa napanak Pilatus nala Yesus ihin kemen leke na'akene manaku.

⁵³ Ai nalkopuredi Yesus ihin kemen nano au kekiyowok, nodi tapi lenan komonedi la nodi

* **23:50-51** Lolo Sanhedrin onne Yahudi rir man panulu ho'ok kail agame nin panaeku wo'ira. Po'onala 22:66 haenhi.

laa loiyedi ku'il ma namwali lunna raram. Rin wakeke waku hi'iyedi ku'il onne me'e, maa ka rala maki loile makun.

⁵⁴ Lere Yesus maki onne lere alam ri Yahudi ra'akene ha wo'ira leke yon howok rir Alam Renren Warwarna ma na'ikeki rakan me'e.

⁵⁵ Lere onne maeke manin Galilea man lernohi Yesus enihe mai lernohi Yusup leke po'on karu Yesus ihin kemen lolo ewi.

⁵⁶ Do'onedi Nin ku'il eni ne, hir wali laa nakar ra'akenkene rampa-rampa noro wuru wola'ula'u leke rodi laa ra'akene Yesus ihin kemen, maa rakanedi Alam Renren Warwarna, hir warnala lernohi Makromod Lalap Nin keneri hono'ok.

24

Yesus mori wali'ur

(Mat. 28:1-10; Mrk. 16:1-8; Yoh. 20:1-10)

¹ Rakanedi alam domeku nohoropo al'alam wake'e ne, maeke onnenihe rodi rampa-rampa noro wuru wola'ula'u onnenihe laa Nin ku'il me'e.

² Hir rakanedi ne, hir po'on waku lapa rodi el'elek ku'il onne napoyedi laa herne me'e.

³ Enime'ede hir laa ku'il raram, maa kar do'on Makromod Yesus ihin kemen,

⁴ de ramriri mehe kakaiyedi. Ramlilinnohi mo'oni woro'o ma nair nainair wawarhe man siksik lerlere ramriririnohi.

⁵ Ideweni ne hi ramka'uk rehi la kadi ein korno rawa yawa ri woro'o onne kalarna, maa mo'oni onnenihe re'el hi na'ahenia, "Hi'ihopenia mim mai manoin Ri man mormori lolo ri makmaki onno?"

⁶ Ai kan min mai eni, An mori wali'uredi me'e! Lo'o mim hamlinuwedi Nin wanakunu lere mi moro Ai min wewerre lolo Galilea?

⁷ Lere onne Ai na'aheni Ri Mormori Ananne lo'o rala kanile man hi'i dohohala leke wairesne, la alam wokelu mori wali'ur."

⁸ Enime'ede hir horoknala Yesus Nina wanakunu onne.

⁹ Kame'ede hir wali laa nakar me'e. Rakanedi ne, hir wakunu ha ma namwali onne laa Yesus Nina Ri idaweli ida man loikaru Lirna Wawa'an eni noro idewe ri man lerno hi Ai namehin na'akeme.

¹⁰ Maeke ma nodi lira onnenihe, Maria manin Magdala, Yohana, Yakobus inna Maria, noro maeke namehin makun.

¹¹ Yesus Nin ma nodi Lirna Wawa'an roro namehin enihe dervedi rir wanakunu onneni, maa rauroin rir wanakunu eni namwali koirwakar ma kan min haida, de ka rakanie.

¹² Maa Petrus namriri la peleklek lari laa ku'il ma namwali Yesus Nin lunne. Rakanedi ne, an rawa po'on laa ku'il raram do'on tapi rodi kokomon mehe aile. Enine an wali me'e la noro akin wakunu na'ahenia, "Inhawa ma namwali enie?"

Yesus nalhari kemen mo'oni woro'o ma nala'a laa Emaus

(Mrk. 16:12-13)

¹³ Lere onne mo'oni woro'o man lerno hi Yesus rala'ala'a laa leke ida naran Emaus, ko'unne lo'o kilo idaweli ida nano Yerusalem.

¹⁴ Hir rala'ala'a ne, hir wakunkunu panaeku ma namwaliyedi Yesus alam ida woro'o man laedi eni.

15 Hir wakunkunu ne, Yesus mai noro hi ra'along wewerre.

16 Hir do'on Yesus, maa Makromod Lalap kawala hi honorok akin de ka rahiyennale.

17 Enime'ede Yesus na'ukaniyalhe na'ahenia, “Maham wakunu inhawe?”

Enine hi ramriryala la hi oin makan koko raram yakyakedi.

18 Enime'ede ri ida nano woro'o onnenihe ma naran Kleopas na'ukaniyale, “O mamhara nano ewi pe, kam do'on mauroin ha ma namwali domeku man laedi eni?”

19 Yesus na'ukani wali'ur, “Inhawa panaeku pe?”

Woro'ohe ra'aheni, “Ka mauroin inhawa hir hih'i lolo Yesus ma nano Nazaret onne? Ai onne Nabi man kukul Nin molollo lolo Nin wanakuku noro idewe hini'i man ri kan dodo'onнала makun. Ai nahuwa'enedi Makromod Lalap akin la ri nam-mori horhawe.

20 Imam lalap roro ainim man panulu enihe rala Ai kanile man hukum de wairesnedi lolo au kekiyowok me'e.

21 Nano nonolu me'ede, ai mauroin nahenia Ai penia man mai leke huri we'er maika, ri Israel, nano iknik arwali, maa onne ka namwali ono hi resnedi Ai alam wokelu man laedi me'e.

22 Ainim man howok wali mama ida woro'o hi'i ahumarmarnedi mayai ono orereki al'alame hir laa ka'ar Nin ku'il,

23 maa kar do'on ihin kemen me'e, de hir wali mai konohi nahenia hir do'onedi hophopon a'am raram woro'o me'e. Hophopon onnenihe konohi hi nahenia Yesus mori wali'uredi me'e.

24 Enime'ede ai walin ida woro'o laa Nin ku'il do'on ha wo'ira na'akeme naise maeke onnenihe wakunkunu eni, maa hi kar do'on Yesus haenhi.”

25 Enime'ede Yesus ne'el woro'ohe na'ahenia, “Eih, ri poloo mie, sus mene mim derne makani nabi-nabi lirna nonolu eni.

26 Mi lo'o hamlinuwedi nabi-nabi nonolu eni konihiyedi nahenia panaeku onne namwali lere man maie? Hi ra'aheni Kristus man Makromod Lalap kikanedi namwali Rai eni lo'o lernala apinpinha wo'operperi nammori nanumene maki, maa An mori wali'ur la kokala Oin Naran kukulu lalapa.”

27 Onne horu Yesus na'amou na'aropo wanakunu man aile Horok Lap ma na'ono Ai kemen nano Musa nin horok rakan nabi-nabi namehin rir horok haenhi.

28 Na'akeki rakan leke hir lalaa eni ne, manlo'o Ai nala'a mamani,

29 maa mo'oni woro'o onne rapanak an'anhedi Yesus min wewerre noro hi me'e ono lere helem me'e. Ende Yesus ne'eno hi de noro hi ra'along leke minala wewerre a'alam onne.

30 A'alam onne hi raikoro mei ne, Yesus nala roti napanak trimkasi Makromod Lalap nanumene a'una'ahe nala hi ra'an.

31 Ideweni ne hi makan mouwedi la rahiyen-naledi Yesus me'e, maa mehe naplenedi wali'ur.

32 Enine ida ma ne'el ida na'ahenia, “Idedi eni koro Ai wakunu lolo kalla, Nin wanakunu ma na'amou na'aropo Horok Lap Lirna maika nedille ik akin penia ik akin nahuwa'an wake'e ho!”

33 A'alam onne me'ede hir wali wali'ur laa Yerusalem. Rakanedi enne ne, hir laa pakromo noro Yesus Nin man lerno hi pakunohi idaweli ida

man maha raikoro wuku roro Nin man lerno hi namehin eni he.

³⁴ Man lerno hi onneni he konohi mo'oni woro'o onne ra'aheni, "Eih! Kokkoo! Makromod moriyedi me'e! Ai nalhariyedi kemen Simon Petrus me'e."

³⁵ Kame'ede mo'oni woro'o onneni he wakunu inhawa ma namwali lolo kalla laa Emaus, la hi'ihewi Yesus mahan a'un roti nanumene hi rahiyennale.

Yesus nalhari kemen Nin man lerno hi pakunohi eni he

(Mat. 28:16-20; Mrk. 16:14-18; Yoh. 20:19-23; HN. 1:6-8)

³⁶ Hir wakunkunu panaeku ma namwali onne makun ne, ramlilinnohi Yesus namriri aile hi leken kalarna me'e la na'aheni, "Moiliwi mahuwele ki mi!"

³⁷ Hi rahumarnedi la ramka'uk rehi ono hir pene'ek hir do'onedi maki hamarne me'e.

³⁸ Enime'ede Yesus ne'el hi, "Hi'ihopenia mamka'uk la mi akim ka namkene Maya'ue?"

³⁹ Po'onala Ya'u liman ein, leke mauroin e'eni Maya'u. Ken rouwalle I kem'u ono maki hamarne na'alehe ihin kemen naisa i kem'u mim dodo'on eni."

⁴⁰ Wakunuwedi onneni ne, An kukul liman ein ma namno'ono'o hir po'on.

⁴¹ Hi akin nahuwa'an wake'e, maa mehe kakaiyedi makun ono akinhe ka naili'il wawa'an makun. Enine Yesus na'ukani hi na'ahenia, "Minim hanana'an aile mai eni, ee ka?"

⁴² Enime'ede hi rala i'in he'ihe'ik sidalida kani Ai na'an.

⁴³ Ai nalle na'an lolo hi kalarna.

⁴⁴ Na'an horu, Ai ne'el hi na'ahenia, “Nonolu lere Yo oro mi minwuku makun Ya'u konohiyedi mi nahenia ha wo'ira ma na'ono Ya'u kemen man horokedi aile Musa noro nabi-nabi rira horok noro horok Mazmur onne kan sala, maa namlolo kokkoo namwali.”

⁴⁵ Horu ne, An hariyedi hi honorok akin leke rauroin Horok Lap Lirna La'an.

⁴⁶ Ai ne'el hi na'ahenia, “Horhorok aile ma na'ahenia, ‘Kristus man Makromod Lalap kikan namwali Rai laa ewi-ewi eni lo'o lernala apinpinha wo'operperi mene maki, maa rakan lere wokelu nine, An mori wali'ur.

⁴⁷ Enla Rai onne Nin man lerno hi rodi Nin molollo loikaru Ai Lirna Wawa'an la wakuku ri mormori nano Yerusalem rakan idewe noho wawan na'akeme leke hir herredi rir morimori ma ka namlolo eni, wali derne rakani Makromod Lalap la lernala ampun hirira dohohala.’

⁴⁸ Mi penia mamwali man kuku maka ha wo'ira na'akeme eni.

⁴⁹ Enla ka nalo'ol Ya'u aku Makromod Lalap Nin Roh man Ya Am'u nouwedi nala ki mi. Ende mamkene lolo koteni hehen nanumene mim lernala Nin molollo onneni.”

*Yesus nakinikan laa a'am raram
(Mrk. 16:19-20; HN. 1:9-11)*

⁵⁰ Onne horu, Yesus noro hi laa kote paharne laa onnida na'uranrani leke Betania. Hir lae ne, An kikan liman leke namre'e namharu hi.

⁵¹ Maha namre'e namharu hi makun, Ai nakinikan laa a'am raram me'e, de hir memehedi lolo onne me'e.

⁵² Enine hir rawa la ra'uli rasa'a Ai me'e. Horu ne, hir wali laa Yerusalem rodi aki ma nahuwa'an wake'e.

⁵³ Akilere hir lawuku lolo Makromod Lalap Nin Romleu Lape ra'uli rasa'a Ai mamani.

Makromod lalap lirna wawan New Testament in Kisar

copyright © 2008 Yayasan Sumber Sejahtera

Language: Kisar

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2008, Yayasan Sumber Sejahtera. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kisar

© 2008, Yayasan Sumber Sejahtera. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

cli

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
97b91eda-c10a-5f87-8fec-cc597a825a4